

Sisäministeriö
Inrikesministeriet

Inre säkerhet | Inrikesministeriets publikationer 2023:26

Projektet för reform av utbildningen inom räddningsväsendet och nödcentralsverksamheten

Arbetsgruppens slutrapport

Projektet för reform av utbildningen inom räddningsväsendet och nödcentralsverksamheten

Inrikesministeriet

Julkaisujen jakelu

Distribution av publikationer

**Valtioneuvoston
julkaisuarkisto Valto**

Publikations-
arkivet Valto

julkaisut.valtioneuvosto.fi

Julkaisumyynti

Beställningar av publikationer

**Valtioneuvoston
verkkokirjakauppa**

Statsrådets
nätbokhandel

vnjulkaisumyynti.fi

Inrikesministeriet

CC BY-SA 4.0

ISBN pdf: 978-952-324-956-1

ISSN pdf: 2490-077X

Layout: Statsrådets förvaltningsenhet, publikationsverksamheten

Helsinki 2023 Finland

Projektet för en reform av utbildningen inom räddningsväsendet och nödcentralsverksamheten Arbetsgruppens slutrapport

Inrikesministeriets publikationer 2023:26		Tema	Inre säkerhet
Utgivare	Inrikesministeriet		
Utarbetad av	Arbetsgruppen för projektet för en reform av utbildningen inom räddningsväsendet och nödcentralsverksamheten		
Språk	svenska	Sidantal	160
Referat	Den 1 mars 2017 tillsatte inrikesministeriet ett projekt för utveckling av utbildningen inom räddningsbranschen med uppgift att utreda riktlinjer för hur utbildningen inom branschen ska utvecklas. Utgångspunkten var en föresats i regeringsprogrammet, enligt vilken kostnadseffektiviteten och karriärmöjligheterna inom räddningsbranschen ska utvecklas genom en reform av utbildningssystemet. Utifrån slutrapporten (2018) tillsatte inrikesministeriet ett projekt för att reformera utbildningen inom räddningsväsendet och nödcentralsverksamheten. Projektets mandattid är 11.11.2020–31.12.2022. Syftet är att reformera utbildningssystemet så att det möter de nationella behoven och förändringarna i omvärlden med beaktande av kopplingen till det utbildningssystem som lyder under undervisnings- och kulturministeriet och resultaten av projektet för räddningsväsendets prestationsförmåga. Inom projektet bereddes reformer på systemnivå för det nationella utbildningssystemet, utbildningsprogrammen, examina och finansieringen inom räddningsväsendet och nödcentralsverksamheten. När det gäller att införa ett nytt utbildningssystem för branschen föreslår projektarbetsgruppen två alternativ för räddningsväsendet och ett för nödcentralsutbildningen. I det första alternativet föreslås det att grundexamen i räddningsväsendets utbildningssystem ska vara yrkeshögskoleexamen (nivå 6). I det andra alternativet föreslås att en utbildning som motsvarar specialyrkesexamen (nivå 5) ska vara grundexamen i branschen. Tanken är att nödcentralsutbildningen bibehålls som den är nu (nivå 4), men att det också inrättas utbildningar för chefs- och sakkunniguppgifter. Arbetsgruppen bad om utlåtanden av utkastet till rapport i Utlåtande.fi mellan den 17 oktober och den 14 november 2022. Totalt mottogs 74 utlåtanden.		
Nyckelord	utbildningssystem, räddningsväsendet, Nödcentralsverket, prehospital akutsjukvård, inre säkerhet		
ISBN PDF	978-952-324-956-1	ISSN PDF	2490-077X
URN-adress	https://urn.fi/URN:ISBN:978-952-324-956-1		

Pelastustoimen ja hätäkeskustoiminnan koulutuksen uudistamishanke Työryhmän loppuraportti

Sisäministeriön julkaisuja 2023:26	Teema	Sisäinen turvallisuus
Julkaisija	Sisäministeriö	
Yhteisötekijä	Pelastustoimen ja hätäkeskustoiminnan koulutuksen uudistamishankkeen työryhmä	
Kieli	ruotsi	Sivumäärä 160

Tiivistelmä

Sisäministeriö asetti 1.3.2017 pelastusalan koulutuksen kehittämishankkeen, jonka tehtävänä oli selvittää alan koulutuksen kehittämislinjauksia. Lähtökohtana oli hallitusohjelman kirjaus, jonka mukaan pelastusalan kustannustehokkuutta ja urapolkuja kehitetään uudistamalla koulutusjärjestelmää. Loppuraportin (2018) pohjalta sisäministeriö asetti Pelastustoimen ja hätäkeskustoiminnan koulutuksen uudistamishankkeen ajalle 11.11.2020–31.12.2022.

Tavoitteena on uudistaa koulutusjärjestelmää vastaamaan kansallisia tarpeita ja toimintaympäristön muutoksia huomioiden yhteys OKM:n alaiseen koulutusjärjestelmään sekä pelastustoimen Suorituskykyhankkeen tuloksiin.

Hankkeessa valmisteltiin järjestelmätason uudistukset pelastustoimen ja hätäkeskustoiminnan valtakunnalliseen koulutusjärjestelmään, koulutusohjelmiin, tutkintoihin sekä rahoitukseen.

Työryhmä esittää kahta vaihtoehtoa pelastustoimen ja yhtä hätäkeskuskoulutuksen osalta alan uudeksi koulutusjärjestelmäksi.

Ensimmäisessä vaihtoehdossa pelastustoimen koulutusjärjestelmän perustutkinto olisi AMK-tutkinto (taso 6). Toisessa vaihtoehdossa alan perustutkinto olisi erikois-ammattitutkintotasoinen koulutus (taso 5). Hätäkeskuskoulutus säilyisi nykyisenlaisena (taso 4), mutta esihenkilö- ja asiantuntijatehtäviin luotaisiin myös koulutukset.

Lausuntoja saatiin 17.10.–14.11.2022 yhteensä 74 kappaletta. Lausuntoja annettiin Lausuntopalvelu.fi-palvelussa määräaikaan mennessä 66 kappaletta, minkä lisäksi lausuntoja kirjattiin Vahva -asiankäsitteilyjärjestelmään.

Asiasanat koulutusjärjestelmät, pelastustoimi, hätäkeskuslaitos, ensihoito, sisäinen turvallisuus

ISBN PDF 978-952-324-956-1 **ISSN PDF** 2490-077X

Julkaisun osoite <https://urn.fi/URN:ISBN:978-952-324-956-1>

Project to Restructure Education and Training in Rescue Services and Emergency Response Centre
Final report of working group

Publications of the Ministry of the Interior 2023:26	Subject	Internal security
Publisher	Ministry of the Interior	
Group author	Working group for restructuring education and training in rescue services and emergency response centre operations	
Language	Swedish	Pages 160

Abstract

On 1 March 2017, the Ministry of the Interior set up a project for education and training in the rescue services to examine policies for restructuring education and training in this sector. The premise for the project was an entry in the Government Programme that stated that cost-effectiveness and career paths in rescue services would be improved by restructuring the education and training system. Based on the final report (2018), the Ministry of the Interior set up a project to restructure education and training in rescue services and emergency response centre operations. The project began on 11 November 2020 and will end on 31 December 2022.

The objective is to restructure the education and training system to meet national needs and changes in the operating environment, taking into account the links with the Finnish education system under the mandate of the Ministry of Education and Culture and the results of the rescue services capacity project.

The project prepared system-level changes to the national education and training system of rescue services and emergency response centre operations, and to degree programmes, qualifications and funding.

The working group proposes two alternatives for education and training in rescue services and one for education and training in emergency response centre operations.

In the first alternative, the first-cycle degree in the rescue services education system would be a university of applied sciences degree (level 6). In the second alternative, the first qualification in the field would be a specialist vocational qualification (level 5). Education and training in emergency response centre operations would remain unchanged (level 4), but separate training programmes would also be created for supervisor and specialist positions.

A total of 74 opinions were received between 17 October and 14 November 2022. By the specified deadline, 66 opinions were submitted through the Lausuntopalvelu.fi. consultation service, in addition to which opinions were entered in the VAHVA case management system.

Keywords education and training systems, rescue services, Emergency Response Centre Agency, prehospital emergency medical services, internal security

ISBN PDF	978-952-324-956-1	ISSN PDF	2490-077X
-----------------	-------------------	-----------------	-----------

URN address <https://urn.fi/URN:ISBN:978-952-324-956-1>

Innehåll

FÖRORD	10
1 Inledning	11
2 Utgångspunkterna för projektet för reform av utbildningen inom räddningsväsendet och nödcentralsverksamheten	16
2.1 Organiseringen av räddningsväsendet.....	16
2.2 Organisering av nödcentralsverksamheten	17
3 Nuläget för utbildningen inom räddningsväsendet	19
3.1 Räddningsinstitutet.....	20
3.2 Den nuvarande strukturen på examensutbildningen för räddningsväsendet	21
3.2.1 Räddningsmannaxamen.....	22
3.2.2 Underbefälsexamen	23
3.2.3 Befälsexamen.....	26
3.3 Vidareutbildning	27
3.3.1 Högre yrkeshögskoleutbildning.....	28
3.3.2 Universitetsleden	28
3.4 Andra rutter till branschen.....	29
3.4.1 Erkännande av utländska examina	29
3.4.2 Dispens	29
3.4.3 Andra läroanstalter	31
3.5 Utbildningssystemet för avtalspersonal vid Räddningsinstitutet	32
3.6 Utbildning inom civil beredskap	34
3.7 Tilläggsutbildning och fortbildning.....	37
3.7.1 Den tilläggsutbildning och fortbildning som erbjuds av Räddningsinstitutet.....	37
3.7.2 Utbildning som erbjuds av organisationerna.....	37
3.7.3 Räddningsverkens interna introduktions- och kompetensupprätthållande utbildning	38
3.8 Urvalsgrunder för examensutbildning.....	39
3.8.1 Underbefälsexamen	41
3.8.2 Befälsexamen.....	42
4 Nuläget för utbildning inom nödcentralsverksamhet	44
4.1 Utbildning och behörighetsvillkor	44
4.2 Utbildningsprogrammet för nödcentralsoperatörer.....	44
4.2.1 Urvalsgrunder till utbildningsprogrammet för nödcentralsoperatörer	47
4.3 Tilläggsutbildning och fortbildning inom nödcentralsverksamheten.....	48
4.3.1 Nödcentralsverkets interna introduktions- och kompetensupprätthållande utbildning	49

5	Nuvarande karriärvägar	50
5.1	Räddningsväsendets karriärvägar	51
5.2	Karriärvägar i nödcentralsverksamheten	52
6	Utvecklingsprojekten för utbildning inom räddningsbranschen åren 2017–2018	54
7	De ramar som Finlands utbildningspolitik ställer och framtidsutsikterna	55
7.1	Statsrådets utbildningspolitiska redogörelse	55
7.2	Referensramarna för examina	57
7.3	Reformen av yrkesutbildningen	59
8	Framtidens kompetenskrav	61
8.1	Projektet Räddningsväsendets och den civila beredskapens prestationsförmåga och grunder för planeringen av dessa	61
8.1.1	Resultaten av projektet kring prestationsförmågan utgör grunden för utbildningsreformen ..	62
8.1.2	Den modell som tagits fram i projektet kring prestationsförmågan fungerar som grund för planering av nya examina	65
8.1.3	Centrala observationer om utbildningssystemet i projektet kring prestationsförmågan	65
8.2	Kända framtidsutsikter och utmaningar	66
8.2.1	Riktlinjer för räddningsbranschen och den prehospitla akutsjukvårdens framtid – kända centrala förändringar och riktlinjer	67
8.3	Scenarier för kompetensbehoven i räddningsbranschen	69
8.3.1	Scenarier för kompetensbehoven hos avtalspersonalen	71
8.4	Scenarier för kompetensbehoven i nödcentralsverksamheten	72
8.5	Förändringar och megatrender i samhället	74
9	Personalbehoven inom räddningsväsendet och nödcentralsverksamheten i framtid	78
9.1	Räddningsväsendets personalbehov på fastlandet och Åland	78
9.1.1	Behovet av svenskspråkiga räddningsmän på fastlandet och Åland	80
9.1.2	Avtalsbrandkårernas personalbehov	81
9.2	Personalbehoven i nödcentralsverksamheten	81
10	Förslag om nivåerna i examensutbildningen inom räddningsbranschen och utbildningssystemet	84
10.1	Alternativ 1 för utbildningssystemet, YH-examen för räddningsbranschen på nivå 6 i ramreferensen	85
10.1.1	De behov som identifierats i arbetsgruppen och motiveringar i fråga om alternativ 1	91
10.1.2	Inhämtande av kompetens inom prehospital akutsjukvård i alternativ 1	94
10.1.3	Utbildningssystemet för avtalspersonal i alternativ 1	95
10.2	Alternativ 2 för utbildningssystemet, grundexamen inom räddningsväsendet på nivå 5 i referensramen	96
10.2.1	De behov som identifierats i arbetsgruppen och motiveringar för alternativ 2	100
10.2.2	Inhämtande av kompetens inom prehospital akutsjukvård i alternativ 2	102
10.2.3	Utbildningssystemet för avtalspersonal i alternativ 2	102

11 Förslag om nivåerna på examensutbildningen och utbildningssystemet inom nödcentralsverksamheten	103
12 Bedömning av kostnadskonsekvenserna på olika examensnivåer	107
12.1 Räddningsväsendets utbildningssystem	107
12.1.1 Alternativ 1 för utbildningssystemet	108
12.1.2 Utbildningssystemets alternativ 2	109
12.2 Utbildningssystemet för nödcentralsverksamheten	109
12.3 Samhälleliga konsekvenser	110
13 Förslaget till hantering av kompetensen av räddningsväsendets och nödcentralsverksamhetens personal	112
13.1 Hantering av kompetensen hos räddningsväsendets personal	112
13.2 Hantering av kompetensen hos personalen inom nödcentralsverksamheten	113
13.3 Fortbildningsskyldigheten	113
14 Förslag om organiseringen av utbildningen inom räddningsväsendet och nödcentralsverksamheten	115
14.1 De särskilda teman som lyfts fram under arbetsgruppens arbete	116
14.1.1 Läroavtalsutbildning	116
14.1.2 Regionala kurser	118
14.1.3 Branschens mångfald	119
14.1.4 Den tvåspråkiga utbildningen	122
15 Synen på de författningsändringar som behövs av projektet för reform av utbildningen inom räddningsväsendet och nödcentralsverksamheten	124
15.1 De författningsändringar som krävs av förslagen av projektet för reform av utbildningen inom räddningsväsendet	124
15.2 De författningsändringar som krävs av förslagen av projektet för reform av utbildningen inom nödcentralsverksamheten	125
16 De utlåtanden som fåtts om rapportutkastet av arbetsgruppen för projektet för reform av utbildningen inom räddningsväsendet och nödcentralsverksamheten	126
Bilagor	131
BILAGA 1 De aktörer som hörts under tiden för projektet för reform av utbildningen inom räddningsväsendet och nödcentralsverksamheten	131
BILAGA 2 Underarbetsgrupper i utvecklingsprojektet för reform av utbildning	133
BILAGA 3 Sammanställning av utlåtanden som mottagits åren 2017–2018 om rapporten av arbetsgruppen för projektet för utveckling av utbildningen inom räddningsbranschen	136
BILAGA 4 Referensramar för examina	141
BILAGA 5 Antalet brandkärer och avtalsbrandkärer år 2022	143

BILAGA 6 Polisens utbildningssystem.....	145
BILAGA 7 Utbildningssystemet för Gränsbevakningsväsendet.....	146
BILAGA 8 Åtgärdsförslag av underarbetsgruppen för jämställdhet och likabehandling för att öka mångfalden i branschen.....	147
BILAGA 9 Exempel på en åtgärdsförteckning för att förbättra jämställdheten och likabehandlingen inom räddningsväsendet	154
BILAGA 10 Identifierade intressentgrupper i räddningsväsendets likabehandlings- och jämställdhetsarbete	156
Källor	157

FÖRORD

Vi vill tacka alla aktörer som aktivt deltagit i diskussionen under tiden för utvecklingsprojektet för reform av utbildningen. Ni har gett värdefulla synpunkter på utvecklingsarbetet för utbildningen och fört fram nya synvinklar för de frågor som ska beredas.

Det har varit glädjande att uppleva hur aktivt branschfolket varit i kontakt med oss. Vi tackar också de aktörer som på begäran av oss berättat om den egna organisationens verksamhet för arbetsgruppen för projektet kring utbildningsreformen.

Ett varmt tack till projektet kring räddningsväsendets prestationsförmåga för det dagliga samarbetet. Utan ert omfattande forsknings- och utredningsarbete hade det inte varit möjligt att främja detta projekt.

Vi vill också tacka UKM:s och SHM:s SOTEKO-projekt, med vilka vi under projektet kring utbildningsreformen fört en kontinuerlig och väldigt givande dialog. Detta samarbete kommer att betonas ytterligare i och med välfärdsområdena.

Vi reformerar utbildningen tillsammans.

Arbetsgruppen för projektet för reform av utbildningen
1 december 2022

1 Inledning

Enligt 55 § 1 mom. i räddningslagen (379/2011) sköter staten yrkesutbildningen inom räddningsväsendet och övrig utbildning som hör samman med räddningsväsendet i enlighet med lagen om Räddningsinstitutet (607/2006).

I 57 § i räddningslagen föreskrivs att för manskap, underbefäl och befäl i huvudsyssla som deltar i räddningsverksamheten är behörighetsvillkoren för en tjänst eller en uppgift sådan examen inom räddningsbranschen som motsvarar tjänsten eller uppgiften.

I 5 § i statsrådets förordning om nödcentralsverksamhet (877/2010) föreskrivs att av personal som sköter jouruppgifter krävs examen för jourhavande vid nödcentraler eller motsvarande tidigare examen eller grundexamen för polis eller motsvarande tidigare examen.

Den 1 mars 2017 tillsatte inrikesministeriet ett projekt för utveckling av utbildningen inom räddningsbranschen, med uppgift att utreda utvecklingslinjerna för utbildningen inom branschen. Utgångspunkten utgjordes av inskrivningen i regeringsprogrammet om att kostnadseffektiviteten och karriärmöjligheterna inom räddningsbranschen ska utvecklas genom att reformera utbildningssystemet.

Utifrån slutrapporten om projektet för reform av utbildningen inom räddningsväsendet 2017–2018 (inrikesministeriets publikation 8/2018) och de utlåtanden som lämnades om rapporten inrättade inrikesministeriet den 11 november 2020 ett mer omfattande projekt för reform av utbildningen inom räddningsväsendet och nödcentralsverksamhet. Mandatperioden för projektet för reform av utbildningen var från den 11 november 2020 till den 31 december 2022.

Projektet bestod av följande delfaser:

- En riksomfattande övergripande bild togs fram rörande karriärvägarna inom räddningsväsendet och nödcentralsverksamheten utifrån den systemgranskning som gjordes i samband med projektet kring räddningsväsendets prestationsförmåga år 2021.
- Karriärvägen modellerades till grund för utbildningsreformen under år 2021.
- Granskningarna av utbildningsreformen på systemnivå (examina, det nationella genomförandet av utbildningen, kostnadsuppskattningar) gjordes år 2022.

- Den behövliga revideringen av lagstiftningen görs inom ramen för ett lagstiftningsprojekt som inrättas separat.
- Det nya systemet införs i enlighet med besluten, tidigast år 2025.

Det fastställdes att arbetsgruppens mål var att utbildningssystemet, inom ramen för projektet för reform av utbildningen inom räddningsväsendet och nödcentralsverksamheten, förnyas för att möta nationella behov och den förändrade verksamhetsmiljön, med beaktande av sambandet med det utbildningssystem som är underställt undervisnings- och kulturministeriet. I arbetet beaktades resultaten av projektet för räddningsväsendets och den civila beredskapens prestationsförmåga och grunderna för planeringen av dessa (IMDnr-2020-208), som inrikesministeriets inrättade den 3 februari 2020 för åren 2020–2021, samt planerings- och styrningssystemet för räddningsväsendet.

I reformprojektet gjordes en utredning och mer detaljerad planering än tidigare av utvecklingen av utbildningen inom räddningsväsendet och nödcentralsverksamheten och de praktiska arrangemangen för genomförandet av utbildningen, inklusive de krav som verksamhetsmiljön ställer på utbildningen inom räddningsväsendet och nödcentralsverksamheten samt kostnadskonsekvenserna av dessa.

Före utgången av 2022 bereddes i projektet för reform av utbildningen inom räddningsväsendet och nödcentralsverksamheten revideringar på systemnivå i det riksomfattande utbildningssystemet, utbildningsprogrammen och examina inom räddningsväsendet och nödcentralsverksamheten samt finansieringen.

Projektet för reform av utbildningen inom räddningsväsendet och nödcentralsverksamheten hade till uppgift att:

1. Till grund för utbildningsreformen bedöma personalbehoven inom räddningsväsendet och nödcentralsverksamheten (heltidsanställda och avtalspersonal) kvalitets- och kvantitetsmässigt, med beaktande av den föränderliga verksamhetsmiljön, de krav som ställs på räddningsväsendet och systemet med civil beredskap samt karriärvägarna.
2. Upprätta preciserade förslag för nivåerna för examensutbildningen för räddningsväsendet och nödcentralsverksamheten samt genomförandealternativen i praktiken jämte kostnadsuppskattningar.
3. Upprätta grunder för hantering av personalkompetensen inom räddningsväsendet och nödcentralsverksamheten i vidareutbildningen och fortbildningen och utreda möjligheterna att fullgöra fortbildningsskyldigheten som en del av arbetskarriärsutvecklingen inom räddningsbranschen och nödcentralsverksamheten.

4. Ta fram ett förslag för organiseringen av utbildningen med beaktande av de examensnivåer som utvecklas.
5. Framföra en synpunkt på behoven av att ändra lagen om Räddningsinstitutet och eventuella andra författningar för att genomföra utbildningsreformen. För den egentliga författningsberedningen inrättas senare ett separat projekt för lagstiftningsberedning.

Inrikesministeriets startade den fortsatta beredningen genom att inrätta en arbetsgrupp. Arbetsgruppens ordförande utgjordes av räddningsöverdirektören, medan Räddningsinstitutets rektor var vice ordförande. Sekretariatet utnämndes från Räddningsinstitutet och inrikesministeriet. Projektet genomfördes som ett tjänstearbete och deltagarna svarade för de egna kostnaderna. I projektet arbetade en arbetstagare, en heltidsanställd projektchef.

Ledningsgruppen för räddningsavdelningen vid inrikesministeriet verkade som styrgrupp för projektet och den kompletterades med en företrädare för Räddningsinstitutet.

Arbetsgruppen hade möjlighet att till stöd för sitt arbete dra nytta av nätverksarbetet med Räddningsinstitutets delegation, nätverket för utveckling av utbildningen inom räddningsbranschen vid Räddningsinstitutet, nätverket för utveckling av avtalsbrandkårutbildningen vid Räddningsinstitutet samt samarbetsgruppen för nödcentralsutbildningen vid Räddningsinstitutet.

Under projektet hördes utöver de företrädare som medverkade i arbetsgruppen flera olika aktörer. En närmare beskrivning av de aktörer som hördes finns i bilaga 1 (BILAGA 1). En del av de aktörer som hördes kontaktade själva utvecklingsprojektet, medan projektet kontaktade en del av aktörerna direkt. Ett synnerligen tätt samarbete fördes med projektet för räddningsväsendets och den civila beredskapens prestationsförmåga och grunderna för planering av dessa (nedan projektet kring prestationsförmågan). Diskussionerna mellan ministerierna var också intensiva, bland annat med projektet för utveckling högskoleutbildningen inom social- och hälsovården (nedan SOTEKO-projektet), SHM, UKM och UBS.

För en närmare utredning av de olika frågorna inrättade projektet flera underarbetsgrupper, vars sammansättningar har presenterats i bilaga 2 (BILAGA 2). Underarbetsgrupperna bildades i huvudsak utifrån arbetsgruppens medlemmar eller genom att dra nytta av existerande nätverk. Underarbetsgruppens arbete utfördes som ett tjänstearbete och deltagarna svarade för de egna kostnaderna. Underarbetsgrupperna hade till uppdrag att bereda och ta fram förslag för diskussion i arbetsgruppen. Underarbetsgrupperna utgjordes av nödcentralsutbildning, avtalsbrandkårsutbildning, utbildning inom räddningsbranschen, räddningsbranschens mångfald och prehospital akutsjukvård.

Arbetsgruppens sammansättning:

Kimmo Kohvakka, räddningsöverdirektör, inrikesministeriet, ordförande

Mervi Parviainen, rektor, Räddningsinstitutet, vice ordförande

Mirva Kahlos, räddningsöverinspektör, inrikesministeriet

Susanna Sankala, projektchef, inrikesministeriet

Tommi Luhtaniemi, specialsakkunnig, inrikesministeriet

Maria Nykyri, kommunikationssakkunnig, inrikesministeriet, 1.8.2021–31.12.2021

Sirkku Pikkujämsä, medicinalråd, SHM

- Suppleant, sakkunnig, Markku Saarinen, SHM

Jaana Villikka-Storm, överingenjör, UBS

- Suppleant, överingenjör, Arto Pekkala, UBS

Lotta Parjanen, utbildningschef, Polisyrkeshögskolan

- Suppleant, utbildningsdirektör, Petri Alkiora, Polisyrkeshögskolan

Heikki Uusitalo, utvecklingschef, Nödcentralsverket

- Suppleant, utbildningsplanerare Virpi Meri, Nödcentralsverket, 1.8.2021–31.12.2022
- Suppleant, direktör för styrning och föregripande verksamhet, Teemu Lehti, 11.11.2020–31.7.2021

Pekka Tähtinen, räddningsdirektör, Räddningsverkens partnerskapsnätverk

- Suppleant, räddningschef, Kari Alanko, Birkalands räddningsverk

Utbildningschef Jari Lempinen, Helsingfors räddningsverk, 1.8.2021–31.12.2022

- Suppleant, räddningskommendör, Jani Pitkänen, Helsingfors räddningsverk
- Rektor Matti Waitinen, Helsingfors räddningsverk, 11.11.2020–31.7.2021

Terhi Virtanen, koordinator, Kommunförbundet

- Suppleant, utvecklingschef, Vesa-Pekka Tervo, Kommunförbundet

Tomi Timonen, utbildningsdirektör, Suomen Palopäälystöliitto ry

- Suppleant, verksamhetsledare, Ari Keijonen, Suomen Palopäälystöliitto ry

Kim Nikula, organisationsdirektör, Suomen pelastusalan ammattilaiset SPAL ry

- Suppleant, nödcentralsoperatör, Kaarina Salomaa, Suomen pelastusalan ammattilaiset SPAL ry

Mika Gröndahl, direktör, Räddningsbranschens Centralorganisation i Finland rf

- Suppleant, brandkårsdirektör, Petri Jaatinen, Räddningsbranschens Centralorganisation i Finland rf

Sirpa Moilanen, överjourhavande, Finlands Polisorganisationers Förbund rf

- Suppleant, skiftesmästare, Pekka Heikkinen, Finlands Polisorganisationers Förbund rf

Markku Kallio, organisationschef, Finlands Avtalsbrandkårens Förbund rf

- Suppleant, verksamhetsdirektör, Ari Maskonen, Finlands Avtalsbrandkårens Förbund rf

Päivi Mattila, sakkunnig, Hätäkeskusten henkilöstö JHL ry, 15.2.2022–31.12.2022

- Suppleant, skiftesmästare, Katja Kankare, Hätäkeskusten henkilöstö JHL ry, 15.2.2022–31.12.2022

Sekretariat:

Susanna Sankala, projektchef, inrikesministeriet

Tommi Luhtaniemi, specialsakkunnig, inrikesministeriet

Mirva Kahlos, räddningsöverinspektör, inrikesministeriet

Laura Hokkanen, utbildningschef, Räddningsinstitutet

Kimmo Laurila, lärare, Räddningsinstitutet

Pekka Lindholm, utbildningschef, Räddningsinstitutet

Minna Hirvonen, utbildningsdirektör, Räddningsinstitutet

Jari Korpela, utbildningschef, Räddningsinstitutet; 1.8.2021–31.12.2022

Ville-Veikko Pitkänen, utbildningschef, Räddningsinstitutet; 11.11.2020–31.7.2021

2 Utgångspunkterna för projektet för reform av utbildningen inom räddningsväsendet och nödcentralsverksamheten

Utifrån slutrapporten om projektet för utveckling av utbildningen inom räddningsbranschen 2017–2018 (inrikesministeriets publikation 8/2018) och de utlåtanden som mottogs om rapporten startade inrikesministeriet den 11 november 2020 projektet för reform av utbildningen inom räddningsväsendet och nödcentralsverksamheten.

Som grund för reformen av utbildningssystemet identifierades ett behov av en ännu bredare kunskapsbas, som projektet kring prestationsförmågan sedermera producerat. I projektet producerades den första riksomfattande versionen av de nationella kraven på prestationsförmågan och en bedömning av de anknutna nuvarande prestationsförmågorna i fråga om räddningsverksamhet, förebyggande av olyckor, beredskap och befolkningsskydd. (Projektet Räddningsväsendets och den civila beredskapens prestationsförmåga och grunder för planering av dessa, TP9.)

2.1 Organiseringen av räddningsväsendet

Inrikesministeriets räddningsavdelning har till uppgift att leda, styra och övervaka räddningsväsendet och bereda lagstiftningen om det. Ansvaret för att organisera räddningsväsendet överfördes i början av år 2023 från kommunerna och samkommunerna till välfärdsområdena och Helsingfors stad. I och med reformen stärks statens strategiska styrning av räddningsväsendet. En starkare riksomfattande styrning garanterar ännu mer harmoniserade tjänster runt om i Finland. Ett ytterligare syfte är att utveckla räddningsväsendets verksamhet nationellt. (Inrikesministeriet 2022.)

Räddningsväsendets uppgifter omfattar förebyggande av olyckor, räddningsverksamhet, beredskap och befolkningsskydd. Dessa delområden bildar en helhet och beredskapen för denna täcker alla olycksfall från dagliga olyckor till storolyckor. Räddningsväsendet är en betydande säkerhetsaktör i Finland. (Inrikesministeriet 2022.) Enligt räddningsväsendets

resurs- och olycksstatistik Pronto hade räddningsverken år 2021 över 103 000 räddningsuppdrag, av vilka över 68 000 var brådskan. Räddningsverken sköter också säkerhetskommunikationen i de egna områdena.

Räddningsverken har bildat en frivillig sammanslutning. Målet med räddningsverkens partnerskapsnätverk, som inlett sin verksamhet år 2018, är att utveckla räddningsverkens verksamhet bland annat genom att göra enhetliga tolkningar av gällande författningar och föreskrifter. Partnerskapsnätverket verkar i anslutning till Finlands Kommunförbund. (Räddningsverkens partnerskapsnätverk 2022.)

År 2019 hade räddningsverken sammanlagt 6 263 personer i ett tjänste- eller anställningsförhållande i huvudsyssla. Antalet visstidsanställda av dessa uppgick till 489. En väsentlig del av räddningsväsendets personal utgörs av personalen hos de brandkårer som verkar vid avtals- och fabriksbrandkårernas operativa avdelningar. Under en granskningsperiod på tio år har en avsevärd uppgång skett i antalet anställda i ansvarsområdet för prehospital akutsjukvård. I övriga uppgiftsområden har förändringarna varit relativt måttliga. (Projektet för räddningsväsendets och den civila beredskapens prestationsförmåga och grunderna för planering av dessa, TP9.)

Utöver den examensutbildning som anordnas av Räddningsinstitutet och Helsingfors Räddningsskola producerar en stor mängd aktörer fortbildning och tilläggsutbildning för räddningsväsendets personal. I praktiken har varje aktör ansvarat för utvecklingen av den egna utbildningsverksamheten, till följd av vilket utbildningssystemet inte varit enhetligt till alla delar. Räddningsväsendet har inte haft något systematiskt sätt att bland annat följa de ändringar i kompetenskraven som förutsätts av verksamhetsmiljön.

2.2 Organisering av nödcentralsverksamheten

Nödcentralsverket ansvarar för nödcentralsverksamheten i Finland. Nödcentralsverksamheten regleras med lagen (692/2010) och förordningen (877/2010) om nödcentralsverksamhet. Inrikesministeriet styr och övervakar Nödcentralsverket. Inrikesministeriet och social- och hälsovårdsministeriet ansvarar i samarbete för den funktionella styrningen av Nödcentralsverket. Nödcentralsverkens uppgift är att ta emot nödmeddelanden, bedöma situationer och förmedla uppdrag till olika myndigheter. Utöver nödnumret 112 omfattar nödcentralstjänsterna bland annat 112 Suomi-appen, det automatiska larmsystemet för fordon eCall, varningsmeddelanden och tjänster som anknyter till automatiska brand- och brottsanmälningar. (Nödcentralsverket 2022.)

I slutet av år 2021 uppgick antalet anställda vid Nödcentralverket till 607. Största delen av personalen, det vill säga ungefär 480 personer, hörde till jourpersonalen. Cirka 80 % av personalen jobbar i det operativa jourarbetet. Den operativa personalen omfattar nödcentralsoperatörer, överjourhavande, skiftesmästare, larmanordningstestare och jourhavande vid ledningscentralen. Förvaltnings- och stödpersonalen omfattar bland annat de tjänstemän som arbetar med förvaltnings-, dataförvaltnings- och utvecklingsverksamhetsuppgifter i verket, såsom chefer, sakkunniga, planerare och sekreterare. (Nödcentralverkets personalberättelse 2021; Nödcentralverket 2022.)

I Finland finns det sex nödcentraler, som finns i Kervo, Åbo, Björneborg, Kuopio, Vasa och Uleåborg. I behandlingen av nödmeddelanden används en verksamhetsmodell, där nödcentralsoperatören styr den som ringer med riskbedömningsfrågor och instruktioner. Följaktligen fås redan i det initiala skedet av samtalet de uppgifter som hjälper nödcentralsoperatören att göra en korrekt och snabb riskbedömning och producera ändamålsenlig hjälp till personen i behov av hjälp. (Nödcentralverket 2022.)

Varje myndighet som deltar i nödcentralsverksamheten ska ge Nödcentralverket till sina verksamhetsområden knutna anvisningar för behandling och förmedling av uppdrag samt för andra meddelanden och uppdrag. De riksomfattande riskbedömningsanvisningarna innehåller frågor för olika situationer, med vilka nödcentralsoperatören har till uppgift att utreda om kriterierna för brådskande hjälp enligt myndighetens anvisningar är uppfyllda. (Nödcentralverket 2022.)

3 Nuläget för utbildningen inom räddningsväsendet

Räddningsinstitutet är en riksomfattande statlig utbildningsorganisation inom räddningsväsendet och nödcentralsverksamheten, vilken verkar under styrning av inrikesministeriet. Räddningsinstitutet har ett examensansvar som baserar sig på lagstiftningen. Helsingfors stads Räddningsskola (nedan Helsingfors Räddningsskola) producerar räddningsmänna- och underbefälsutbildning med specialtillstånd av ministeriet för Helsingfors räddningsverks behov.

Utöver Räddningsinstitutets examensutbildning, fortbildning och tilläggsutbildning och den examensutbildning som Helsingfors Räddningsskola anordnar, producerar en stor mängd aktörer fortbildning och tilläggsutbildning för räddningsväsendets personal. Räddningsverken upprätthåller sin personals kompetens med metoder och utbildningsmaterial som avviker från varandra.

Med tanke på produktionen av kunnande enligt kraven på prestationsförmågan för räddningsväsendet är det fragmenterade utbildningssystemet inom räddningsväsendet en utmaning. Det finns inte fungerande metoder för uppdaterad identifiering av förändringar i verksamhetsmiljön och analys av förändringsfaktorer, varför inverkan av förändringsfaktorerna för utbildningssystemet är småskalig eller sporadisk. Utbildningsinnehållen styrs inte tillräckligt för att bygga upp en harmoniserad prestationsförmåga. På grund av det fragmenterade utbildningssystemet producerar inte systemet i nuvarande form en nationellt enhetlig prestationsförmåga för räddningsväsendet och det är inte heller kostnadseffektivt ur en synvinkel som omspannar produktion av kompetens och utbildning. Bristen på enhetlighet möjliggör inte heller omfattande utnyttjande av information som tagits fram vid forskningar eller lärdomsprov inom räddningsväsendet. (Räddningsväsendets och den civila beredskapens prestationsförmåga och grunderna för planeringen av dessa-projektet, 2022.)

Räddningsverken upprätthåller personalens kompetens med olika metoder och utbildningsmaterial. Det är svårt att identifiera förändringar i verksamhetsmiljön och utnyttja identifieringen i utbildningssystemet nationellt. Räddningsväsendet saknar också en enhetlig nationell verksamhetsmodell som via observationerna vid tillbud och arbetsoflycksfall nationellt styr utbildningssystemets verksamhet. (Räddningsväsendets och den civila beredskapens funktionsförmåga och grunderna för planeringen av dessa-projektet, 2022.)

3.1 Räddningsinstitutet

Räddningsinstitutet har till uppgift att anordna yrkesinriktad grundutbildning inom räddningsväsendet och nödcentralsverksamheten, utbildning som leder till yrkeshögskoleexamen för räddningsväsendets befäl, förberedande utbildning som ger beredskap för störningar under normala förhållanden och för undantagsförhållanden, för egen del svara för forsknings- och utvecklingsverksamheten inom räddningsväsendet samt vid behov för andra uppgifter som lämpar sig för institutets verksamhetsområde. (Lagen om Räddningsinstitutet 607/2006, 2 §)

Räddningsinstitutet ska också ansvara för beredningen, uppdateringen och utvecklingen av läroplanen, utbildningen av utbildare, förändret av registret över utbildare samt produktionen av undervisningsmaterial för i räddningsverksamhet deltagande personal i bisyssla och personal hos en avtalsbrandkår och andra sammanslutningar som ingått avtal enligt 2 a § 1 mom. 5 punkten i räddningslagen (379/2011). (Lagen om Räddningsinstitutet 607/2006, 2 §)

Räddningsinstitutet säkerställer individens och samhällets säkerhet genom att utbilda yrkespersonerna och avtalspersonalen inom nödcentralsverksamheten och räddningsbranschen. Den övergripande säkerheten stöds därtill med bland annat utbildning i civil beredskap, inklusive beredskap och internationell räddningsverksamhet samt forsknings-, utvecklings- och innovationsverksamhet.

Räddningsinstitutet driver och administrerar Koulumaali-plattformen, som är en Moodle-baserad lärmiljö som byggts för användning inom räddningsväsendet. Lärmiljön utnyttjas i utbildningen av räddningsverkens personal och avtalspersonalen.

Årligen avlägger över 200 studeranden nödcentralsoperatörs-, räddningsmanna-, underbefäls- eller befälsexamen. Med nuvarande antagningsvolym avlägger 138 studeranden räddningsmannaexamen årligen. Årligen deltar ungefär 2 200 personer i fortbildning och cirka 4 200 personer i utbildning i civil beredskap. Räddningsinstitutet utbildar och sänder därtill personal till uppdrag inom internationell räddningsverksamhet.

Med det specialtillstånd som beviljats av inrikesministeriet utbildar Helsingfors Räddningsskola årligen 16–18 räddningsmän med iakttagande av Räddningsinstitutets läroplan. Också underbefäl utbildas efter Helsingfors räddningsverks behov. Helsingfors stad utbildar alla utexaminerade räddningsmän till närvårdare med en läroavtalsutbildning (förstavårdare på grundnivå). Räddningsskolan ger inte närvårdarutbildningen själv, utan läroavtalsutbildningen ordnas vid ett läroverk inom hälso- och sjukvården. Förfaringssättet är det samma i flera räddningsverk i Finland.

Efter utexamineringen och övergången till arbetslivet sköter varje arbetsgivare den regionala introduktion och fortbildning som den egna personalen behöver.

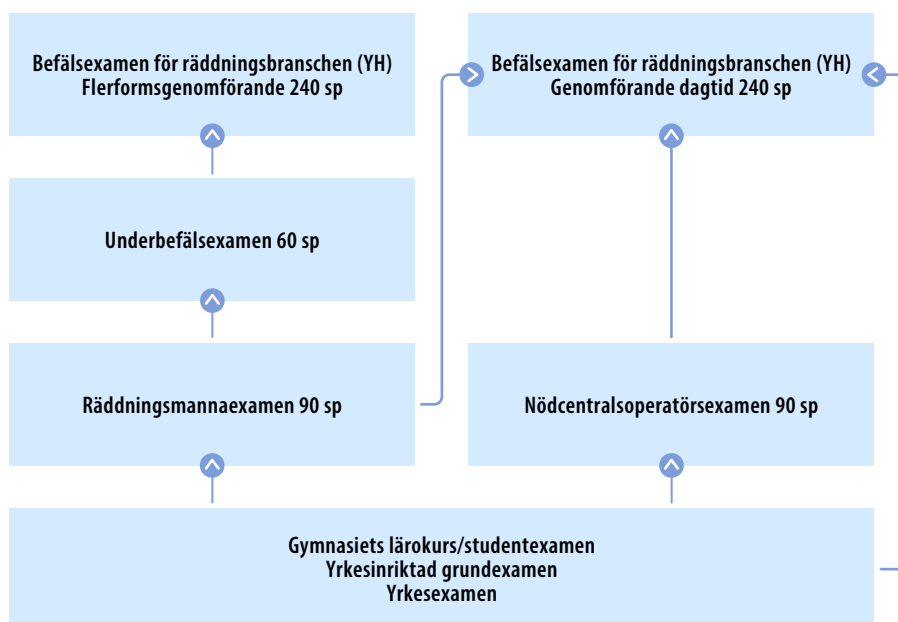
3.2 Den nuvarande strukturen på examensutbildningen för räddningsväsendet

Den grundläggande yrkesutbildningen för räddningsväsendets manskap, räddningsmannaxamen, varar för tillfället i tre läsår (1,5 år) och den omfattar 90 studiepoäng (sp). Kravet för startnivån för räddningsmannaxamen är gymnasiets lärokurs eller en studentexamen, en yrkesexamen eller en yrkesinriktad grundexamen.

Räddningsmannaxamen ger behörighet till tjänster som heltidsanställd räddningsman, brandman eller brandman-sjuktransportör. Räddningsmannaxamen ger studeranden också behörighet att söka till utbildning som leder till befälsexamen (YH) för räddningsbranschen. Den kompetens som examen producerar ligger på nivå 4 i referensramen för examina (lagen om en referensram för examina och övriga samlade kompetenser 93/2017, SRf om en referensram för examina och övriga samlade kompetenser 120/2017).

Den grundläggande yrkesutbildningen för underbefäl avläggs med en underbefälskurs som varar i två läsår. Examens omfattning är 60 sp. Avläggande av underbefälsexamen ger en formell behörighet att söka underbefälstjänster vid räddningsverken. En underbefälsexamen ger studeranden möjlighet att söka till den flerformsutbildning som leder till befälsexamen för räddningsbranschen (YH). Den kompetens som underbefälsexamen producerar finns på nivå 5 i referensramen för examina (lagen om en referensram för examina och övriga samlade kompetenser 93/2017, SRf om en referensram för examina och övriga samlade kompetenser 120/2017).

Omfattningen på befälsexamen för räddningsbranschen (YH) är 240 studiepoäng och längden är fyra (4) år. Den kompetens som examen producerar finns på nivå 6 i referensramen för examina (lagen om en referensram för examina och övriga samlade kompetenser 93/2017, SRf om en referensram för examina och övriga samlade kompetenser 120/2017) och motsvarar den högskolenivå som fastställts gemensamt inom Europeiska Unionen, vilket möjliggör rörlighet för arbetskraften och sakkunniga.

Figur 1. Nuvarande examensstruktur i räddningsbranschen (Räddningsinstitutet 2022).

3.2.1 Räddningsmanexamen

Målet med utbildningsprogrammet för räddningsväsendets manskap är att utbilda mångkunniga räddningsmän som efter avlagd examen har stark kunskaps- och färdighetsmässig beredskap för uppgifter på manskapsnivå inom förebyggandet av olyckor, räddningsverksamheten, prehospital akutsjukvård på grundnivå och befolkningsskyddet i enlighet med räddningsverkets strategiska riktlinjer och som efter att de inträtt i arbetslivet har god attitydmässig beredskap att fortlöpande utveckla sitt kunnande. Dessa mål är inskrivna på sidorna 114–117 i läroplanen för de nuvarande räddningsmannakurserna. (Räddningsinstitutet 2022.)

Målet med räddningsmanexamen är att den som avlagt examen

- har anammat värderingarna inom räddningsväsendet och hälso- och sjukvården, har förutsättningar att arbeta som räddningsmän och är beredda att utveckla sitt arbete och sin yrkesskicklighet i en föränderlig miljö under utveckling
- är medveten om och förstår den samhälleliga betydelsen av räddningsverkets målmedvetna arbete för att förebygga olyckor, kan planera och genomföra säkerhetskommunikation samt säkerhetsutbildning och -handledning för medborgare, samt vid behov övervaka bostadshus och små fastigheter

- är medveten om och kan grunderna i räddningsverksamhet, kan fungera som medlemmar i en räddningsgrupp vid olyckor samt känner till principerna för ledningen av en räddningsgrupp,
- kan tillämpa de kunskaper och färdigheter hen lärt sig i undervisningen i prehospital akutsjukvård för att ge prehospital akutsjukvård på grundnivå, kan utnyttja möjligheterna inom graderad prehospital akutsjukvård samt övriga social- och hälsovårdstjänster i vården av patienten,
- känner till grunderna i självständig beredskap och befolkningsskydd,
- känner till grunderna i den frivilliga brandkårsverksamheten, och är beredda för gott samarbete med den frivilliga och deltidsanställda personalen samt övriga intressentgrupper

3.2.2 Underbefälsexamen

Läroplanen för utbildningsprogrammet för underbefäl grundar sig på synen om att underbefälets uppgifter håller på att bli mångformigare inom det regionala räddningsväsendet. Underbefälet leder servicen på stationen och ansvarar för planeringen och anordnandet av stationsförvaltningen. Brandchefen eller den ansvariga underbefälstjänsteinnehavaren kan också verka som chef för brand- eller räddningsstationen och som ansvariga för specialuppdrag i räddningsverkets operativa område eller verksamhetsområde. Chefen ansvarar för arbetet för att förebygga olyckor för räddningsmännen och brandmännen på den egna stationen. Hen deltar också själv i dessa funktioner.

Till läroplanen har man sammanställt kärnan i det som är nödvändigt att behärska i uppgifter på underbefälsnivå och utifrån vilken studeranden kan bygga upp den professionella kompetensen på det sätt som den egna karriärutvecklingen förutsätter. De innehållsmässiga lösningarna i läroplanen baserar sig på en prognos av den nuvarande och framtida utvecklingen för arbetslivet och underbefälsuppgifterna, men i läroplanen är det inte möjligt att göra uttömmande inskrivningar om allt som studerandena behöver i sina framtida uppgifter. Uppgifterna är olika bland annat på grund av räddningsverkets egna lösningar gällande personalstrukturen, stationens geografiska läge eller studerandens specialkompetens.

I räddningsverksamheten leder brandchefen i regel räddningsenheten, men också större formationer fram till det att den jourhavande befälstjänsteinnehavaren anländer till objektet och övertar ledningsansvaret. Brandchefen planerar och leder den interna utbildningen för att bevara och utveckla aktionsberedskapen i sitt arbetsskift. Hen deltar också i utbildningen av avtalsbrandkårernas personal.

I brandchefsarbetet utgörs de centrala yrkesrollerna av arbetsgruppsledare, stationschef, ledare av räddningsverksamheten, planerare av utbildningsövningar och utbildare för räddningsmän, avtalsbrandkårens personal och deltidsanställd personal, brandsinspektör, säkerhetsutbildare och informatör. Kompetensen baserar sig på kompetens inom det professionella innehållet och bra ledningsförmåga.

Det inskrivna målet i läroplanen (Räddningsplanen 2021, Utbildningsprogrammet för underbefäl) är att den som avlagt utbildningsprogrammet för underbefäl:

- förstår betydelsen av räddningsväsendets målinriktade arbete för att förebygga olyckor för utvecklingen medborgarnas och samhällets säkerhet
- kan planera, leda och genomföra säkerhetsutbildning för olika kundgruppers behov
- kan utföra myndighetstillsyn i sedvanliga tillsynsobjekt och handleda invånare, aktörer och personal i dessa objekt att på egen hand kontrollera säkerheten
- känner till sätten att genomföra den myndighetstillsyn som hör till räddningsmyndighetens ansvar och principerna för dessa
- kan uppmuntra och motivera den personal som de leder till att förebygga olyckor
- kan utbilda sin personal i de uppgifter och färdigheter som krävs för att förebygga olyckor
- förstår funktionen för och betydelsen av strukturella lösningar och olika brandsäkerhetsanordningar i olyckssituationer för räddningsmanskapets arbetssäkerhet och taktiken i räddningsverksamheten
- kan ge handledning, råd och styrning till medborgarna i lösningar som strukturell brandsäkerhet kräver och i frågor som gäller skyddsrum i vanliga byggnadstyper
- känner till de grundläggande riktlinjerna för räddningsverken för att bereda sig på störningssituationer i normala förhållanden och undantagsförhållanden.

De som avlagt examen

- behärskar de viktigaste tekniska arbetsredskap som används i räddningsarbetet på så sätt att de vid behov kan ge utbildning i och leda användningen av dessa
- kan leda räddningsgruppen i olyckssituationer och känner till dess prestationsförmåga
- känner till principerna för ledning av räddningslaget
- känner till principerna för stabsarbete och olika samarbetsmyndigheters uppgifter och deras samarbete i olyckssituationer.
- De som avlagt examen
- känner till hur bra och resultatrik personalledning genomförs i arbetsgemenskapen
- känner till betydelsen av välbefinnandet i arbetet för arbetsgemenskapens resultat
- känner till den egna betydelsen i ledningen och kan använda feedback för att utveckla den egna ledningen
- kan de viktigaste administrativa uppgifter som förutsätts av underbefälet
- kan förfara som arbetsskiftutbildningar, utbildare av avtalspersonal och säkerhetsutbildare för medborgarna.

Övriga mål

De som avlagt examen:

- känner till avtalsbrandkårernas betydelse som tillhandahållare av räddningsväsendets tjänster
- är redo att bygga upp ett bra samarbete med avtalspersonalen.

(Räddningsinstitutet 2021, Utbildningsprogrammet för underbefäl, 8.)

3.2.3 Befälsexamen

Målet med befälsexamen för räddningsbranschen (YH) är att utbilda sakkunniga för räddningsväsendets behov, sakkunniga som tänker brett och handlar i enlighet med detta, är långt utbildade och åtar sig att utveckla sin yrkeskunnighet och som har tillägnat sig sin roll att upprätthålla och utveckla säkerheten i samhället.

Befälsexamen för räddningsbranschen (YH) genomförs som ett samarbete mellan Polisyrkeshögskolan och Räddningsinstitutet på så sätt att studerandena är studeranden hos Polisyrkeshögskolan, men däremot genomgår utbildningen vid Räddningsinstitutet. De som studerar till befälsexamen för räddningsbranschen är berättigade att bo i Räddningsväsendets studentbostäder och få andra studiesociala förmåner som Räddningsinstitutets studerande får.

Läroplanen för befälsexamen för räddningsbranschen (YH) baserar sig på synen om att arbetsbilderna för underbefälet i räddningsbranschen utvecklas och håller på att bli mer mångsidiga. Det förväntas att en person som verkar i befälsuppgifter har färdigheter att verka såväl i chefsroll som i sakkunnigroll. Vid räddningsverken arbetar de som avlagt befälsexamen för räddningsbranschen (YH) i ledningsuppgifter i organisationen och i olika sakkunniguppgifter som kräver starkt och anammat yrkeskunnande. I alla befälsuppgifter betonas förmåga till planering, ledning och utvärdering av funktionerna, kunskap om samhällets teknisk-ekonomiska utveckling, den referensram som omfattar riskhantering och förebyggande av olyckor, ett forskningsorienterat och analytiskt arbetsgrepp, bra kommunikationsfärdigheter samt bra, fungerande relationer i samhället. (Räddningsinstitutet 2021, Befäl inom räddningsbranschen (YH) läroplan, 6.)

De professionella karriärerna för de som avlagt examen varierar beroende på yrkesstudierna före examen, arbetserfarenheten och studerandenas personliga förväntningar på framtiden. Uppgifterna är avvikande också på grund av räddningsverkens lösningar för personalpolicyn och -strukturen.

Räddningsväsendets mål är en bra säkerhetskultur och en effektiv hantering av olycksrisker. Förändringarna i vår säkerhetsmiljö är snabba och beredskap för plötsliga kris- och störningssituationer förutsätter en mångsidig och bred expertis inom säkerhet. Detta förutsätter att räddningsverkens ledning utgör kompetent och strategisk förändrings- och interaktionsledarskap, som kvalitetsmässigt ofta är av ny form. I räddningsverksamheten har befälet till uppgift att leda räddningslaget och -kompaniet eller större räddningsformationer. Förebyggande av olyckor och räddningsverksamhet betraktas som uppgifter för räddningsverket vilka stödjer varandra och står i ett positivt inbördes beroendeförhållande. (Räddningsinstitutet 2021, Befäl inom räddningsbranschen (YH) läroplan, 6.)

Grunderna för befälsexamen för räddningsbranschen (YH) fastställs i lagen om Polisyrikes-högskolan (1164/2013) och lagen om Räddningsinstitutet (607/2006). I vårt samhälle som förändras och utvecklas förnyas informationen snabbt. Därför ligger betoningen i yrkes-högskolestudierna på tänkande, informationsinhämtning och -bedömning, problemlösning och färdigheter att fatta beslut och andra färdigheter inom livslångt lärande.

Målen för kunskap, färdigheter och attityder i befälsexamen för räddningsbranschen (YH) är:

- Professionellt specialkunnande, som omfattar
 - kunnande inom riskhantering och säkerhetsledning
 - sakkunnighet inom förebyggande av olyckor och beredskap
 - kunnande inom räddningsverksamhet
 - administrativt kunnande som gäller räddningsmyndigheten
 - kunnande inom ledning, kommunikation och nätverkssamarbete
- Allmänna arbetslivsfärdigheter, som omfattar
 - inlärningsfärdigheter och självutveckling
 - etiskt kunnande
 - kommunikations- och interaktionsfärdigheter
 - framtidskompetens och utvecklingsfärdigheter
 - internationellt kunnande

(Räddningsinstitutet 2021, Befäl inom räddningsbranschen (YH) läroplan, 6.)

3.3 Vidareutbildning

Befälsexamen för räddningsbranschen (YH) har en omfattning på 240 studiepoäng och möjliggör ansökning till vidareutbildning för påbyggnadsexamen inom andra branscher.

I utbildningssystemet för räddningsväsendet och nödcentralsverksamheten finns det för tillfället inte en egen högre yrkeshögskoleexamen eller studieväg till doktorsstudier. Detta har observerats som en tydlig brist i granskningen av nuvarande examina.

Det finns inte tillgång till exakt statistisk information om högre högskoleexamina, magisterexamina eller doktorsexamina som arbetstagarna inom räddningsbranschen och nödcentralsverksamheten avlagt.

3.3.1 Högre yrkeshögskoleutbildning

En högre högskoleutbildning kan avläggas vid yrkeshögskolornas högre YH-utbildningar, till vilka befälsexamen för räddningsbranschen (YH) (tidigare ingenjör-YH) ger ansökningsbehörighet.

Det är möjligt att söka till Polisyrkeshögskolans Polis-utbildning (högre YH) med en befälsexamen för räddningsbranschen, liksom också till Laureas högre YH-utbildning inom säkerhetsledning. Också annan än ingenjörsexamen (YH) ger behörighet att göra en ansökan till exempelvis Savonias ingenjörsutbildning, ledning av teknologiskt kunnande (högre YH).

3.3.2 Universitetsleden

En person som avlagt en manskaps-, underbefäls- eller befälsexamen för räddningsbranschen har möjlighet att söka till examensstudier vid universiteten. En förutsättning för inträde till studier inom räddningsbranschen är en examen på andra stadiet, som ger personen behörighet att direkt söka till examensstudier som avläggs vid universitet. I så fall ansöker personen om studier med den gemensamma ansökan, en separat ansökan eller via det öppna ledet.

Räddningsinstitutet och rättsvetenskapliga institutionen vid Östra Finlands universitet har tillsammans planerat en led till magisterexamen inom förvaltningsvetenskap för befäl inom räddningsbranschen. Rättsvetenskapliga fakulteten har tidigare anordnat motsvarande magisterexamina för personer som avlagt polisexamen eller examen inom brottspåföljdsområdet.

Rätten att söka till studier inom räddningsbranschleden innehas av personer som avlagt befälsexamen för räddningsbranschen (YH) eller ingenjörsexamen (YH) i utbildningsprogrammet för brandbefäl. De studeranden som valts via denna led avlägger först allmänna rättssystemsstudier (60 sp) som kompletterande studier och därefter magisterexamen i förvaltningsvetenskaper (120 sp). (Östra Finlands universitet 2021.)

Den första sökningsomgången till räddningsbranschen via magisterprogramleden ägde rum på våren 2021. Antalet startplatser uppgick till sammanlagt 15, som var indelade i kvoter enligt följande: fem platser för personer som avlagt befälsexamen för räddningsbranschen (YH) eller ingenjörsexamen (YH) i utbildningsprogrammet för brandbefäl, fem platser till personer som avlagt polisbefäls- eller polisexamen (YH) och fem platser till personer som avlagt examen för kriminalvårdsbranschen. (Sinkkonen 2021.)

3.4 Andra rutter till branschen

Ansökan till räddningsbranschen görs med en examen på andra stadiet. Vid Räddningsinstitutet identifieras och erkänns (AHOT, erkännande av kunnande) tidigare inhämtad kompetens av motsvarande kompetensnivå som en del av examen. Det kan handla om tillgodoräknande av enskilda studieperioder eller studieperiodsdelar eller större helheter såsom en kompetenshelhet inom prehospital akutsjukvård.

Det är dock möjligt att få behörighet för de reglerade yrkena inom räddningsbranschen också genom erkännande av motsvarande examina som avlagts i EU- och EES-länderna. För tillfället fattar Utbildningsstyrelsen beslut om erkännande. Behörighet kan också fås med dispens som beviljas av inrikesministeriet.

3.4.1 Erkännande av utländska examina

Med erkännande av examen avses ett beslut om vilken behörighet en utländsk examen ger för ett arbete eller en studieplats. Beslut fattas i Finland av olika myndigheter, läroanstalter, högskolor och arbetsgivare. Ett yrke är reglerat då viss utbildning, en viss examen eller en viss rätt att utöva yrket krävs utifrån lagstiftningen. Ifall man inhämtar behörighet för ett sådant yrke utomlands och vill få behörighet för det också i Finland, behövs ett myndighetsbeslut om erkännande av examen eller rätten att utöva yrke. (Utbildningsstyrelsen 2022.)

De reglerade yrkena inom räddningsbranschen utgörs av räddningsman, underbefäl och befäl inom räddningsbranschen. Erkännandet av en examen sker genom att lämna in ansökan till Utbildningsstyrelsen, som bedömer sökandens behörighet och ger ett beslut om erkännande av yrkesbehörigheten eller om jämställande av studierna med en viss examen eller vissa studier (Utbildningsstyrelsen 2022a). Före beslutsfattandet begär Utbildningsstyrelsen ett utlåtande av Räddningsinstitutet. I praktiken ska en examen som avlagts utomlands ofta kompletteras med ett behörighetsprov som anordnas av Räddningsinstitutet eller med en anpassningstid som avläggs vid räddningsverken. Under den fem senaste åren har enbart ett fåtal ansökningar om erkännande av utländska examina inkommit (Räddningsinstitutet 2022).

3.4.2 Dispens

För räddningsväsendets tjänster krävs i regel en examen för räddningsbranschen. Inrikesministeriet kan av särskilda orsaker bevilja dispens från de föreskrivna behörighetsvillkoren.

I fråga om dispensen för manskap har riktlinjerna i årtal varit att en person som ansöker om dispens ska ha minst sex års arbetserfarenhet på heltid av ett motsvarande uppdrag i räddningsverksamhet (ofta som tjänsteförhållande eller vikarierande brandman på ett räddningsverk). Därtill har det förutsatts att en yrkesinriktad examen, yrkeshögskoleexamen, studentexamen eller lärokursen i gymnasiet avlagts. Dispenser har inte beviljats utifrån avlagd grundskola. I fråga om utbildning för räddningsväsendet har det förutsatts att minst enhetsledarkursen och de föregående kurskraven avlagts. Avtalsbrandkårsverksamhet räknas inte in i arbetserfarenhet som huvudsyssla. (Inrikesministeriet 2022a.)

Vid en ansökan om ett uppdrag i underbefälet eller om dispens ska sökanden ha minst sex års arbetserfarenhet av ett uppdrag i underbefälet inom räddningsväsendet. Därtill ska sökanden visa att hen har sådan utbildning som främjar behörighet att verka i underbefäl-supdraget. (Inrikesministeriet 2022a.)

Vid en ansökan om ett uppdrag i befälet eller om dispens ska sökanden ha minst tio års arbetserfarenhet av ett heltidsuppdrag i befälet i räddningsväsendet. Därtill ska sökanden ha sådan utbildning som främjar behörigheten att sköta befälsuppgifter. Ansökan om dispens överlämnas till inrikesministeriet som ger ett beslut i ärendet. (Inrikesministeriet 2022a.)

En ansökan om dispens ansöks genom att överlämna ett ansökningsbrev till inrikesministeriet, vilket redogör för den dispens (manskap, underbefäl eller befäl) som ansöks. Uppdaterade arbetsintyg eller matrikelutdrag ska bifogas, vilka redogör för åtminstone den väsentliga arbetserfarenheten inom räddningsväsendet med tanke på dispensen. Dessutom ska kopior över examensintyg och avlagda kurser hos räddningsväsendet bifogas. Beslutet om en ansökan om dispens är avgiftsbelagt. År 2022 uppgår avgiften till 260 euro utifrån inrikesministeriets förordning om inrikesministeriets avgiftsbelagda prestationer (1362/2018) och den tas ut också i det fallet att ansökan inte godkänns. (Inrikesministeriet 2022b.)

Enligt 6 § 2 mom. i lagen om tjänsteinnehavare i kommuner och välfärdsområden (304/2003) kan en person anställas i tjänsteförhållande för viss tid oberoende av de särskilda behörighetsvillkoren, om det föreskrivs särskilt om det eller kommunen eller välfärdsområdet av särskilda skäl beslutar något annat i ett enskilt fall. Enligt motiveringarna till paragrafen kan en kommun utifrån en särskild orsak i fråga om de särskilda behörighetskraven förordna att det till ett tidsbestämt tjänsteförhållande är möjligt att välja också en person utan särskild behörighet, till exempel då personer som uppfyller behörighetskraven inte är tillgängliga på grund av arbetskraftsbrist, men det dock är nödvändigt att få en person för att sköta tjänsteförhållandet. I allmänhet handlar det då om skötsel av ett vikariat eller en lediganslagen tjänst. Följaktligen förutsätts inte behörighet att verka som vikarie eller i övrigt verka tillfälligt. (Inrikesministeriet 2022b.)

Under de senaste fem åren har dispenser beviljats i huvudsak för uppgifter som räddningsmän. Dispens har beviljats en gång för underbefälsuppgifter och inte enda gång för befälsuppgifter. Tabell 1 beskriver de dispenser som beviljats åren 2018–2022. (Inrikesministeriet 2022b.)

Utgångspunkten är att räddningsmännen ska avlägga yrkes- eller befälsexamen för branschen. Detta är viktigt i synnerhet för kompetensen och säkerställandet av kompetensen hos yrkespersonerna i branschen. Den nuvarande och framtida bristen på räddningsmän för dock med sig utmaningar. Därför ska dispens och nödvändigheten att bevilja dispens granskas kritiskt då lagstiftningen förnyas.

Tabell 1. Beviljade dispenser åren 2018–2022 (inrikesministeriet 2022b).

År	Räddningsman (personer)	Underbefäl (personer)	Befäl (personer)
2018	15	1	-
2019	8	-	-
2020	6	-	-
2021	6	-	-
2022	3	-	-

3.4.3 Andra läroanstalter

I räddningsbranschen verkar personer också med andra utbildningsbakgrunder. Ett sätt att komma till räddningsbranschen är tradenomutbildningen inom säkerhets- och riskhantering vid yrkeshögskolan Laurea. Via studierna inom säkerhet och riskhantering är det möjligt att rikta sitt kunnande mot samhällssäkerhet, företags- och organisationssäkerhet eller riskhantering. (Yrkeshögskolan Laurea 2022.)

I början av studierna presenteras möjligheterna att skraddarsy innehållen i utbildningsprogrammet via olika karriärvägar för studerandena. Dessa karriärvägar omfattar brandinspektör, data-/cybersäkerhetssakkunnig, sakkunnig inom evenemangssäkerhet, företagssäkerhetschef, HSEQ-chef, säkerhetssakkunnig inom den offentliga sektorn, lärare/utbildare inom säkerhetsbranschen och riskhanteringschef. Utbildningsprogrammet kan avläggas i sin helhet också på engelska (Safety, Security and Risk Management degree program). (Yrkeshögskolan Laurea 2022.)

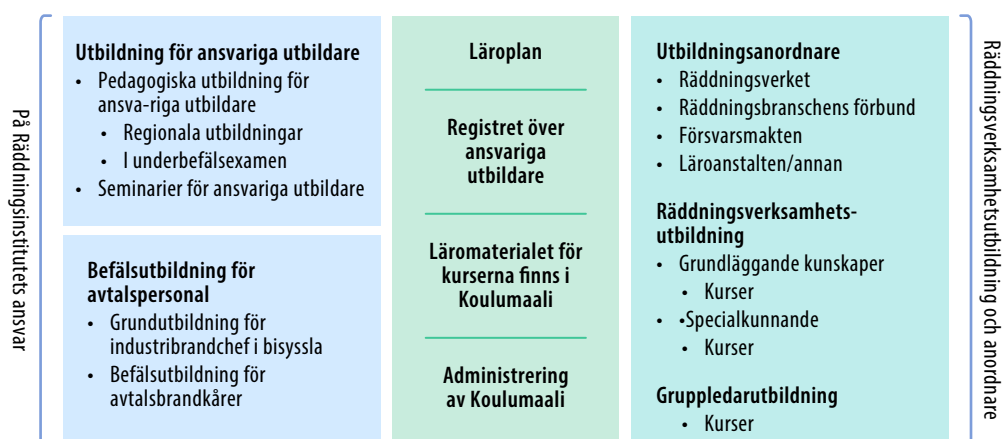
Utifrån de karriäruppföljningsenkäter som yrkeshögskolan Laurea gjorde åren 2010–2019 jobbade 29 % av de utexaminerade med planerings-, utvecklings- och förvaltningsuppgifter, till exempel med beteckningarna säkerhetschef, säkerhetssakkunnig eller planerare. Av de utexaminerade arbetade 29 % i lednings- och chefsuppgifter till exempel som skiftchefer, beredskapschefer eller säkerhetschefer. Av de utexaminerade jobbade 19 % med konsultations- eller utbildningsuppgifter, såsom säkerhetsplanerare, säkerhetssakkunnig, verkställande direktör eller konsult. I svaren framträdde i synnerhet uppgifter som brandinspektör. (Yrkeshögskolan Laurea 2022.)

3.5 Utbildningssystemet för avtalspersonal vid Räddningsinstitutet

Räddningsinstitutet ansvarar för beredningen, upprätthållandet och utvecklingen av läroplanen, utbildarutbildningen, administreringen av utbildarregistret och produktionen av undervisningsmaterial för deltidsanställd personal som deltar i räddningsverksamhet och personal hos avtalsbrandkårer och andra sammanslutningar som ingått avtal enligt 2 a § 1 mom. 5 punkten i räddningslagen (379/2011). Det breda permanenta nätverket för utveckling utbildningen av avtalspersonalen stödjer utvecklingen av utbildningssystemet för avtalspersonal vid Räddningsinstitutet. Nätverkets medlemmar företräder räddningsverken, utbildningsanordnarna och avtalsbrandkårerna, men också centrala organisationer.

I 56 § i räddningslagen 29.4.2011/379 (uppdaterad 28.12.2018/1353) föreskrivs att Räddningsverket ska se till att dess personal i bisyssla och personalen hos en avtalsbrandkår och andra sammanslutningar som ingått avtal har sådan utbildning som avses i 57 § 2 mom. Enligt 57 § 2 mom. i lagen krävs av personer i bisyssla och de personer som hör till avtalsbrandkårer eller till andra sammanslutningar som ingått avtal utbildning i enlighet med Räddningsinstitutets läroplan för deltagande i räddningsverksamheten.

Figur 2. Utbildningssystemet för avtalspersonal vid Räddningsinstitutet (Räddningsinstitutet 2022).

Den huvudsakliga principen för utbildningssystemet för avtalspersonalen (figur 2) är att de ansvariga utbildare som Räddningsinstitutet utbildat genomför kurser enligt Räddningsinstitutets system för avtalspersonal, vilka organiseras av utbildningsanordnaren (till exempel räddningsverket). Utbildningen för ansvariga utbildare bygger på den pedagogiska utbildningen för ansvariga utbildare och kursspecifika seminarier. Licensen för en ansvarig utbildare är i kraft i viss tid, högst i tre år. Den pedagogiska utbildningen för ansvariga utbildare är i fortsättningen en del av underbefälsexamen.

Räddningsinstitutet genomför utöver utbildarutbildningen själv en del av utbildningen av avtalspersonalen. För övriga kurser i utbildningssystemet för avtalspersonalen producerar Räddningsinstitutet utöver läroplanen också material. Kurserna produceras och utvecklas i räddningsväsendets gemensamma Moodle-lärmiljö, Koulumaali, som administreras av Räddningsinstitutet. Kursutbudet i utbildningssystemet för avtalspersonal vid Räddningsinstitutet år 2022 presenteras nedan i figur 3. Med termerna utbildning och kurs görs skillnad mellan vem som genomför kursen i fråga. Utbildningarna anordnas av Räddningsinstitutet och räddningsverken ansvarar i huvudsak för anordnandet av kurserna.

Figur 3. Avtalspersonalens utbildningar och kurser år 2022 (Räddningsinstitutet).

3.6 Utbildning inom civil beredskap

Med civil beredskap avses omfattande skydd av medborgarna mot olika säkerhetshot. Civilberedskapsaspekten omfattar samhällets olika aktörer och kärnan i utbildningen utgörs av mångfald och myndighetssamarbete också i beredskapen för nya former av hot. (Räddningsinstitutet 2022a.)

Beredskapsutbildning är en riksomfattande och lagstadgad uppgift för Räddningsinstitutet. Den är riktad till den offentliga förvaltningen (lokal-, regional- och centralförvaltningen) och målet är att förbereda aktörerna för störningssituationer och undantagsförhållanden på så sätt att en störningsfri skötsel av uppgifterna säkerställs också i dessa situationer. Internationell utbildning i räddningsverksamhet hänvisar å sin tur till den internationella verksamheten inom ramen för den engelskspråkiga termen "Civil Protection". (Räddningsinstitutet 2022a.)

Med beredskapsutbildning avses utbildning med vilken det säkerställs att uppgifterna för individer, samfund, anstalter, företag och samhället sköts så störningsfritt som möjligt i alla säkerhetssituationer. (Räddningsinstitutet 2022a.)

Räddningsinstitutet har en lagstadgad uppgift att anordna utbildning för beredskap för störningssituationer i normala förhållanden och undantagsförhållanden (lagen om Räddningsinstitutet 21.7.2006/607). Den huvudsakliga målgruppen är personalen hos lokal-, regional- och centralförvaltningens myndigheter. Stommen för det årliga utbildningsprogrammet för beredskapsutbildning utgörs av regionala beredskapsövningar samt av kurser på grundnivå för lokal- och regionalförvaltningen.

Enligt 13 § i lagen om Räddningsinstitutet svarar institutet för utbildning av den ledande och specialiserade personalen inom befolkningsskyddet i enlighet med 67 § i lagen om räddningsväsendet (29.4.2011/379). Också denna utbildning genomförs som beredskapsutbildning vid Räddningsinstitutet. Utbildningsutbudet kompletteras av utbildningsevenemang som är riktade till olika förvaltningsområden och målgrupper och dessa genomförs ofta i samarbete med ministeriet eller centralämbetsverket för förvaltningsområdet i fråga.

Avsikten med den beredskapsutbildning som Räddningsinstitutet anordnar är att främja fullgörandet av de beredskapsskyldigheter som föreskrivits för den offentliga förvaltningen i 12 § i beredskapslagen (1552/2011). Enligt bestämmelsen i fråga ska statsrådet, statens förvaltningsmyndigheter, statens självständiga offentliga rättsanstalter, övriga statens myndigheter och statens affärsverk samt kommunerna, samkommunerna och övriga kommunförbund försäkra med beredskapsplaner och förberedelser samt men andra åtgärder sin verksamhet i undantagsförhållanden och att de kan sköta sina uppgifter så väl som möjligt även i undantagsförhållanden.

Undervisningsinnehållet i utbildningarna utgörs av de ärendehelheter och uppgifter som hör till beredskap och hantering av störningssituationer.

- grunder i totalsäkerhet
- beredskapsgrunderna i lagstiftningen
- beredskapsplanering och annan förberedelseplanering
- hotbedömning och risk- och sårbarhetsanalys
- reservering och utbildning av personal
- reservering och utrustning av verksamhetslokaler
- anskaffning av utrustning och material
- arrangemang för hantering av störningssituationer och krisledning i olika verksamhetsområden och förvaltningsnivåer
- krisledning, lägesbildsverksamhet och ledningscentralarbete
- meddelandetrafik
- kommunikation i störnings- och krissituationer
- skydd av befolkningen och befolkningsskydd
- beredskapsövningar (förfarandet i störningssituationer och undantagsförhållanden, samarbete)
- övningar på räddningsverksamhet vid kärnkraftverk
- meddelandeövningar.

Beredskapsutbildning anordnas i olika former och längder, från en dags intensivkurser till kurser med beredskapsplanering som anordnas under flera närperioder. I utbildningarna utnyttjas såväl deltagarnas yrkeskunnsighet som mångsidiga undervisningsmetoder vid sidan om föreläsningsundervisningen, till exempel case-övningar, grupparbeten och gruppdiskussioner. (Räddningsinstitutet 2022b.)

Internationell räddningsverksamhet avser hjälp i situationer där en stat som drabbats av en katastrof som orsakats av naturen eller mänsklig aktivitet inte förmår sköta situationen med egna resurser och ber om internationell hjälp. Det europeiska samarbetet inom räddningsverksamhet och civil beredskap har under de senaste åren utvidgats från traditionell hjälp för räddningsverksamhet till omfattande, tvärsektoriellt samarbete (Civil Protection på engelska), som också innefattar samarbete i anknytning till beredskap och olyckor, delning av kompetens och utnyttjande av gemensamma civila färdigheter. (Räddningsinstitutet 2022c.)

Enligt lagen om Räddningsinstitutet (607/2006) Räddningsinstitutet ska sköta rekrytering samt materiell och logistisk beredskap i anknytning till lämnande av bistånd vid sådan internationell räddningsverksamhet som avses i 38 § i räddningslagen (379/2011) samt sköta den riksomfattande utbildningen och övningar i anknytning till internationell räddningsverksamhet. Räddningsinstitutet sköter i enlighet med vad inrikesministeriet bestämmer de praktiska arrangemangen i anknytning till lämnande av bistånd vid internationell räddningsverksamhet och är på det sätt som avses i 5 § i lagen om civilpersoners deltagande i krishantering (1287/2004) arbetsgivare för personer som deltar i internationell räddningsverksamhet.

De viktigaste intressentgrupperna i fråga om uppdrag och utbildning är Europeiska unionen och FN och deras samarbetspartner. Räddningsinstitutet sänder sakkunniga inom räddningsväsendet och civil beredskap till internationella utbildningar. En del av kurserna är riktade i synnerhet till rostern av sakkunniga i beredskap för internationell räddningsverksamhet (sakkunnigregistret), medan en del av kurserna är öppna för personer som arbetar inom räddningsväsendet och civil beredskap. Dessa omfattar till exempel introduktionskurserna om EU:s räddningstjänstmekanism. Räddningsinstitutets sköter också uppdraget som finländsk utbildningskoordinator för EU:s räddningstjänstmekanism.

Internationella utbildningar är kurser som kompletterar den nationella utbildningen. Räddningsinstitutet ordnar årligen en grundkurs i internationell räddningsverksamhet, som erbjuder grunder i internationell räddningsverksamhet. Denna kurs är ett krav för vidareutbildning och ansökan till sakkunniguppdrag. Under den teoretiska grundkursen ges en introduktion i den internationella räddningsverksamhetens olika delområden på nationell, internationell och individuell nivå. Efter kursen är det möjligt att delta i de fördjupande utbildningar som Räddningsinstitutet anordnar för att vara tillgänglig för internationella uppdrag. (se Räddningsinstitutet 2022d.)

Målet med den internationella räddningsverksamheten är att säkerställa en sakkunnigberedskap enligt Finlands internationella förpliktelser. Kurser erbjuds efter behov för sakkunniga för Finlands formationer för internationell räddningsverksamhet samt för sakkunniga inom enskilda specialområden (till exempel logistik, IKT, miljö-sakkunniga).

3.7 Tilläggsutbildning och fortbildning

Med tilläggsutbildning och fortbildning avses utbildning som erbjuds utöver formella examina, med vilken det är möjligt att fördjupa, utvidga, uppdatera och öka kunnandet. Tilläggsutbildningens och fortbildningens betydelse fortsätter att växa, eftersom den föränderliga verksamhetsmiljön i allt snabbare takt kontinuerligt ställer nya krav på kompetensen och utvecklingen av den.

3.7.1 Den tilläggsutbildning och fortbildning som erbjuds av Räddningsinstitutet

Räddningsinstitutet är den centrala tillhandahållaren av tilläggsutbildning och fortbildning inom räddningsväsendet. Målet är att svara mot de kompetensbehov som orsakas av förändringarna i arbetslivet genom att stödja kompetens och meningsfulla arbetskarriärer samt säkerställa räddningsväsendets prestationsförmåga. Fortbildningsutbudet planeras utifrån behoven i branschen genom att erbjuda utbildning som baserar sig på den nyaste forsknings- och utredningsinformationen i räddningsväsendet och Räddningsinstitutet.

Räddningsinstitutet erbjuder fortbildningstjänster i olika former: seminarier och korta fortbildningskurser erbjuder ny information i en tät helhet. En bredare helhet av tilläggsutbildning och fortbildning kan vara bland annat utbildning med studiepoäng som ger behörighet, såsom vattendykningskursen, som ger behörighet att verka som vattendykare. Utöver det så kallade öppna utbudet som baserar sig på Räddningsinstitutets önskemål, erbjuder Räddningsinstitutet skräddarsydd fortbildning utifrån arbetsgemenskapens egna utvecklingsbehov. Denna utbildning är viktig för att kunna öka kunnandet och genomslaget i räddningsverken, nödcentralerna och övriga kundgemenskaper. (Räddningsinstitutet 2022e.)

3.7.2 Utbildning som erbjuds av organisationerna

I räddningsbranschen verkar flera organisationer som stödjer och kompletterar myndighetsverksamheten, vilka har en viktig roll bland annat i förebyggandet av olyckor, upplysningsarbetet och fortbildningen inom räddningsbranschen.

De organisationer som verkar inom branschen är Räddningsbranschens Centralorganisation i Finland SPEK, Finlands Brandbefälsförbund, Suomen pelastusalan ammattilaiset SPAL ry, Frivilliga räddningstjänsten (Vapepa), Finlands Avtalsbrandkårers Förbund rf (SPPL), Sotningsbranschens centralförbund, Finlands sjöräddningssällskap och Suomen lentopelastusseura.

Andra centrala organisationer utgörs av Suomen Ensihoitoalan liitto, Finlands Fastighetsförbund, Suomen Palokaluoliikkeiden Yhdistys, Suomen Palveluskoiraliitto, Suomen Pelastuskoiraliitto, Finlands Röda Kors, Helsingin Yrityssuojeluyhdistys YRSU ry, Förbundet för den offentliga sektorn och välfärdsområden JHL samt CTIF, internationella organisationen för brand- och räddningsbranschen.

I organisationerna genomförs bland annat

- förebyggande av risk- och olyckssituationer och beredskap för sådana
- avtalsbrandkårutbildning
- fortbildning för privatpersoner, företag och myndigheter
- säkerhetsutbildning för anstalter, ämbetsverk och företag
- säkerhetskampanjer
- forskning kring säkerhet.

Organisationerna innehar en viktig ställning för att sköta medlemskårens kunskande och främja olika aktörers beredskap för att förebygga olyckor och förfara på rätt sätt vid tillbud. Organisationerna tar initiativ och ger förslag aktivt för att förbättra säkerheten, producerar och publicerar utbildnings- och informationsmaterial och utvecklar det internationella umgänget och samarbetet.

Vissa organisationer driver och övervakar arbetstagarnas intressen och rättigheter och främjar deras välbefinnande i arbetslivet. Sotningsbranschens Centralförbunds verkar som centralorganisation för sotarna för att främja sotarnas yrkesskicklighet och bevaka gemensamma intressen. Det huvudsakliga uppdraget för Finlands sjöräddningssällskap är att hjälpa personer i sjönöd på kusten och i insjöarna. Suomen lentopelastusseura har som mål att producera trygg och högklassig frivillig räddnings- och brandflygssäkerhet till stöd för myndighetsåtgärder. (Inrikesministeriet 2022a.)

3.7.3 Räddningsverkens interna introduktions- och kompetensupprätthållande utbildning

Kraven på kunskandet hos räddningsväsendets personal styrs med flera bestämmelser, såsom räddningslagen och arbetarskyddslagen. I arbetarskyddslagen åläggs arbetsgivaren att med behövliga åtgärder säkerställa att det är sunt och tryggt att arbeta. Arbetsgivaren ska säkerställa tillräcklig introduktion i arbetsuppgifterna. I arbetarskyddslagen

anses det att de behövliga åtgärderna omfattar att beakta att omständigheter som påverkar arbetet, arbetsförhållandena och arbetsmiljön samt arbetets hälsosamhet och säkerhet beaktas då man låter utföra arbete. Omständigheter som inte anses vara möjliga att förutses eller påverkas av arbetsgivaren har uteslutits från skyldigheten att säkerställa introduktion. (Arbetarskyddslagen 2002/738 2 kap. 8 §)

Kompetenskraven för räddningsväsendets personal har sitt ursprung i lagstiftningen, men också i flera förordningar av statsrådet och inrikesministeriet och inrikesministeriets anvisningar. Utöver inrikesministeriets anvisningar upprättar räddningsverken egna kompletterande anvisningar enligt deras verksamhetsmiljö, vilka också styr kompetenskraven för uppgifter inom räddningsväsendet.

Upprätthållande och säkerställande av den kompetens som författningarna och anvisningarna förutsätter innebär för personal som medverkar i räddningsverksamhet en betydande mängd övningar och utbildningar varje år. Förutom verksamhetsmiljön påverkar räddningspersonalens uppgiftsbeskrivning den årliga övningsvolym som förutsätts för att upprätthålla räddningspersonalens kompetens. Till exempel uppgifter inom prehospital akutsjukvård och vattendykning förutsätter redan en betydande mängd övningar årligen. Också krävande verksamhetsmiljöer, såsom underjordisk kollektivtrafik eller stora industrianläggningar, förutsätter omfattande introduktion och arbete för att upprätthålla kompetensen.

Under hörandena i arbetsgrupperna har det kommit fram att genomförandet av övningar och utbildningar är besvärligt bland annat på grund av räddningsverkens begränsade personalresurser, bevarandet av funktionsberedskapen under övningarna och bristen på utbildningsmaterial och övningsplatser.

Räddningsverken har upprättat utbildnings- och övningsplaner för att försöka genomföra och följa upprätthållandet av personalens kompetens. Räddningsverken har också självständigt eller tillsammans med andra räddningsverk upprättat utbildningsmaterial för att upprätthålla kompetensen. Riksomfattande utbildningsmaterial har inte funnits att utnyttja i bred grad.

Under de senaste åren har räddningsverken tagit i bruk räddningsväsendets e-lärnmiljö Koulumaali. Koulumaali har möjliggjort bättre användarvänlighet över räddningsverkens gränser för undervisningsmaterialet.

3.8 Urvalsgrunder för examensutbildning

Med urvalsgrunder för examensutbildning avses de färdigheter som sökanden ska uppfylla för att vara behörig att göra ansökan till examensutbildning inom yrkesutbildningen för räddningsväsendet och nödcentralsverksamheten.

Räddningsmannaxamen

Till det utbildningsprogram som leder till räddningsmannaxamen är det möjligt att anta en sökande:

1. som då studierna inleds är minst 18 år gammal
2. har avlagt följande innan ansökningstiden går ut:
 - a) gymnasiets hela lärokurs (sökandena använder gymnasiets avgångsbetyg i sin ansökan)
 - b) studentexamen (sökandena använder gymnasiets avgångsbetyg eller examensbetyget för en yrkesinriktad grundexamen i sin ansökan)
 - c) yrkesinriktad grundexamen eller en motsvarande tidigare examen
 - d) yrkesinriktad grundexamen, yrkesexamen eller en motsvarande tidigare examen som avses i lagen om examensriktad vuxenutbildning (631/1998)
3. är lämplig beträffande hälsotillståndet och i övrigt med tanke på skötseln av yrkesområdets uppgifter
4. godkänts i utbildningsprogrammets urvalsprov; samt
5. har rätt att köra ett fordon av klass C senast på dagen då studierna inleds.

Man kan även anta en person till utbildningsprogrammet för brandmän som inte har den krävda grundutbildningen som nämns ovan, men som i övrigt enligt Räddningsinstitutets bedömning har tillräckliga kunskaper och färdigheter för studierna.

Ansökningsförfarandet består av tre skeden: testning av den fysiska funktionsförmågan och en läkarundersökning (sökanden kan välja platsen bland de testplatser som Räddningsinstitutet angett), ifyllning av den elektroniska ansökan, om sökanden blivit godkänd i det fysiska testet samt urvalsprov som anordnas av läroanstalten. Urvalsprovet vid läroanstalten innehåller följande delområden: 12 minuters löptest, simkunnighets-test, tester av acrofobi och klaustrofobi. Dessa är utgallrande tester. Utöver dessa görs en lämplighetsbedömning.

Innan det slutliga valet begär Räddningsinstitutet en begränsad säkerhetsutredning av de personer som deltar i urvalsprovet av Skyddspolisens. Studerandeantagningen är villkorlig fram tills dess att polisens säkerhetsutredning fått och konstaterats vara godtagbar. (Räddningsinstitutet 2022f, 2023 Grunderna för antagningen av studeranden till examensledande utbildning.)

3.8.1 Underbefälsexamen

Till det utbildningsprogram som leder till underbefälsexamen är det möjligt att anta en sökande

1. som avlagt räddningsmannaxamen eller en motsvarande utbildning enligt de bestämmelser och föreskrifter som varit i kraft tidigare vid en läroanstalt inom räddningsbranschen eller som enligt Räddningsinstitutets bedömning i övrigt har tillräckligt med sådana kunskaper och färdigheter som behövs i studierna
2. som i fråga om hälsotillstånd och i övrigt är lämplig för att på ändamålsenligt sätt sköta uppgifterna i yrkesområdet
3. som avlagt urvalsprovet för det berörda utbildningsprogrammet på godkänt sätt och
4. som har kör rätt till fordon av klass C.

Till utbildningsprogrammet för underbefäl är det också möjligt att anta en sökande som inte har ovan beskrivna krävda grundutbildning, om hen enligt Räddningsinstitutets bedömning i övrigt har tillräckligt med sådana kunskaper och färdigheter som behövs i studierna.

Sökanden ska visa att hen har den fysiska lämplighet som underbefälsuppgifterna förutsätter (testning vid de testplatser som Räddningsinstitutet angett). Till urvalsprovet kallas alla som uppfyller den formella behörigheten och klarat det fysiska lämplighetstestet. Urvalsprovet består av fyra delar: 12 minuters löptest, med ett minimikrav på 2 600 meter/12 minuter, ett materialprov, ett prov av datatekniska grundläggande färdigheter och en lämplighetsbedömning.

Arbetsfarenhet inom branschen vilken skaffats efter räddningsmannax- eller en motsvarande tidigare examen ger tilläggs poäng för det slutliga valet. (Räddningsinstitutet 2022f, 2023 Grunderna för antagningen av studeranden till examensledande utbildning.)

3.8.2 Befälsexamen

En person som genomgår utbildning för befälsexamen för räddningsbranschen (YH) med undervisning dagtid ska enligt lagen (1164/2013) och förordningen (1352/2016) om Polisyrkeshögskolan uppfylla följande krav:

1. Har avlagt någon av följande utbildningar
 - a) gymnasiets lärokurs eller studentexamen
 - b) yrkesinriktad grundexamen
 - c) sådan yrkesinriktad grundexamen, yrkesexamen eller specialyrkesexamen som avses i lagen om yrkesutbildning
 - d) tjänsteexamen för polisbefäl, polisunderbefälsexamen, tjänsteexamen för polisunderbefäl, grundexamen för polis eller tjänsteexamen för polismanskap enligt tidigare bestämmelser, eller
 - e) utländsk utbildning som ger behörighet till högskolestudier.
2. En sökande som avlagt högskoleexamen ska använda den tidigare examen på andra stadiet
3. Är ärlig och pålitlig
4. Är oförvitlig och inte har sådana bindningar som äventyrar en behörig och oberoende skötsel av uppgifterna inom räddningsbranschen
5. Är lämplig för uppdrag i räddningsväsendet i fråga om hälsa och funktionsförmåga. Hälsokravet utgörs av hälsokraven för tillstånd till körkort för fordon av klass B. De sökanden som väljs och får en reservplats deltar i en hälsoundersökning och ett narkotikatest före det slutliga valet på bekostnad av Polisyrkeshögskolan.
6. Använder inte eller han inte använt sådan narkotika som avses i 3 § 1 mom. 5 punkten i narkotikalagen (373/2008) för andra än medicinska ändamål
7. Har rätt att köra fordon av klass B då studierna börjar.

Till urvalsprovet kallas alla behöriga sökanden. Urvalet utgörs av ett prov i ledning, förebyggande av olyckor och matematik och ett lämplighetstest. Under den första dagen av urvalsprovet testas ledningen, förebyggandet av olyckor och det matematiska kunnandet. Det är möjligt att få extra poäng för arbetserfarenhet. Till den andra dagens lämplighetstest väljs ett antal sökanden som är tre gånger större än antalet startplatser på basis av poängantalen.

Studeranden väljs utifrån de totala poängen av urvalsprovet och arbetserfarenheten inom räddningsväsendet eller nödcentralsverksamheten. Ett studerandeval är villkorligt tills dess att en säkerhetsutredning enligt lagen om säkerhetsutredningar fåttts om den som valts till utbildningen, en yrkesutbildad person inom hälso- och sjukvård konstaterat att sökandens hälsa är lämplig för en uppgift inom räddningsbranschen och skolbetygen och arbetsintygen samt B-körkortets giltighet kontrollerats. (Räddningsinstitutet 2022f, 2023 Grunderna för antagningen av studeranden till examensledande utbildning.)

4 Nuläget för utbildning inom nödcentralsverksamhet

Enligt 607/2006 2 § i lagen om Räddningsinstitutet är en av Räddningsinstitutets uppgifter att ge yrkesinriktad grundutbildning inom nödcentralsverksamhet.

Nödcentralsoperatörsutbildning har anordnats i nuvarande form sedan år 1997. Utbildning som ger behörighet som nödcentralsoperatör ordnas i utbildningsprogrammet för nödcentralsoperatörer, som varar i 1,5 år. I den nuvarande referensramen för examina är utbildningen placerad på nivå 4 (yrkesinriktad grundexamen). Examen ger behörighet för tjänster som nödcentralsoperatör i huvudsyssla. Nödcentralsoperatörsexamen ger studeranden också behörighet att söka till utbildning som leder till befälsexamen för räddningsbranschen (YH). För närvarande ger också grundexamen för poliser eller en motsvarande tidigare examen behörighet till en tjänst som nödcentralsoperatör. Utbildningen anordnas i ett samarbete mellan Räddningsinstitutet och Polisyrkeshögskolan.

4.1 Utbildning och behörighetsvillkor

Det formella behörighetskravet för nödcentralsoperatörer, överjourhavande och skiftesmästare är en nödcentralsoperatörsexamen eller en grundexamen för polis. Behörighetskravet för personal som sköter ett befälsuppdrag föreskrivs genom förordning.

Målet med undervisningen är att utbilda studeranden att behandla nödsamtal som en helhet från mottagning av samtal till handledning och råd till kunderna. I studierna ingår studier i de kunskaper som färdigheterna för arbetet som operatör förutsätter vid institutet, introduktion i samarbetsmyndigheternas verksamhet, studier inom inläring i arbetet vid nödcentralerna samt simulationsövningar. (Räddningsinstitutet 2022g.)

4.2 Utbildningsprogrammet för nödcentralsoperatörer

Utbildningsprogrammet för nödcentralsoperatörer är en studiehelhet som planerats av Nödcentralsverket, Räddningsinstitutet och Polisyrkeshögskolan och som leder till en nödcentralsoperatörsexamen. Utbildningsprogrammets mål är att studerandena behärskar

det uppgiftsområde för operatörer vilket förutsätter yrkesinriktad expertis. Omfattningen på studierna är 90 studiepoäng. (Räddningsinstitutet 2021, Grunderna för antagning av studeranden till examensledande utbildning, 17)

Kompetenskraven för en nödcentralsoperatör omfattar bland annat allmän och uppgiftsspecifik kompetens. Den allmänna kompetensen omfattar organisations- och arbetsgemenskapsfärdigheter, interaktions- och kommunikationsfärdigheter och datatekniska färdigheter. Behörighetskraven för jourpersonal utfärdas genom förordning av statsrådet. (Räddningsinstitutet 2022, Utbildningsprogrammet för nödcentralsoperatörer)

Den uppgiftsspecifika kompetensen omfattar följande delområden:

- besvarande av nödmeddelanden
- lokalisering
- riskbedömning
- givande av telefoninstruktioner
- bedömning av eventuella överlappningar
- förmedling av uppgifter till myndigheternas verksamhetsenheter eller överföring av uppgifter till uppgiftsuppföljningens larmansvar
- styrning av ett meddelande som kommit till nödcentralen till en annan aktör (hälsorådgivning, 116115, linje för väganvändare)
- avslutande av behandling av ett nödmeddelande
- information till skiftesmästaren och uppdragsuppföljningen om exceptionella ärenden och uppdrag som är mer krävande än normalt

Målet med nödcentralsoperatörsexamen är att de som avlagt examen

1. känner till de värderingar och bestämmelser som förpliktar och styr nödcentralens, räddningsväsendets, polisens samt social- och hälsovårdens myndigheters verksamhet, samt beaktar Nödcentralverkets värderingar i all sin verksamhet
2. behärskar grunderna i hanteringen av räddnings-, polis- samt social- och hälsovårdsmyndigheternas uppgifter och deras särdrag på basis av inskaffade uppgifter om incidenter, samt kan beakta åtgärder som berör ovannämnda myndigheters arbetssäkerhet och samarbetsuppgifter

3. känner till räddningsväsendets, polisens samt social- och hälsovårdens riksomfattande verksamhetsprinciper
4. förstår nödcentralens och den individuella nödcentraloperatörens ställning och betydelse som tjänsteproducent inom branschen i samhället, samt ser fokus på kunden och individualitet som en del av sin etiska kompetens
5. förstår den betydelse som växelverkan och muntliga kommunikationsfärdigheter har i hanteringen av ett nödsamtal och i kommunikationen, samt kan iaktta sitt eget kommunikationsuppförande för att kunna utveckla och upprätthålla sina färdigheter i växelverkan
6. behärskar användningen av de apparater som ingår i nödcentraloperatörens arbete, den teoretiska bakgrund som arbetet kräver, och de applikationer som behövs för att utföra arbetet
7. kan bemöta en människa i kris samt förstår betydelsen av psykisk kris- och eftervård
8. kan ta emot respons om sitt arbete för att kunna utveckla dess kvalitet, samt känner ett ansvar för sin professionella utveckling som en del av hela arbetsgemenskapens utveckling
9. förstår betydelsen av god fysisk kondition, är bekant med delområdena hos ett vidsträckt upprätthållande av arbetsförmågan, samt förstår handledningens och personalhälsovårdens betydelse i sitt arbete
10. kan agera i situationer som kräver livräddande första hjälp och räddningsverksamhetens akuta åtgärder även utanför nödcentralen, samt kan identifiera säkerhetsrisker på förhand och ge instruktioner om akuta åtgärder.

(Räddningsinstitutet 2022 Utbildningsprogrammet för nödcentraloperatörer, läroplan 90 sp, Nödcentraloperatörskurser 39–41.)

4.2.1 Urvalsgrunder till utbildningsprogrammet för nödcentraloperatörer

Till det utbildningsprogram som leder till nödcentraloperatörsexamen är det möjligt att anta en sökande:

1. som då studierna inleds är minst 18 år gammal
2. har avlagt följande innan ansökningstiden går ut:
 - a) gymnasiets hela lärokurs (sökandena använder gymnasiets avgångsbetyg i sin ansökan)
 - b) studentexamen (sökandena använder gymnasiets avgångsbetyg eller examensbetyget för en yrkesinriktad grundexamen i sin ansökan)
 - c) en yrkesinriktad grundexamen eller en motsvarande examen eller
 - d) yrkesinriktad grundexamen, yrkesexamen eller en motsvarande tidigare examen som avses i lagen om yrkesinriktad vuxenutbildning (631/1998)
3. är lämplig beträffande hälsotillståndet och i övrigt med tanke på korrekt skötsel av nödcentraloperatörens arbete: klarar av långvarigt sittarbete och oavbrutet skiftesarbete som innehåller nattskift
4. godkänts i utbildningsprogrammets urvalsprov.

Urvalsprovet är tvådelat. Urvalsprovet anordnas på så sätt att sökanden först deltar i ett elektroniskt distansprov, som består av ett litteratur- och språkprov och ett prov som testar datatekniska grundläggande färdigheter. Den andra delen av urvalsprovet är ett psykiskt test och en intervju av lärarna, vilket görs under en dag vid Räddningsverket.

I det slutliga valet nollställs de startpoäng som påverkat kallelsen till urvalsprovet och valet görs utifrån framgången i urvalsprovet (språkprov + skriftligt prov + provet i datatekniska grundläggande färdigheter och lämplighetsprovet).

Studerandeplatserna rangordnas enligt urvalsprovet enligt grundutbildningsgrupp i proportion med antalet sökanden så noggrant som det är möjligt med beaktande av det återstående antalet sökanden.

Före det slutliga valet begär Räddningsinstitutet en begränsad säkerhetsutredning av de personer som deltar i urvalsprovet av Skyddspolisen. Detta baserar sig på 18 § i lagen om Räddningsinstitutet (607/2006). En begränsad säkerhetsutredning ska finnas för de

studeranden som gör arbetspraktik vid Nödcentralverket. Antagningen av studeranden är villkorlig fram tills dess att Skyddspolisens säkerhetsutredning fått och konstaterats vara godtagbar. (Räddningsinstitutet 2022f.)

4.3 Tilläggsutbildning och fortbildning inom nödcentralverksamheten

En av Räddningsinstitutets uppgifter är att producera yrkesinriktad tilläggsutbildning och fortbildning. I fråga om nödcentralverksamhet planeras den tilläggsutbildning och fortbildning som Räddningsinstitutet erbjuder enligt Nödcentralverkets behov.

Fortbildning som syftar till att stödja den operativa verksamheten ordnas på ämbetsverks- och nödcentralsnivå. I planeringen av den operativa fortbildningen beaktas nödcentraloperatörernas arbete i perioder, varvid det är möjligt att ordna ett varierande antal utbildningar för en arbetsperiod. (Nödcentralverket 2022.)

Individuellt stöd för lärande erbjuds till personalen (till exempel brister i yrkeshanteringen eller arbetskvaliteten, motivationsproblem, bristfällig inlärningsförmåga) efter behov. En individuell läroplan upprättas för personalen, i vilken målen och åtgärderna beskrivs och lärandet efter utbildningsåtgärderna bedöms. (Nödcentralverket 2022.)

Utbildningsplaneringen för det kommande året startas senast i oktober. I planeringen beaktas utvecklingsbehov som kommit fram i utvecklingssamtalen och mötena med skiftesmästarna, RTA-yrkeshanteringsrapporterna, observationerna i kvalitetsövervakningen, feedbacken på nödcentralens verksamhet samt de nationella prioriteringarna som överenskommit gemensamt för följande år i yrkeshanteringsteamet. Utöver dessa är det möjligt att göra kompetenskartläggningar. I den utbildningsplan enligt verk och verksamhetsställe vilken fastställs i januari-februari antecknas målen för utbildningarna, genomförandesättet, omfattningen och tidpunkterna. (Nödcentralverket 2022.)

Den operativa personalen utbildas i huvudsak med närutbildning i nödcentralerna i samband med gruppdagar eller med utbildningssessioner som anordnas separat. Utbudet av metoder omfattar därtill också personlig handledning. Också lästimmer är i användning, då det är möjligt att på egen hand studera till exempel i e-lärmiljön Moodle. Den nyaste versionen av Moodle har tagits i bruk i maj 2022. I fortsättningen är avsikten att satsa ännu mer på webbkursutbudet. (Nödcentralverket 2022.)

4.3.1 Nödcentralsverkets interna introduktions- och kompetensupprätthållande utbildning

Vid Nödcentralsverket ges nya nödcentralsoperatörer introduktion enligt läroplanen för introduktionsutbildning. Nödcentralens chef ansvarar för introduktionen av nya nödcentralsoperatörer. Ansvarspersonen för introduktionen ser till att en tidtabell upprättas för introduktionen och att de behövliga personerna bokas för introduktionen. (Nödcentralsverket 2022.)

Närchefen ser till att en ny arbetstagare under introduktionen får grundläggande uppgifter om egna arbetsuppgifter och anknutna verksamhetsmodeller och verktyg samt bekantar sig med arbetsmiljön och kollegerna. Separat utnämnda introduktörer ger introduktionen i praktiken. Skiftesmästaren övervakar att introduktionen genomförs i sin helhet och bedömer när nödcentralsoperatören kan inleda självständigt arbete. (Nödcentralsverket 2022.)

I läroplanen har minimilängden på introduktionen fastställts för olika målgrupper: jourhavande som övergår från en nödcentral till en annan, nyutexaminerade nödcentralsoperatörer, poliser utan tidigare erfarenhet av nödcentralsverksamhet och jourhavande som kommer tillbaka från tjänstledighet. (Nödcentralsverket 2022.)

Poliser är enligt lagen formellt behöriga att utföra nödcentralsuppgifter, men grundutbildningen för poliser bereder dock inte dem för egentlig behandling av nödsamtal. Den grundläggande polisundervisningen innehåller väldigt knappt med nödcentralsundervisning. Om en person som fått polisutbildning sysselsätts i en nödcentral, går han igenom en mer omfattande grundläggande utbildning som hålls av arbetsgivaren vid nödcentralen. Poliserna ges undervisning i synnerhet i prehospitalet akutsjukvård, socialväsendet och behandling av nödsamtal. Nyutexaminerade nödcentralsoperatörer ges å sin tur introduktion främst om områdets verksamhet, inte längre om egentlig behandling av nödsamtal.

5 Nuvarande karriärvägar

I denna rapport granskas i första hand **utbildningsmässiga karriärvägar** från en utbildning till en annan och från studier till andra. Dessa är dock sammanflätade med de **professionella karriärvägarna**, som beskriver hela arbetskarriären inom branschen, från olika arbetsuppgifter och organisationer till andra. Enligt Prognostiseringsforum för kunnande (Prognostiseringsforum för kunnande, 2020) byts yrket i snitt 3–4 gånger under arbetskarriären. En flera decennier lång arbetskarriär är allt ovanligare inom räddningsbranschen. För olika arbetskarriärer behövs flexibilitet, i synnerhet bristen på kompetenta personer är en utmaning för branschen i och med befolkningsutvecklingen.

Karriärvägar kan ses som såväl vertikala som horisontella vägar. Karriärvägen går inte alltid nerifrån upp, och den behöver inte heller göra det, utan också avancemang i sidled betjänar såväl individens som arbetsgemenskapens utveckling. Till exempel vattendykningsutbildningen eller skyliftförarutbildningen är exempel på detta.

I ansökan till räddningsväsendet kan två ingångsportar tydligt urskiljas: man kommer till räddningsbranschen i synnerhet via avtalsbrandkårsverksamheten eller från hälso- och sjukvårdsbranschen. Många har också ingenjörsbakgrund. Utifrån hörandena under arbetsgruppens mandatperiod har karriärvägarna efter grundutbildningen i stor utsträckning varit oplanerade för yrkespersonerna i branschen. Det är möjligt att en ny karriärväg hittats bland annat i samband med praktik, ett lärdomsprov, en ny arbetsplats eller en flytt.

Räddningsväsendets nuläge illustreras av att man börjar fundera på karriärvägar förstå den fysiska funktionsförmågan försämrats eller då det inte längre är möjligt att utföra tungt fysiskt arbete. I värsta fall orsakar detta sjukpensionering och ett fullständigt utträde från arbetskraften. Detta scenario är samhällsligt sett det dyraste alternativet. Arbetsgivarna har inte alltid någon plan för förfarandet efter att en arbetstagares arbetsförmåga nedsatts. Personen har nödvändigtvis inte själv heller annan utbildning, till vilken hen kan övergå. En räddningsman är i snitt 55 år gammal då hen förlorar sin rökdykningsbehörighet, 10 % har helt förlorat sin arbetsförmåga (Kontio 2021). Det lönar sig för arbetsgivarna att stödja utbildningen av sin personal också till andra områden under arbetskarriären, om det för individen är en metod (ibland också den enda) för att hållas i arbetslivet.

De fysiska funktionsbegränsningarna är betydande, men enbart ett sätt att gestalta arbetskarriärhelheten. Största delen av räddningsbranschens personal faller bort, om man behandlar arbetskarriärerna enbart via nedsatt fysisk funktionsförmåga. Det är vanligt att fundera på arbetskarriären på nytt i synnerhet då livssituationen förändras, då samarbetsförhandlingar äger rum, vid sjukdomar eller vid ett personligt intresse av att byta yrkesinriktning.

Under projektet har två centrala leder identifierats vad gäller ankomsttidpunkten till räddningsbranschen: en ung person som utexamineras till yrket (i snitt är en utexaminerad räddningsman 24 år) (Räddningsinstitutet 2021) eller en branschbytare (cirka 30–45 år gamla, 1–2 arbetskarriärer/utbildningar finns redan). Vid sidan om de utexaminerade finns det skäl att rikta särskild uppmärksamhet också mot personer som kommer från annat håll och byter bransch som en potentiell grupp av personer som kommer till branschen.

5.1 Räddningsväsendets karriärvägar

Under utvecklingsprojektet kartlades bra praxis för karriärvägarna i räddningsväsendet och verksamhetsmodellerna i olika räddningsverk (bland annat M. Kontio, N. Haake och S. Lintunen 2021).

Det gemensamma för dessa är att karriärvägarna borde vara uttänkta redan helt i början av arbetskarriären. En karriärplan borde uppgöras systematiskt för nyutexaminerade och personer som börjar i ett nytt arbete direkt i samband med rekryteringen. Karriärplaneringen kan göras inom ramen för ett personligt årligt samtal (till exempel utvecklingssamtalet). I synnerhet över 50-åringar ska handledas och stödjas proaktivt. Enbart var tionde person går i pension med fullständig fysisk funktionsförmåga (Kontio 2021). Bra praxis för att upprätthålla arbetsförmågan är bland annat en fysioterapeut som anställts för räddningsverket, vars huvudsakliga uppgift är att främja arbetsförmågan hos alla arbetstagare (också de som är i bra skick).

Kompetenshantering är ett delområde som är starkt kopplat till karriärtänkandet. Utnyttjande av dold kompetenspotential har identifierats som en utmaning inom räddningsbranschen. Kompetenskartläggning och en kompetensmatris vore bra metoder för detta. Det centrala är att identifiera och utnyttja en persons all kompetens (såsom personer med timmermans-, bilmontörs- och elmontörsutbildning och -arbetserfarenhet). Utnyttjande av oanvänd potential är möjligt bland annat genom att göra arbetsbilden mer mångsidig och genom byte av arbetsuppgifter. Med bra planering är det möjligt att också hitta den tid som behövs för att utveckla en persons kompetens.

En särskild utmaning är att få 30–40-åringar i småbarnsåren att studera. Den hektiska livssituationen med omsorgs- och ekonomiska ansvar har upptäckts som ett hinder för att inte studera efter grundexamen. De fungerande metoder som möjliggjorts av arbetsgivarna har utgjorts av bland annat lokala studier och karriärplanering som uppgjorts tillsammans med arbetsgivaren. Före 50 års ålder borde en alternativ karriärväg byggas upp för att tvingande situationer inte ska uppkomma senare under arbetskarriären, till exempel vid nedsatt arbetsförmåga eller om arbetet upphör.

Varje arbetstagare borde ha en personlig utvecklingsplan för personens professionella utveckling i arbetskarriärens olika faser. Den yrkesinriktade utbildningen borde vara planmässig. En del av arbetsgivarna möjliggör några månaders avlönad studieledighet för att stödja studier.

Ett enhetligt karriärsvägstänkande är behövligt för räddningsväsendet. I arbetskarriärtänkande ger en investering avkastning först efter en lång tid, men konsekvenserna syns kraftigt för arbetsgivarna i motivationen och engagemanget. Utöver en systematisk arbetskarriärplanering behövs också kraftig personalledning för att stödja arbetskarriärer under förändring. Ett bra mål är att alla arbetstagare fram till år 2030 har en personlig karriärplan innehållande en personlig läroplan.

Inom räddningsbranschen förekommer rörlighet i synnerhet till heltidstjänster inom prehospital akutsjukvård. Också från den prehospital akutsjukvården övergår man till heltidstjänster inom räddningsbranschen. Också utbildningsvägarna mellan dessa är viktiga att beakta.

5.2 Karriärvägar i nödcentralsverksamheten

Behörighetskraven för personal som sköter jouruppgifter har reglerats i en förordning (877/2010). Av personalen med jouruppgifter krävs en nödcentralsexamen eller en motsvarande tidigare examen eller en grundexamen för polis eller en motsvarande tidigare examen. Av larmanordningstestare förutsätts det inte att behörighetsvillkoren är uppfyllda enligt förordningen.

Lagen innehåller inte bestämmelser om behörighetskrav för medlemmar av förvaltnings- och stödpersonalen, såsom personer som jobbar med uppgifter inom förvaltnings-, dataförvaltnings- och utvecklingsverksamhet, såsom sakkunniga, planerare och sekreterare.

Som vertikal karriärväg har en nödcentralsoperatör möjlighet att söka till uppgifter som överjourhavande eller skiftesmästare. Det är också möjligt att söka till sakkunniguppgifter inom branscherna inom nödcentralen, till exempel som sakkunnig, administratör för informationssystem eller förvaltningssekreterare. I praktiken har den interna rörligheten till förvaltningsuppgifter dock varit småskalig.

Med en nödcentralsoperatörsexamen är det möjligt att söka till befälsexamen för räddningsbranschen (YH), som riktats mot de kompetenshelheter som krävs för att verka i befälsuppdrag i räddningsväsendet. De som sökt sig till befälsutbildningen har dock i huvudsak sysselsatts i räddningsverken, inte tillbaka till nödcentralerna.

Som horisontell karriärväg i nödcentralsverksamheten är det möjligt att utbilda sig bland annat till studerandehandledare, till uppföljningen av uppdrag eller till chefsuppgifter i journalsalen.

Vad gäller nödcentralsverksamheten är karriärvägen numera kort och smal. Professionella övergångar från nödcentralen sker bland annat till trafikcentralerna och räddningsverkens lägescentraler. Övergångar från vårdbranschen till nödcentralen eller från nödcentralen till vårdbranschen är vanliga. Personer med polisiär bakgrund sysselsätts oftast i uppgifter inom polisbranschen.

6 Utvecklingsprojekten för utbildning inom räddningsbranschen åren 2017–2018

Mandatperioden för projektet för utvecklingen av utbildningen inom räddningsbranschen var från den 1 mars 2017 till den 28 februari 2018. Utgångspunkten för utvecklingsprojektet var en inskrivning i regeringsprogrammet, enligt vilken kostnadseffektiviteten och karriärmöjligheterna inom räddningsbranschen ska utvecklas genom att reformera utbildningssystemet.

Målen för utvecklingsprojektet var att beskriva nuläget för det utbildningssystem som leder till en examen för räddningsbranschen, utreda konsekvenserna av förändringarna i verksamhetsmiljön för utbildningsstrukturen samt göra nödvändiga utvecklingsförslag. I projektet har inte nödcentraloperatörsutbildningen granskats.

Utvecklingsprojektets uppgift var att beskriva nuläget för det utbildningssystem som leder till en examen för räddningsbranschen och bedöma och förutse eventuella förändringar i verksamhetsmiljön och deras eventuella konsekvenser för examensutbildningssystemet för räddningsbranschen. Ett ytterligare mål var att utreda alternativa förfaringssätt för att utveckla räddningsmannaexamen på så sätt att examen ger behörighet som yrkesutbildad person inom hälso- och sjukvården, i nödvändig utsträckning ta fram ett förslag för utveckling av examensutbildningssystemet samt ta fram ett förslag för utveckling av Räddningsinstitutets system för tilläggsutbildning och fortbildning (inklusive eventuella internationella utbildningsbehov).

En sammanställning av de utlåtanden som fåtts om arbetsgruppsrapporten om utvecklingsprojektet för utbildningen inom räddningsbranschen åren 2017–2018 finns som bilaga 3 (BILAGA 3).

I och med arbetsgruppens rapport och de utlåtanden som fåtts om den identifierades ett behov av att närmare utreda räddningsväsendets prestationsförmåga och utnyttja de resultat som fåtts i granskningen till stöd för arbetet för att utveckla utbildningssystemet. Dessutom identifierades ett behov av ett ännu mer omfattande projekt för reform av utbildning, som också granskar nödcentraloperatörsutbildningen.

7 De ramar som Finlands utbildningspolitik ställer och framtidsutsikterna

De utbildningsprogram som leder till yrkesinriktade examina inom räddningsväsendet och nödcentralsverksamheten föreskrivs genom förordning av statsrådet. På framställan av Räddningsinstitutet fastställer inrikesministeriet årligen antalet startplatser i utbildning som leder till yrkesinriktade examina.

Polisyркeshögskolan har rätt att producera yrkeshögskoleexamen för räddningsbranschen och studerandena är studeranden hos Polisyркeshögskolan. Räddningsinstitutet bereder i samarbete med Polisyркeshögskolan urvalsgrunderna för studerandena och läroplanen samt anordnar undervisning enligt läroplanen på det sätt som överenskommits med Polisyркeshögskolan. (Lagen om Räddningsinstitutet 11 § och 12 §.)

I fråga om yrkesinriktade examina inom räddningsväsendet och nödcentralsverksamheten och yrkeshögskoleexamen granskas kravnivån för examen enligt nivåerna i den nationella referensramen för examina på samma sätt som för alla andra yrkes- och yrkeshögskoleexamina. Även om ansökningen till examina inte sker som en del av den gemensamma ansökan och studieprogrammen inte är branschbundna, är utbildningssystemet för räddningsväsendet och nödcentralsverksamheten sammanknutna till en del av det nationella utbildningssystemet. Följaktligen gäller de riktlinjer, referensramar och reformer som följer av utbildningspolitiken också för utbildningen inom räddnings- och nödcentralsbranschen.

7.1 Statsrådets utbildningspolitiska redogörelse

Statsrådets utbildningspolitiska redogörelse, som färdigställdes år 2021, innehåller statsrådets riktlinjer för utveckling av utbildningen och forskningen i vårt land på så sätt att de betjänar Finland, finländarna och mänskligheten på ett högklassigt och verkningsfullt sätt.

I redogörelsen redogörs visionen för utbildningen och forskningen, vilken sträcker sig till 2040-talet. Utbildningspolitiska redogörelsen innehåller riktlinjer om de ändringar som behövs i resurserna, strukturerna och styrningen för att svara mot och påverka förändringsfaktorerna i verksamhetsmiljön och för att skapa förutsättningar för ett meningsfullt liv för alla. (Statsrådets utbildningspolitiska redogörelse 2021, 7.)

Grunden för de åtgärder som krävs för att uppnå det målsatta läget enligt redogörelsen utgörs av lägesbilden för utbildning och forskning och de centrala faktorerna i omvärlden: befolkningsförändringen, den tilltagande ojämlikheten, den tekniska utvecklingen, omvälvningarna i arbetet och näringslivet, miljöns tillstånd och klimatförändringen, demokratin och de mänskliga rättigheterna samt internationaliseringen och globala problem

Betydande strukturella processer som ändrar verksamhetsmiljön är åtminstone vårdreformen, reformen av tjänster till barnfamiljer och en omvärdering av förhållandet mellan kommunerna och staten vid främjande av sysselsättningen. Ett kommunförsök som gäller främjande av sysselsättningen har inletts och målet är lösa hur ägarskapet gällande servicestrukturen för sysselsättning samt arbetsfördelningen mellan staten och kommunerna i detta avseende ska anordnas före utgången av regeringsperioden. (Statsrådets utbildningspolitiska redogörelse 2021, 8–9.)

I fråga om utbildning på andra stadiet innehåller redogörelsen målsatta riktlinjer om främjande av jämställdhet och likabehandling genom att utnyttja bland annat ny teknologi och nya sätt att lära sig. Ett ytterligare mål är att bygga studievägar enligt studerandenas mål, färdigheter och förutsättningar, vilka minskar ojämlikheten mellan dem. Det är också viktigt att göra studierna personliga och utveckla gymnasieutbildningen, yrkesutbildningen och samarbetet på det övre stadiet med tanke på flexibla studievägar.

Målet är att svara mot omvälvningen i arbetslivet genom att utveckla internationaliseringen i andra stadiets utbildning och genom att öka möjligheterna och undervisningspersonalens och studerandenas fysiska eller virtuella rörlighet. Dessa besvaras genom att skapa serviceutbud över olika utbildningsstadier och sektorer och gemensamma kompetenshelheter. Därtill utvecklas specialyrkesexamina så att de kan skräddarsys i allt högre grad på så sätt att de förenar innehåll i yrkes-, gymnasie- och högskoleutbildningen. (Statsrådets utbildningspolitiska redogörelse 2021, 27–29.)

Fram till år 2040 avviker sätten att anordna andra stadiets utbildningen avsevärt från de nuvarande sätten. Ny teknik, pedagogiska verksamhetsmodeller och mångsidiga lärmiljöer utnyttjas och utvecklas effektivt. Utbildningen är inte oberoende av tid och plats och de organisationer som anordnar utbildning kan vara slimmade sett till både de fysiska lokalerna och utrustningen.

Ett av målen i den utbildningspolitiska redogörelsen är att utbildnings- och kompetensnivån höjs. Målet för år 2030 är att minst hälften av de unga vuxna avlägger en högskoleexamen. Utbildningen ska vara ännu jämlikare och därtill ska det svenska utbildningsutbudet utvecklas från det nuvarande. (Statsrådets utbildningspolitiska riktlinjer 2021, 31, 32–35.)

För att uppnå kontinuerligt lärande innehåller redogörelsen riktlinjer om åtgärder för kontinuerlig övergripande granskning av lärandet, långsiktig utveckling samt de permanenta strukturer och förfaranden som skapats för riktandet och utvärderingen, vilka bidrar till att underlätta deltagande i studierna. Fram till år 2040 är målet att höja befolkningens kompetensnivå och att var och en har möjlighet att förnya sitt kunnande på föregripande sätt så att utveckling i arbetet, sysselsättning i nya uppgifter och avancemang i karriären är möjligt. (Statsrådets utbildningspolitiska redogörelse 2021, 46.)

7.2 Referensramarna för examina

De olika nivåerna i referensramarna för examina beskriver vad den som avlagt en examen, en lärokurs eller en kompetenshelhet vet, förstår och kan göra. Målet med dessa är att underlätta jämförelsen av olika länders examina och deras nivåer och följaktligen främja rörligheten och det livslånga lärandet; i referensramarna beskrivs kompetensen på det sätt som överenskommit i det europeiska samarbetet (Utbildningsstyrelsen 2022).

Rekommendationen om referensramen för europeiska examina har uppdaterats år 2017. Referensramen innehåller åtta nivåer och för var och en har man fastställt en beskrivning av hurudan kompetens nivån producerar (kunskaper, färdigheter, ansvar och självständighet). Finland är ett av de 36 länder som har anpassat den nationella referensramen till den europeiska referensramen för examina och den har definierats i lagen (93/2017) och SRf (120/2017) om referensram för examina och övriga samlade kompetenser. Ramreferenserna finns i bilaga 4 (BILAGA 4)

Lagen tillämpas på examina som hör till Finlands nationella examens- och utbildningssystem och på lärokurser för den grundläggande utbildningen och gymnasiet. Lagen tillämpas också på sådana samlade kompetenser som kan jämföras med examina eller som i övrigt är omfattande och för vilka kompetensmålen anges i lag eller med stöd av lag, om de utgör behörighets- eller kompetenskrav för ett yrke eller en uppgift eller annars hänförs till förbättrande av kompetensen eller utveckling av yrkeskunskapen. (Utbildningsstyrelsen 2022.)

Figur 4. Examina, lärokurser och samlade kompetenser på de olika nivåerna i referensramen (Utbildningsstyrelsen 2022b).

Nationell kravnivå/ kravnivå i europeiska referensramen för examina	Examina, lärokurser och övriga samlade kompetenser
Nivå 2	Den grundläggande utbildningens lärokurs och utbildning som handleder för arbete och ett självständigt liv (TELMA)
Nivå 3	Fördjupad lärokurs i grundläggande konstundervisning, utbildning som handleder för examensutbildning (TUVA) och folkhögskolornas utbildning inom det fria bildningsarbetet som riktar sig till läropliktiga
Nivå 4	Gymnasiets lärokurs och studentexamen, yrkesinriktade grundexamina och yrkesexamina, examen inom brottspåföljdsområdet, räddningsmannaxamen, examen för jourhavande vid nödcentraler, grundkursen för gränsbevakare och studiehelheten på grundnivå för underofficerare
Nivå 5	Specialyrkesexamina, underbefälsexamen (räddningsväsendet), grundexamen i flygledning samt studiehelheten på mellannivå (1 och 2) för underofficerare och studiehelheten på mästarnivå för underofficerare
Nivå 6	Yrkeshögskoleexamina och lägre högskoleexamina, universitetens och yrkeshögskolornas specialiseringsutbildningar för personer som har avlagt lägre högskoleexamen eller yrkeshögskoleexamen samt kyrkans specialutbildningar och pastoraexamen
Nivå 7	Högre högskoleexamina och högre yrkeshögskoleexamina, universitetens och yrkeshögskolornas specialiseringsutbildningar för personer som har avlagt högre högskoleexamen eller högre yrkeshögskoleexamen samt högre pastoraexamen, stabsofficerskursen, tilläggsstudier i krigsekonomi och i teknik och specialistkompetensen för begränsad förskrivningsrätt
Nivå 8	Vetenskapliga och konstnärliga påbyggnadsexamina vid universiteten och Försvarshögskolan (licentiatexamina och doktorsexamina), generalstabsofficersexamen, specialveterinärexamen, specialistläkarexamen och specialisttandläkarexamen

7.3 Reformen av yrkesutbildningen

Reformen av yrkesutbildningen trädde i kraft 1.1.2018. Utgångspunkten för reformen yrkesutbildningen var bland annat att man i det framtida arbetslivet behöver ny form av kompetens och yrkesskicklighet. Därtill är det känt att den finansiering som är tillgänglig för att genomföra utbildning är allt knappare. (Undervisnings- och kulturministeriet 2022).

Målet med reformen i figur 4 har varit att förnya finansieringen, styrningen, verksamhetsprocesserna, examenssystemet och arrangörsstrukturerna för yrkesutbildningen. Ett ytterligare mål har varit att öka inläringen på arbetsplatserna och de individuella studievägarna. I och med reformen slogs lagen om yrkesinriktad grundutbildning och lagen om yrkesinriktad vuxenutbildning samman till en ny lag, vars centrala startpunkter är kompetensbaserat lärande och kundorientering. (Undervisnings- och kulturministeriet 2022).

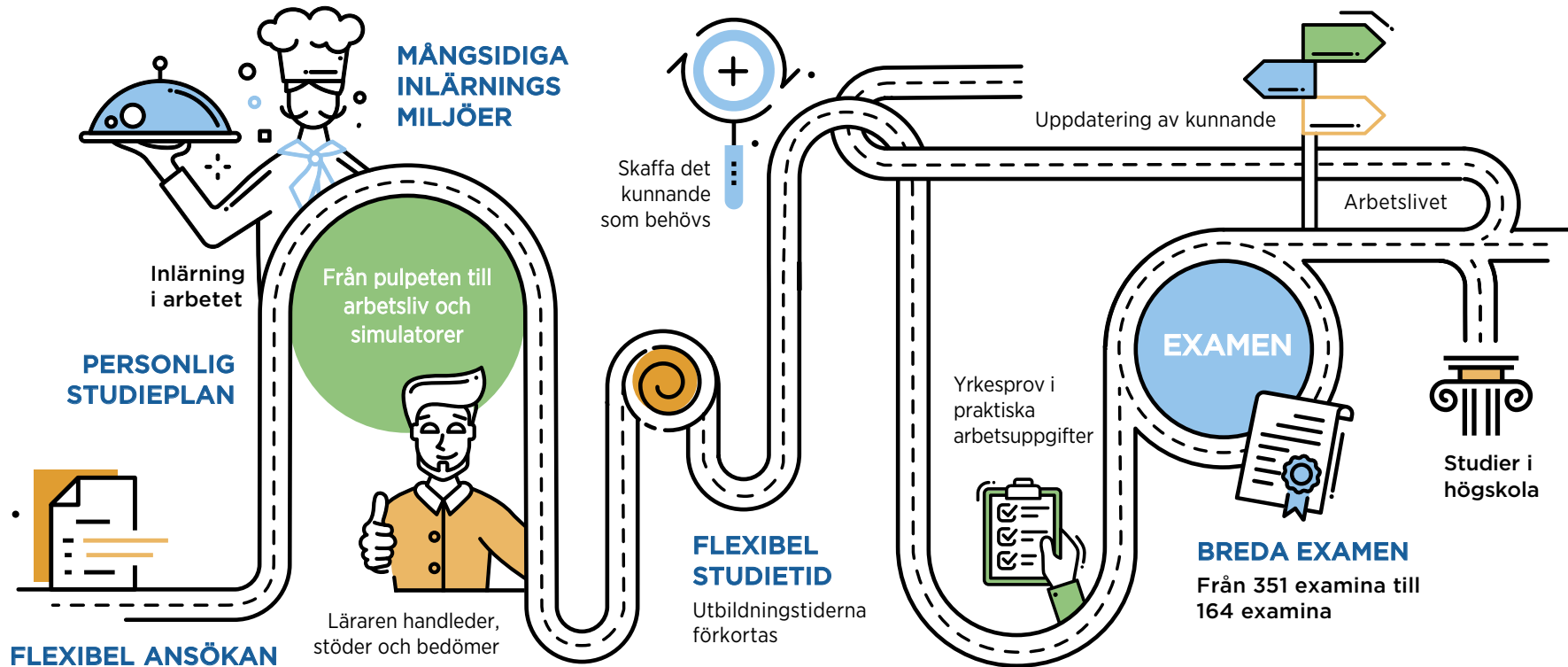
I fråga om studeranden har målet med reformen varit att införa flexibilitet i studierna. Det finns färre examina och de är allt bredare. Det är möjligt att ansöka till utbildningen året runt, studievägarna är individuella och kompetens kan inhämtas till exempel genom att avlägga examensdelar efter behov och tyngdpunkterna ligger framför allt på inhämtande av den kompetens som saknas. Lärmiljöerna är mångsidigare än tidigare. För att sänka sysselsättningsströskeln sker inläringen också i allt högre grad på arbetsplatserna bland annat genom fristående examina. Nivån på den yrkesinriktade kompetensen bedöms i ett samarbete mellan läraren och arbetslivets företrädare. (Undervisnings- och kulturministeriet 2022).

I fråga om utbildningsanordnaren medförde reformen en förändring till en lagstiftning, ett tillstånd att anordna utbildning och ett finansieringssystem. Examina och sysselsättningen utgör grunderna för finansieringen. Examina är färre och de är bredare än tidigare. Förvaltningen har förenklats på så sätt att det finns färre lagstadgade planer och organ. Lärarnas arbete blir mer mångsidigt bland annat i och med förankringen på arbetsplatserna och ändringen av lärmiljöerna. Utbildningsanordnaren kan också bevilja examina och ge intyg. Alla yrkesrelaterade examina, delar av dessa och utbildningar kan säljas utanför EU- och EES-området. (Undervisnings- och kulturministeriet 2022).

I fråga om arbetslivet är reformens mål snabbare reaktion än tidigare på behoven i arbetslivet och flexibilitet och kvalitet i studierna på arbetsplatsen. Inläring i arbetet ersätter det studerandespecifika utbildningsavtalet. Verksamhetsmodellerna för läroavtalsutbildningar har harmoniserats. Arbetslivet bidrar till att säkerställa kvaliteten på examina, då en företrädare för den utvärderar studerandens yrkeskompetens. Den examensinriktade arbetskraftsutbildningen och en del av den arbetskraftsutbildning som inte leder till examen har överförts till en del av den yrkesinriktade utbildningen. (Undervisnings- och kulturministeriet 2022).

Figur 5. Reformen av yrkesutbildningen (Utbildnings- och kulturministeriet 2022).

Arbetslivet förändras. Yrken uppstår och försvinner. Teknologin utvecklas. Intjäningslogiken förnyas. Studerandenas behov blir individuella. Kunnandet förnyas under hela arbetslivet.

FINANSIERING SOM SPORRAR TILL EFFEKTIVITET
De studerande hänger med, avlägger studier, utexamineras, får arbetet eller fortsätter studera

EN LAGSTIFTNING, ETT TILLSTÅND FÖR ATT ORNDA UTBILDNING
Samma utbildning för unga och vuxna

MINDRE BYRÅKRATI, MER BEFOGENHETER
för anordnare av utbildning

8 Framtidens kompetenskrav

Nedan följer en granskning av behoven av att förbättra prestationsförmågan, vilka i synnerhet identifierats i projektet för räddningsväsendets och den civila beredskapens prestationsförmåga och grunderna för planeringen av dessa. Behoven identifierades som en väsentlig grund för utvecklingen av utbildningssystemet.

8.1 Projektet Räddningsväsendets och den civila beredskapens prestationsförmåga och grunder för planeringen av dessa

I projektet Räddningsväsendets och den civila beredskapens prestationsförmåga och grunder för planeringen av dessa (nedan projektet kring prestationsförmågan) under åren 2020–2021 producerades den första versionen av kraven på prestationsförmågan för räddningsväsendet och en bedömning av anknutna nuvarande prestationsförmågor i fråga om räddningsväsendet, räddningsverksamheten, förebyggandet av olyckor, beredskapen och befolkningsskyddet

I projektet förnyades och uppdaterades kunskapsbasen genom att ta fram information och verksamhetsmodeller för att harmonisera räddningsväsendets verksamhetsmiljöanalys, byggandet av kundförståelse, uppgifterna om glest befolkade områden, ekonomin och personalen och kostnadsberäkningen. Förutom information och verksamhetsmodeller producerades i projektet olika verktyg och material och därtill sammanställdes till exempel källmaterial. (Räddningsväsendets och den civila beredskapens prestationsförmåga och grunder för planeringen av dessa, sammandragande rapport 2022.)

Det första målet med projektet kring prestationsförmågan var att göra en analys av räddningsväsendets krav på prestationsförmågan och dess prestationsförmåga till grund för de nationella planeringsgrunderna. Projektets andra mål var att bygga harmoniserade förfaringssätt utifrån vilka räddningsväsendets prestationsförmågor systematiskt kan bedömas i förhållande till kraven på prestationsförmågan. Det tredje målet var att producera

prognosmodeller för olycksrisker, med vilka prognostiseringen av olyckor kan effektiviseras. (Räddningsväsendets och den civila beredskapens prestationsförmåga och grunder för planeringen av dessa, sammandragande rapport 2022.)

Beredskap enligt kraven på prestationsförmåga produceras med resurser som förutsätter vissa förmågor. Med förmågorna är det möjligt att bedöma tillräckligheten i den existerande prestationsförmågan och eventuella brister i denna. Vad gäller prestationsförmågan är den kompetens som förmågorna hos räddningsväsendets personal förutsätter en av de centrala omständigheterna.

8.1.1 Resultaten av projektet kring prestationsförmågan utgör grunden för utbildningsreformen

De förmågor som kraven på räddningsväsendets prestationsförmåga kräver definierades tillsammans med en bred sakkunniggrupp i projektet kring prestationsförmågan. Utifrån resultaten av projektet visade sig kompetenskraven för räddningsbranschens personal vara omfattande. Utöver praktiska färdigheter ska arbetstagare inom räddningsbranschen ha bred kunskapsmässig kompetens och en förmåga att förena olika fenomen, uppgifter och ärenden med varandra till exempel i identifieringen av förändringar i verksamhetsmiljön. I den komplexa verksamhetsmiljön ansvarar var och en för produktionen av information och utvecklingen av arbetsverksamheten. Därtill ska var och en självständigt kunna leta efter ny information och kunna identifiera pålitliga informationskällor. Den kompetens som förutsätts för de förmågor som behövs i räddningsväsendet ska också inhämtas och bevaras för sällsynta uppgifter.

Den definitionsmodell för prestationsförmågor i räddningsåtgärder vilken producerats i projektet kring prestationsförmågan utgör en konsekvent grund för reformen av utbildningssystemet. Med hjälp av definitionsmodellen för prestationsförmågorna harmoniseras räddningsväsendets verksamhet. Med modellen rivs också murarna mellan förebyggande av olyckor, räddningsverksamheten, beredskapen och befolkningsskyddet.

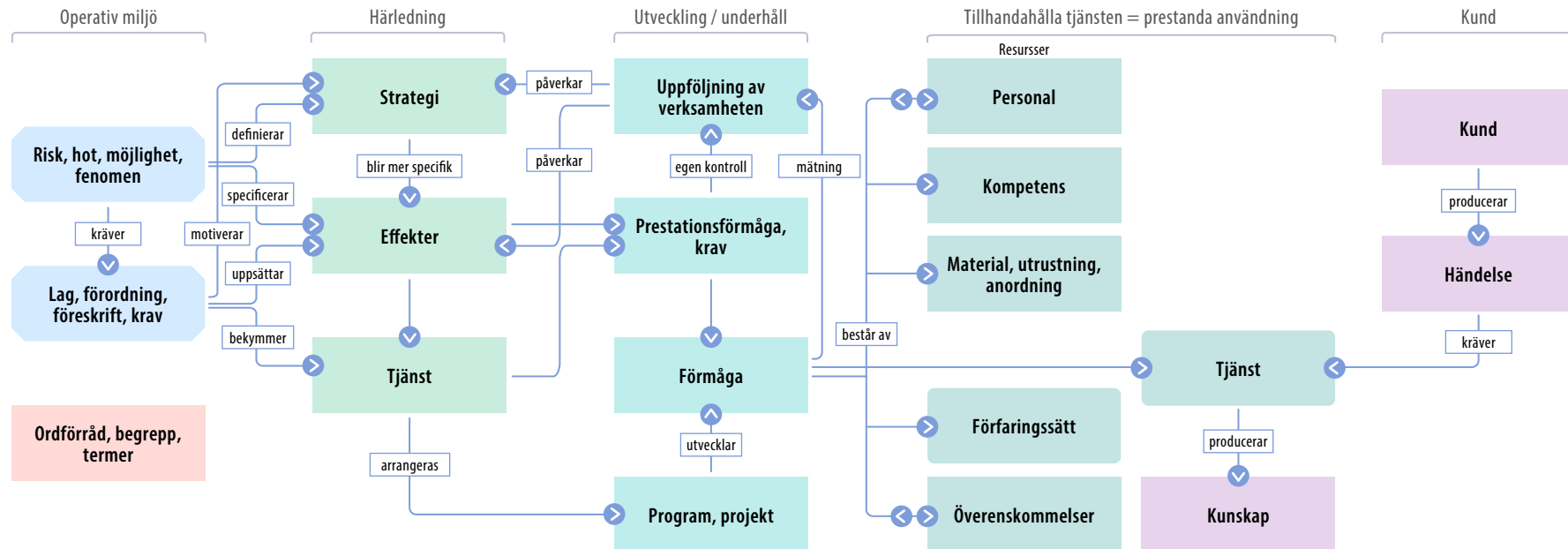
Kompetenskraven för examina ska basera sig på krav på prestationsförmågan och förmågor som producerats med den harmoniserade modellen. Kompetenskraven bildas i enlighet med definitionsmodellen för prestationsförmågor och de baserar sig på krav som har sitt ursprung i verksamhetsmiljön. Kraven på verksamhetsmiljön bildas utöver den fysiska verksamhetsmiljön också till exempel av lagar, förordningar, förändringar i kundbehoven och olycksfallsstatistiken. Också den regionala och nationella nivån ska i nödvändig utsträckning beaktas som verksamhetsmiljö utöver välfärdsområdets verksamhetsmiljö. Modellerna har beskrivits i figurerna 6 och 7.

Figur 6. Modell för definition av kraven på prestationsförmågan och prestationsförmågan.
(Projektet Räddningsväsendets och den civila beredskapens prestationsförmåga och grunder för planeringen av dessa, sammanfattande rapport 2022.)

ANALYS AV VERKSAMHETSMILJÖN	DEFINITION AV KRAVEN PÅ PRESTAT-IONS-FÖRMÅGAN			FASTSTÄLLANDE AV NIVÅN PÅ TJÄNSTERNA	
	Varför finns det ett behov av att bygga upp prestationsförmågan?	Vilket genomslag eftersträvas?	Vilka uppgifter ska man klara av?	Hurudana förmågor behövs för att genomslags- eller uppgiftsmålen ska uppnås	Bedömning av den nuvarande prestat-ionsförmågan
	Lagstiftning Strategier och instruktioner	Vilket är det mål som vill uppnås?	Vilket genomslag vill man åstadkomma med den egna verksamheten för att genomslagsmålen ska uppnås?	Av hurudana förmågor består prestationsförmågan? "Man ska ha en förmåga...."	Hur motsvarar den existerande prestat-ionsförmågan mot kraven på prestat-ionsförmågan?
	Riskanalys Riskscenarier Prognosmodeller för olyckor				
Kundbehov Utredningar Undersöknings-material		Genomslagsmål	Uppgift och konsekvenser	Förmågor	Nuvarande prestations-förmåga
					Identifiering av utvecklings-behov

Figur 7. Den allmänna verksamhetsmodellen för räddningsväsendet. (Räddningsväsendets och den civila beredskapens prestationsförmåga och grunder för planeringen av dessa, sammandragande rapport 2022.)

8.1.2 Den modell som tagits fram i projektet kring prestationsförmågan fungerar som grund för planering av nya examina

De krav på prestationsförmågan och förmågorna inom räddningsväsendet vilka projektet kring prestationsförmågan producerat är indelade enligt följande: allmänna, räddningsverksamheten, förbyggande av olyckor och befolkningsskyddet.

Över hundra allmänna förmågor som gäller för hela räddningsväsendet identifierades. Dessa allmänna förmågor omfattar bland annat förmågor som gäller rättsskydd, utnyttjande av information, kundbemötande och förvaltning.

Omkring 150 förmågor som gäller räddningsverksamhet, förebyggande av olyckor och befolkningsskydd identifierades. En förutsättning för att producera dessa förmågor är utnyttjande av de allmänna förmågorna inom räddningsväsendet. I bedömningen av de kompetenskrav som förmågorna förutsätter ska man enligt behov beakta kraven på förmågor på olika nivåer, det vill säga på nationell, regional och välfärdsnivå. Branschen ska också ha en förmåga att fungera i sällsynta situationer, storolyckssituationer och olika säkerhetssituationer. (Räddningsväsendets och den civila beredskapens prestationsförmåga och grunder för planeringen av dessa, sammandragande rapport 2022.)

8.1.3 Centrala observationer om utbildningssystemet i projektet kring prestationsförmågan

I projektet kring prestationsförmågan utreddes med sakkunnigintervjuer och enkäter nuläget för prestationsförmågan i räddningsväsendefältet i förhållande till de krav på prestationsförmågan som identifierats i projektet. Utvecklingsobjekt hittades i alla uppgiftsområden i räddningsväsendet. Förmågor som kan utvecklas utgjordes av bland annat förmågan till produktion och utbyte av information, tillgodoseende av god förvaltning, pedagogiskt kunnande, skötsel av sällsynta uppgifter och uppgifter som kräver verksamhet av flera myndigheter samt anordnande av befolkningsskydd.

Kraven på räddningsväsendets prestationsförmåga och innehållet i förmågorna jämfördes också med innehållen i läroplanerna för Räddningsinstitutets examina och utbud av fortbildning. Denna jämförelse och den preliminära bedömningen av de kompetenskrav som ingår i förmågorna genomfördes med Räddningsinstitutets personal på våren 2022.

I jämförelsen och bedömningen av innehållen i läroplanerna och kraven på prestationsförmåga upptäcktes det att största delen av de identifierade förmågorna inom räddningsväsendet funnits med på någon nivå i läroplanen. De flesta av dessa ingår dock enbart i de

teoretiska studierna i läroplanen för befälexamen eller i enskilda övningar i underbefälskursen eller räddningsmannakursen. Detta innebär att den kompetens som den behövliga förmågan förutsätter då inte uppnås.

I samband med jämförelsen identifierades också förmågor som innefattar kompetens som inte produceras i nuvarande examina eller så lämnar kompetensen på en svag nivå. Sådana var till exempel ekonomirelaterad kompetens, kompetens inom informationsproduktion och -hantering, kompetens inom rörelse i terrängen och vattendrag, kompetens inom räddningsverksamhet i byggnader som rasat, kompetens inom rättskydd och förvaltning samt kompetens som ingår i verksamhetens kontinuitet.

På grund av begränsningen i den tillgängliga examensomfattningen har man i den av Räddningsinstitutet anordnade undervisningen för räddningsmannaexamen fokuserat på undervisning i kompetenser som gäller de vanligaste dagliga uppgifterna. Det bedöms att den tillräckliga kompetens som förmågorna förutsätter inte kan uppnås med den studieomfattning som för närvarande reserverats för räddningsmannaexamen. Läroplanen för befälskursen (yrkeshögskoleexamen) innehåller flera förmågor, men undervisningen är teoribetonad och ofta närmar man sig förmågan enbart utifrån ledningssynvinkel.

8.2 Kända framtidsutsikter och utmaningar

Statsrådet fastställde med sitt beslut av den 1 december 2022 riksomfattande mål för räddningsväsendet åren 2023–2026. Målen är mål för välfärdsområdenas räddningsväsende och nationellt viktiga mål för reform och utveckling av tjänsterna samt riktlinjer för utvecklingen av lagstiftningen och prestationsförmågan. Målen styr den riksomfattande utvecklingen av räddningsväsendet och utvecklingen av välfärdsområdets räddningsväsende samt utarbetandet av beslutet om servicenivå.

Lagen om ordnande av räddningsväsendet (613/2021) *”föreskriver om riksomfattande mål för ordnandet av räddningsväsendet. Statsrådet fastställer vart fjärde år de riksomfattande strategiska målen för ordnandet av ett högklassigt och kostnadsnyttoeffektivt räddningsväsende som motsvarar de nationella, regionala och lokala behoven samt olycksrisker och andra risker resurser, tillhandahålls så att det finns tillräckliga resurser för de tjänster som föreskrivs i räddningslagen.”*

I fråga om utmaningarna och utvecklingsbehoven i räddningsväsendet konstateras med tanke på framtiden att: *”De allt mer diversifierade riskerna och hoten att öka antalet uppdrag för räddningsväsendet och påverka uppdragens karaktär. Förändringar i den globala*

operativa miljön, klimatförändringar, förändringar i befolknings- och regionstrukturen, allt mer ansträngda offentliga finanser och den tekniska utvecklingens möjligheter är identifierade faktorer som påverkar räddningsväsendets omvärld.

Kriser och störningar – oavsett om de är ekonomiska, militära, humanitära eller ekologiska – och deras multiplikatoreffekter får en allt snabbare och bredare spridning i en värld av ömsesidiga beroenderelationer. Å andra sidan avspeglas realiserade störningar i de offentliga finanserna och det finansiella systemet indirekt på räddningsväsendet.

På det nationella planet finns det stor regional variation i hur riskerna och hoten manifesterar sig för räddningsväsendet, särskilt i fråga om väder- och klimatriskerna. De demografiska förändringarna och förändringarnas omfattning varierar likaså beroende på region. Olyckor eller störningar som orsakas av extrema väderfenomen och klimatförändringar eller av den åldrande befolkningen avspeglas inom räddningsverksamheten som larm och uttryckningar. Den åldrande befolkningen ökar också riskerna för olyckor.

Ett högtekniskt samhälle är också mycket exponerat mot störningar. När störningarna förverkligas ökar också räddningsuppdragen, samtidigt som räddningsverksamheten i sig kan drabbas av störningar. Störningar i till exempel energiförsörjningen, datakommunikationerna, logistiken och vattenförsörjningen försvårar också räddningsinsatserna.

Att upprätthålla ett heltäckande servicenät och samma servicenivå i de allt mer tätbebyggda och växande stadsregionerna utgör en utmaning för strukturen och ekonomin inom räddningsväsendets serviceproduktion. Servicebehovet ökar i tillväxtcentra, samtidigt som servicenivån måste bibehållas och anpassas till riskerna även i avbefolkningsdrabbade ytterområden och glesbygder. De mest kritiska faktorerna för säkerställandet av aktionsberedskapen i glesbygderna är ett heltäckande nät av brandstationer och tillräckliga personresurser. En viktig del av säkerställandet av servicenätet och kapaciteten är att trygga den nödvändiga finansieringen till huvudmannen.” (Inrikesministeriets motiveringspromemoria, Inrikesministeriet 2022c.)

8.2.1 Riktlinjer för räddningsbranschens och den prehospitala akutsjukvårdens framtid – kända centrala förändringar och riktlinjer

Ansvaret för att anordna akutsjukvårdservice baserar sig på lagen om hälso- och sjukvård (1326/2010) 39–40 §. Social- och hälsovårdsministeriets förordning om prehospital akutsjukvård definierar närmare uppgifterna inom prehospital akutsjukvård och därtill uppgifterna för centralerna för prehospital akutsjukvård inom ett specialupptagningsområde, innehållet i beslutet om servicenivån på den prehospitala akutsjukvården,

riskområdesklasserna inom prehospital akutsjukvård, angelägenhetsklasserna för uppdrag inom prehospital akutsjukvård, enheterna för prehospital akutsjukvård samt personalen och ledningssystemet. Den förordning som definierar akutvårdsarbete (statsrådets förordning 583/2017) innehåller riktlinjer om verksamheten vid beröringspunkten mellan den prehospitala akutsjukvården och sjukhuset. Det operativa resursledandet har byggts till en uppgift för fältledaren för den prehospitala akutsjukvården och det operativa medicinska ledandet som en uppgift för jourhavande akutvårdsläkaren i området. (Underarbetsgruppen för prehospital akutsjukvård 2022a; SHM 2022.)

Målet är en övergripande prehospital akutsjukvård, där befolkningen med beaktande av geografiska aspekter har maximalt jämställda möjligheter att få hjälp. I servicesystemet för social- och hälsovården är ett centralt mål att stödja den åldrande befolkningens möjligheter att klara sig hemma. Den personal som deltar i den prehospitala akutsjukvården och den akuta omvårdnaden måste bedöma patientens behov av social- och hälsovård i mer omfattande grad än i fråga om ett enskilt akut hälsoproblem. Bedömningen och vården av en patient hemma bildar i framtiden en allt viktigare del också av förstavårdarnas arbete. I de framtida välfärdsområdena ska tjänster som tillhandahålls hemma hos patienten och jourtjänster samordnas till en fungerande helhet. Detta kommer att understryka betydelsen av ledningskompetens och sektorsövergripande samarbete i den prehospitala akutsjukvården. (Underarbetsgruppen för prehospital akutsjukvård 2022a; SHM 2022.)

Antalet uppdrag inom prehospital akutsjukvård har ökat under de senaste årtiondena och en betydande del av uppdragen hänför sig till olika vård- och omsorgsinrättningar och kunder inom intensiv hemvård. Den tidsmässiga användningsgraden har ökat för enheterna för prehospital akutsjukvård bland annat på grund av de längre transportsträckorna, vilket är en följd av koncentrereringen av jourpunkterna. Den höga användningsgraden kan leda till att nåendet av brådskande fall inom den prehospitala akutsjukvården kan äventyras. Å andra sidan är orsaken till uppgången i användningsgraden det ökade antalet uppdrag och den bedömning och vård som ska ges direkt vid objektet utan transport. (Underarbetsgruppen för prehospital akutsjukvård 2022a; SHM 2022.)

Också uppgången i utgifterna för social- och hälsovårdstjänsterna har bidragit till att det är nödvändigt att utveckla nya metoder och förfaringssätt såväl i Finland som i den övriga världen. I och med koncentrereringen av jourpunkterna i hälso- och sjukvården har den prehospitala akutsjukvårdens betydelse ökat ytterligare. Andelen patienter som behöver icke-akut vård i uppdrag inom den prehospitala akutsjukvården har också ökat. En lösning kunde vara att reformera de tjänster som den prehospitala akutsjukvården producerar tillsammans med övriga social- och hälsovårdstjänster, såsom en skötare som rör sig ensam eller andra olika modeller i samarbete med den prehospitala akutsjukvården och den akuta omvårdnaden samt i integration med räddningsväsendet. (Underarbetsgruppen för prehospital akutsjukvård 2022a; SHM 2022.)

I ställningstagandet i effektivitetsgranskningsberättelsen av Statens revisionsverk (2019) konstateras det att tjänster borde utvecklas mellan den prehospitla akutsjukvården och hemvården, så att det inte alltid är behövligt att transportera en klient till jouren och så att uppgiftslasten hos den prehospitla akutsjukvården minskar. I social- och hälsovårdsministeriets riksomfattande utredning om verksamheten inom den prehospitla akutsjukvården konstateras det att det i planeringen av den framtida servicen inom prehospital akutsjukvård är behövligt att i bedömningen av förändringen i uppdragsvolymen förflytta sig från en bedömning enbart per patient i nödsituation mot ett bredare spektrum av jourpatienter, vilket exempelvis leder till att en avsevärd del av patienterna inte längre transporteras till hälso- och sjukvårdens jourpunkter (Social- och hälsovårdsministeriet 2016). I takt med att den tillgängliga teknologin utvecklas och utbreds är det möjligt att en allt större del av klienterna utan behov av akut vård i framtiden kan lämnas hemma efter undersökningarna och utvärderingen.

Underarbetsgruppen för prehospital akutsjukvård redogjorde för frågor som gäller prehospital akutsjukvård till projektet för reformen av utbildningen inom räddningsväsendet och nödcentralsverksamheten på våren 2022. Det viktigaste målet för underarbetsgruppen för prehospital akutsjukvård var att ta fram synpunkter på hur utbildningar med inriktning på uppdrag inom räddningsbranschen och den prehospitla akutsjukvården i framtiden kan samordnas på utbildningssystemnivå. Underarbetsgruppen för prehospital akutsjukvård (2022a) har en enhällig syn på att räddningsmännen ska sköta uppgifter som hör till förstavårdare i enheterna för prehospital akutsjukvård också i framtiden. Synpunkterna på inhämtande av kompetens inom prehospital akutsjukvård har presenterats i punkterna 11.1.2 och 11.2.2.

8.3 Scenarier för kompetensbehoven i räddningsbranschen

Reformen av utbildningssystemet ska basera sig på de framtida behoven. I räddningsväsendet har inte någon långsiktig framtidslodning gjorts för specialkompetens. I fråga om den allmänna kompetensen har granskningen gjorts på nationell nivå. Trots att räddningsväsendet är ett eget specialkompetensområde, kan det anses att vissa trender, såsom ändringar i arbetslivsstrukturen och generiska kompetenskrav, i framtiden gäller också för räddningsbranschen (jfr. Utbildningsstyrelsen 2019).

En verksamhetsmiljö och arbetsuppgifter som blir allt mer komplexa förutsätter allt mångsidigare kompetens, en förmåga att anpassa sig till förändringar och en förmåga att förutse situationer (Mankkinen 2021). Betydelsen av informationskompetenser och meta- och digifärdigheter ökar, men på samma gång behövs till exempel i uppdragen

som räddningsmän fortfarande händighet (Utbildningsstyrelsen 2019, 22). Det finns skäl att bereda sig på strukturförändringarna i arbetslivet med riktade och effektiva kompetensinsatser (Statsrådets utbildningspolitiska redogörelse 2021, 45). Samtidigt ska man riva strukturer som leder till oändamålsenligt långa och överlappande utbildningar och utveckla det flexibla utbudet för kontinuerligt lärande. (Statsrådets utbildningspolitiska redogörelse 2021, s. 38).

Räddningsbranschen är liksom övriga branscher föremål för konkurrens om allt färre kuniga personer i arbetslivet. Branschen och utbildningssystemet för branschen ska hålla sig dragkraftig. Utbildningssystemet ska garantera examina är jämförbara med övriga områdens motsvarande examina. På så sätt möjliggörs en flexibel övergång till fortsatt utbildning och långa utbildningsvägar och överlappande utbildning avvecklas (Statsrådets utbildningspolitiska redogörelse 2021, 38).

Utbildningssystemet borde kunna utvecklas enligt förvaltningsområde och dynamiskt också i framtiden då kraven på verksamhetsmiljön förändras. Kraven i framtidens arbetsliv och samhällets behov är i allt högre grad förknippade med osäkerhetsfaktorer, vilka det är omöjligt att med säkerhet kunna besvara. De olika möjligheterna för olika utvecklingsscenarier för samhällets hållbara utveckling och antalet osäkerhetsfaktorer ökar oundvikligen ju längre in i framtiden prognoser görs (Virtanen, Pulkkinen, Tolonen, Jaakkola & Halmela 2021).

Kompetensbehoven och -kraven kommer från arbetslivet och utbildningsanordnarna och utbildningssystemet ska kunna svara mot ovan nämnda behov. Genuint tillfredsställelse av behoven i arbetslivet och de faktiska kraven på arbetsuppgifterna i räddningsbranschen är en nödvändig synvinkel för yrkeskompetensen, vilken ska beaktas alltid då utbildningssystemet förnyas och utvecklas. Behoven av att förändra utbildningssystemet stiger alltid från samhället, kompetensbehoven i det föränderliga arbetslivet och behoven hos utbildningssystemets kunder, varför arbetet för att utveckla systemet i utgångspunkten och i första hand borde svara mot dessa behov. (Rapport av underarbetsgruppen för räddningsbranschen 2022.)

I arbetet för reform av utbildningen inom räddningsbranschen och nödcentralsverksamheten strävade man efter att gestalta förändringar och bestående drag i arbetsbeskrivningarna inom räddningsbranschen. Flera nya kompetenskrav som utbildningsreformen ska svara mot hittades: de gemensamma kompetenser som krävs i olika uppgifter i räddningsbranschen var bland annat teknisk/teknologisk kompetens (till exempel robotik), praktiskt kunnande i allmänhet, mötande av risker och olyckor som blir allt mångfaldigare, interaktionsfärdigheter, arbetslivskompetenser och kunskapsledning.

I chefsuppgifterna (brandchef, brandmästare och den övre ledningen) uppräknades bland annat strategisk ledning, förändringsledning, personalledning, ekonomiskt kunnande och myndighetssamarbete som kompetenskrav som utbildningsreformen ska svara mot.

Arbetsgruppen utmanades också att fundera på kompetensområden som ska minskas i eller avlägsnas från den nuvarande utbildningen – sådana helheter hittades egentligen inte. Arbetsgruppens arbete stödjer den observation som gjorts i projektet kring prestationsförmågan om att de kompetenskrav som utbildningssystemet ska svara mot blir mångfaldigare i framtiden. Detta skapar vidare ett behov av att göra också utbildningen mer mångsidig.

8.3.1 Scenarier för kompetensbehoven hos avtalspersonalen

Nätverket för utveckling av utbildningen för avtalspersonal vid Räddningsinstitutet konstaterar i de rapporter som det sammanställt för projektet kring utbildningsreformen att framtidens samhälleliga förändringar och förändringsfaktorer på många sätt kommer att påverka förutsättningarna i räddningsväsendets utbildningsverksamhet och målen för och förfaringssätten i utbildningen, men utbildningen fungerar också själv som drivkraft för förändringen och påverkar kraftigt framtidens samhälle genom att bygga grunden för nytt.

I framtidsscenariot i Statsrådets utbildningspolitiska redogörelse (SR 2021, 31, 38–399) utvecklas ny teknologi, pedagogiska verksamhetsmodeller och mångsidiga inlärningsmiljöer kontinuerligt och de utnyttjas på ett elevorienterat sätt och effektivt med tanke på inläringen. Undervisningen är oberoende av tid och plats och verksamheten är flexibel, kundorienterad och nåbar. Enligt redogörelsen har strukturer och förfaringssätt förnyats för att möjliggöra samarbete i nätverk och det öppna ekosystemet för inläring är till nytta för elever, forsknings- och innovationsverksamheten och arbetslivet. Målet är att kompetens- och utvecklingsnivån stigit i samhället fram till år 2040.

I framtidsvisionen har utbildningssystemet för avtalspersonalen utvecklats för att svara mot förändringarna i verksamhetsmiljön i scenarierna ovan. Med tillräcklig resursallokeringen har det säkerställts att de utbildningsmiljöer som ny teknologi och den pedagogiska kompetensen under utveckling förutsätter finns, att utbildningssystemet är fungerande och utbildningskvaliteten utvecklats genom att satsa på bland annat utbildare som reformerar sin kompetens. Kompetensen förnyas, betydelsen av snabb uppdatering av kompetensen har ökat och utbildningsinnehåll som aktivt skapas för att loda framtiden svarar proaktivt mot förändringarna i arbetslivet och verksamhetsmiljön och de

behov som stiger därifrån. I inhämtandet av kompetens identifieras och erkänns ett mångfaldigt sätt att skaffa behörighet och kompetens på ett bredare sätt än tidigare (erkännande av kunnande).

Räddningsbranschens framtid och utbildning byggs i fortsättning i allt högre grad på vetenskaplig information och utredningar och på proaktiv tillämpning av dessa. Också utbildningssystemet och utbildningsutvecklingen baserar sig i betydande grad på koordinerat, men nätverksbaserat utnyttjande av FUI-verksamhet.

Nätverket för utveckling av utbildningen för avtalspersonal konstaterar att ett utbildningssystem för avtalspersonal vilket är parallellt med examensutbildningen inom räddningsväsendet och utgörs av moduler och liknar det nuvarande, i vilket avtalspersonalens prestationer kan räknas till godo (erkännande av kunnande) i ansökan till examensutbildning, ska understödjas. Räddningsverken och deras avtalspersonal kan bygga upp helheter som motsvarar kraven på prestationsförmåga i serviceproduktionen utifrån utbildningssystemet. I utbildningssystemet ska det vara möjligt att avancera genom att avlägga studier (moduler) som bildar kompetenshelheter och ger behörighet att utföra olika uppgifter för räddningsväsendets avtalspersonal. Studier kan avläggas mångsidigt genom att ur det riksomfattande utbildningsutbudet välja studiehelheter också som distansstudier.

För olika kompetenskrav som härrör från olika verksamhetsmiljöer erbjuds lämpliga kompletteringsmoduler enligt behoven vid var tid. I utbildningen av avtalspersonal ska karriärvägen till yrkesexamina säkerställas. Avläggande av vissa kompetenshelheter (moduler) och inhämtande av behörighet hjälper personalen att enklare avlägga också räddningsexamen för räddningsbranschen, då dessa studier räknas till godo som en del av studierna. Utbildningssystemet för avtalspersonalen kan utvecklas också på så sätt att man utifrån utbildningen av kursform med närmare planerade kriterier bildar yrkesexamensdelar, som kan räknas till godo i examensutbildningen.

8.4 Scenarier för kompetensbehoven i nödcentralsverksamheten

I framtiden kan modellen för att producera nödcentraltjänster förändras avsevärt jämfört med nuläget. Det är väldigt sannolikt att ny teknologi ändrar förfaringssätten och följaktligen också processerna och innehållen i arbetet för nödcentralsoperatörer.

Ett scenario är att arbetsuppgifterna för en nödcentralsoperatör delas in i olika uppgifter tydligare än för närvarande, till exempel i uppföljning- och sakkunnigarbete av kontrollrumstyp, där specialisering i en viss arbetsroll förutsätts. Å andra sidan kan allt fler funktioner i och med den teknologiska utvecklingen sannolikt automatiseras, vilket bidrar till att minska operatörens roll i behandlingen av olika nödmeddelanden och olika funktioner.

I framtiden ändras innehållet i och kompetenskraven på jourarbetet med stor sannolikhet. Nödcentralsoperatörernas arbete kan i framtiden fortfarande ses som ett yrke i vilket ett tydligt avgränsat, uppgiftsspecifikt kunnande är centralt. Det förutspås inte att uppgiftsbeskrivningen i framtiden blir så mångsidig eller utvidgas i sådan mån att det i den förutsätts klart bredare allmänbildande kompetensprofiler än för närvarande eller en profil med kompetens inom tillämpad vetenskap. De centrala kompetenserna är lokalisering, riskbedömning, instruktioner, bedömning av eventuella överlappningar, förmedling av uppdrag, datatekniska färdigheter och interaktionsfärdigheter. De framtida nya kompetenserna och kompetensområdena är beroende av hurdana tjänster Nödcentralsverket producerar i framtiden. Också i framtiden utgör de nuvarande kompetenskraven utgångspunkten för nödcentralsoperatörer.

I det andra scenariot kan följande omständigheter som påverkar höjningen av utbildningsnivån urskiljas. En nödcentralsoperatör kan i framtiden vara den person som ska analysera information i data som producerats av artificiell intelligens, utifrån vilken hen kritiskt ska kunna bedöma behovet av hjälp och fatta beslut i allt komplexare och oförutsägbara verksamhetsmiljöer. En nödcentralsoperatör ska då kunna hantera den breda informationsgrunden inom det egna området, avancerade kognitiva och praktiska färdigheter och kunna uttrycka sig i utmanande kundbetjäningssituationer. En nödcentralsoperatör ska också ha förmåga att tillämpa, skapa och genomföra kreativa lösningar, som krävs för att lösa komplexa och oförutsedda problem samt en förmåga att utnyttja dessa kunskaper och färdigheter vid kreativ lösning av abstrakta problem och vid utförandet av uppgifter inom området. Dessutom ska en nödcentralsoperatör då förstå beröringspunkterna mellan de yrkesrelaterade uppgiftsområdena, det egna området och övriga områden och hur dessa ansluter sig till större helheter samt de kompetenskrav som uppgiftsbehandlingen i olika branscher ställer.

Den vetenskapliga forskning som den framtida högre utbildningsnivån för med sig, liksom också annan vetenskaplig information (såsom lärdomsprov, utredningar) påverkar på mångfasetterat sätt utvecklingen i branschen, inklusive utbildningsinnehållen och de säkerställer att branschen följer med i den teknologiska utvecklingen. Också i nödcentralsverksamheten är det centralt att säkerställa att branschen och branschens utbildning har dragningskraft. I statsrådets utbildningspolitiska redogörelse (Statsrådets utbildningspolitiska redogörelse 2022, 69) konstateras att "enligt Statistikcentralens befolkningsprognos kommer befolkningen i Finland att minska från 2031 och i synnerhet de yngre årskullarna

blir mindre.” Konkurrens om sökanden till utbildning skärps i framtiden på betydande sätt i nödcentrals- och räddningsbranschen. (Utredningar av Räddningsinstitutets samarbetsgrupp för nödcentralsutbildning I/II.)

Under utvecklingsprojektet för utbildningsreformen har ett tydligt behov av ett ”projekt kring nödcentralsverksamhetens prestationsförmåga” upptäckts. Under beredningen fördes en diskussion om detta mellan inrikesministeriet, Räddningsinstitutet och Nödcentralsverket år 2022. Vetenskaplig information hade dock inte kunnat bildas inom gränserna för utvecklingsprojektets tidtabell och resurser, varför det inte var möjligt att genomföra det samtidigt. Arbetsgruppen rekommenderar kraftigt att sådan vetenskaplig information inhämtas också om nödcentralsverksamhetens prestationsförmåga, varvid en bättre bild fås av den kompetens som krävs och om ett eventuellt kompetensunderskott inom branschen, liksom också information om den utveckling som behövs i framtiden.

8.5 Förändringar och megatrender i samhället

Ur utbildningssystemets synvinkel utgörs de centrala förändringsomständigheterna i synnerhet av befolkningsförändringen, den ökade ojämlikheten, omvälvningen i arbetet, ekonomin och näringslivet, den teknologiska utvecklingen, miljöns tillstånd och klimatförändringen, demokrati och mänskliga rättigheter samt internationalitet och globala problem. (SR 2021, 68).

Framtiden granskas ofta med Sitras megatrender (2020): det är bråttom med den ekologiska rekonstruktionen, nätverksmakten blir starkare, ekonomin söker riktning, teknologin kopplas till allt och befolkningen blir äldre och allt mer heterogen. Med dessa fem megatrender är det möjligt att ta fram en övergripande bild av framtidsutvecklingen och frågor som kommer att utmana oss. Megatrenderna formar arbetet och arbetssätten. Det är inte likgiltigt hur vi utför vårt arbete och vad vi anser vara möjligt. Förmodar vi till exempel att allt fortsätter på samma sätt som tidigare eller bygger vi upp en annan form av framtid varje dag i vår vardag? Arbetslivet i sig är en central förändringskraft i framtiden. (Sitra 2022; Dufva, M. Vataja, K. & Wartiovaara, A. 2021.)

Den ekologiska rekonstruktionen

I den ekologiska krisen är klimatförändringen, förlusten av biologisk mångfald, överkonsumtionen av resurser och avfallsproblemet sammanflätade och de har sannolikt också kritiska samverkningar. Förändringens hastighet och omfattning kan dock komma som en väldigt dålig överraskning för oss. Oförutsägbarheten ökas också av de så kallade tippningspunkterna, då minsta lilla förändring kan radera hela systemet, till exempel att Golfströmmen stannar av eller att permafrosten tinar. Samverkningarna av katastroferna kan

dock med tanke på samhället och räddningsväsendet orsaka ännu fler skogsbränder på grund av uppvärmningen av klimatet. Skogsbränderna påskyndar å sin tur ytterligare uppvärmningen av klimatet och förlusten av den biologiska mångfalden. Alla följder av klimatförändringen är dock inte en fråga om människosläktets öde, utan de syns i vår vardag redan nu, såsom bristen på råvaror. (Sitra 2022; Dufva, M. Vataja, K. & Wartiovaara, A. 2021.)

Extrema förhållanden, såsom värme, långa värmeböljor, skogsbränder, översvämningar, stormar och torka, blir också hälso- och välbefinnande frågor. Klimatförändringen påverkar den mentala hälsan och eko- och klimatångest är förknippad med en socioekonomisk stress som gäller arbete och försörjning för en själv, men också för närstående. SHM bereder sig redan i nuvarande förhållanden på väder- och klimatvariationer och extrema väderfenomen i planeringen hälso- och sjukvården. I anpassningsplanen finns det konkreta planer för bland annat varningssystemet för värmeböljor, utbildningen och kommunikationen. Klimatpolitiken påskyndar också strukturförändringen i ekonomin och arbetet, vilket leder till helt nya arbetsbilder och bildande av ännu grönnare yrken. I den postnormala tiden ska vi dock bereda oss på att förändringar i arbetslivet sker på överraskande sätt och på grund av tvång. (Sitra 2022; Dufva, M. Vataja, K. & Wartiovaara, A. 2021.) Coronapandemin och de nya sätten att arbeta är det senaste exemplet på detta.

Ekonomi söker riktning

Förnyandet av socialt kapital innebär förbättring av förutsättningarna för ett bra arbetsliv för arbetstagarna, det vill säga en möjlighet att påverka den egna arbetsbilden, arbetsroll och kontinuerlig kompetensutveckling i en föränderlig arbetsmiljö. När det är som bäst är arbetet betydelsefullt och meningsfullt och såväl individerna som gemenskapen lär sig av det. I stället för arbetsplatser kan vi dock i framtiden granska verksamheten, det vill säga det vi åstadkommer, med frivilligverksamhet, avlönat arbete, omsorgen av anhöriga och hushållsarbetet. För tillfället pågår en omdefiniering av arbetet, vilken kommer att synas också i styrningsmetoderna och verksamhetsställena, såsom i höjningen av utbildningsnivån, stödandet av kontinuerlig kompetensutveckling, stödandet av strukturförändringar och i investeringarna i de ekologiska rekonstruktionerna. Allt detta producerar också nya arbetstillfällen. (Sitra 2022; Dufva, M. Vataja, K. & Wartiovaara, A. 2021.)

Nätverksmakt

Maktförhållande- och maktutövningsformerna förändras då nätverksmakten blir kraftigare. Då understryks också betydelsen av växelverkan. Ur myndighetssynvinkel är det också viktigt att observera att förvirring utbredd som en form av maktutövning. Med tanke på framtiden är det centralt att minska förvirringen och motsättningarna då beslut om samhällsreformer fattas. Desinformation och opinionsbildning påverkar redan nu arbetslivet. I ett förfaringsätt som bygger på nätverk lär vi oss av varandra, via samarbetar för

att uppnå ett gemensamt mål och vi kan anpassa oss i en världssituation som ständigt förändras. Arbetslivet är inte kopplat från den övriga världen, politiken eller den samhälleliga förändringen. Jag jobbar bara här-tänkandet passar inte längre in i det framtida arbetslivet. (Sitra 2022; Dufva, M. Vataja, K. & Wartiovaara, A. 2021.) Ett scenario för de framtida förändringarna är en förändring i tänkandet och förfaringssättet, där såväl nätverksberoendet som en stark koppling syns. Grupperna differentieras och blir ojämlika i fråga om makt, information, resurser och välbefinnande och samhället eller individen är enbart lika starka eller svaga som dess nätverk. (TTL 2020; Dufva, M. Vataja, K. & Wartiovaara, A. 2021.)

Teknologin kopplas till allt

Teknologin kopplas till alla delområden av livet. Jämfört med många europeiska länder är Finland en föregångare inom distansarbete. Det egentliga teknologiska klivet anknyter dock mer till arbetssätten, praxis och kulturen, inte själva teknologin. (Sitra 2022; Dufva, M. Vataja, K. & Wartiovaara, A. 2021.)

Befolkningen blir äldre och mer heterogen

En befolkning som blir äldre och mer heterogen ändrar arbetet och arbetslivet i fråga om såväl tjänster som arbetsbilder. I framtiden måste vi i allt högre grad fundera på hur vi har tillräckligt med kompetens och arbetstagare, då arbetskraftens andel minskar. I arbetslivet kommer det att finnas allt fler företrädare för olika generationer, olika nationaliteter och människor från olika kulturella bakgrunder. Heterogenitet och inklusivitet är viktigt med tanke på såväl det sociala ansvaret som jämställdheten, men också som en genuin konkurrensfaktor. Enkom personalens diversitet leder inte till bättre resultat, utan resultaten beror på hur organisationen värnar om och utnyttjar sin multiperspektivitet och förmodar göra reformer i fråga om rådande tankemodeller, spänningar och konflikter. Mångfald och multiperspektivitet ska medvetet beaktas med en inklusiv arbetskultur, det vill säga genom att öka växelverkan och bygga upp en gemensam förståelse och ett gemensamt förtroende. (Sitra 2022; Dufva, M. Vataja, K. & Wartiovaara, A. 2021.)

Coronan har synliggjort arbetets mångformighet, det vill säga hur olika yrkesgrupper i olika situationer är kopplade till tid och plats. Olika branschers och yrkens attraktivitet kan basera sig på nya grunder i framtiden. Ur arbetstagarnas synvinkel kan oberoende från den fysiska platsen erbjuda en möjlighet till mer omfattande kompetensrekrytering. Å andra sidan kan detta i vissa uppgifter leda också till ökad utkontraktering och överföring av arbetet till utlandet. (Sitra 2022; Dufva, M. Vataja, K. & Wartiovaara, A. 2021.)

För att lösa besvärliga problem är det centralt att utveckla individernas och organisationernas kompetens och att tänka över gränserna. Kompetens, utbildning och lärande har identifierats som de viktigaste enskilda metoderna med vilka det är möjligt att öka

hållbarheten i samhällen med en allt äldre befolkning. Förändringarna i arbetslivet och den åldrande befolkningen understryker ytterligare betydelsen av livslångt lärande. (Rotkirch, A. 2021.)

Utöver kompetensbehov som gäller kunskap och färdigheter understryks meta­färdigheter i framtiden. De färdigheter som människorna behöver i en digital miljö med smart teknologi är självledning, krävande kognitiv förmåga, anpassnings- och inlärningsförmåga samt sociala färdigheter. Det viktigaste är dock hur vi säkerställer att det livslånga lärandet utvecklas i arbetslivet. (Sitra 2022; Dufva, M. Vataja, K. & Wartiovaara, A. 2021.)

De framtida kompetensbehoven motiveras med att då den avancerade teknologin ökar, återstår dock för människorna ett arbete i vilket kreativitet, problemlösning­sförmåga, empati, interaktionsfärdigheter och bred allmänbildning behövs. Allmänbildning ger människorna färdigheter att reflektera på huru­dant arbete och arbetsliv vi vill bygga på värderingarna och idealen, vad vi borde veta och kunna och hur vi borde förfara i det framtida arbetslivet. Vi kan inte gå vidare i diskussionen innan vi identifierar och utmanar nuvarande förmodanden om arbetets framtid. Dessutom behöver vi en annan form av föreställning av framtiden, såsom huru­dant vårt drömarbetsliv vore eller om arbetsfram­tiden vore någonting helt annat. (Sitra 2022; Dufva, M. Vataja, K. & Wartiovaara, A. 2021.)

9 Personalbehoven inom räddningsväsendet och nödcentralsverksamheten i framtid

9.1 Räddningsväsendets personalbehov på fastlandet och Åland

Med enkäten på våren 2022 utredde inrikesministeriet senaste gång behovet av såväl finskspråkiga som svenskspråkiga räddningsmän i räddningsverken. Enkäten besvarades av 22 räddningsverk från fastlandet och av Mariehamn och Jomala på Åland.

Enligt Kommunernas pensionsförsäkring (Keva) är pensionsavgången 2022–2030 cirka 145 personer per år. Under denna tidsperiod kommer 1 160 personer att gå i pension. Det är svårt att uppskatta avgången på grund av andra orsaker på räddningsverksnivå, eftersom den inte följts systematiskt. Uppskattningsvis är avgången till exempel på grund av branschbyte 0–3 personer per räddningsverk per år.

Kevas avgångsstatistik gäller i regel för räddningspersonalen. Sakkunniga, underbefälet och befälet samt chefer faller partiellt utanför statistikföringen, vilket orsakar osäkerhet i statistikföringen. Från Pronto fås årligen en teoretisk uppskattning som gjorts av räddningsverken om antalet personer från befälet, underbefälet och den övriga räddningspersonalen som går i ålderspension. Uppskattningen baserar sig dock ofta på Kevas statistik.

En granskning av Kevas statistik enligt yrkesgrupp åren 2022–2030 visar att pensionsavgången i den operativa personalen (det operativa befälet, underbefälet och räddningspersonalen) uppgår till omkring 1 150 personer, i lednings- och sakkunniguppgifter till 92 personer, i uppgifter inom förebyggande av olyckor till 67 personer, det vill säga sammanlagt 1 309 personer. Utöver de personer som går i pension på fastlandet går sju personer i pension i räddningsväsendet på Åland fram till år 2030.

Den interna årliga avgång som pensionsövergången orsakar på fastlandet och på Åland varierar mellan 138 och 154 personer. För att ersätta denna avgång behövs årligen över 100 nytexaminerade räddningsmän och 30–40 nya personer för chefsuppgifter.

Enligt den utredning som gjorts av Hätinen och Määttä är 2021 kan det efter en granskning av åldersfördelningen i den heltidsanställda personalen konstateras att av de som jobbar med förvaltnings- och stödtjänster är 54 % över 50 år gamla, medan motsvarande siffra för dem som jobbar inom förebyggande av olyckor är 38 %. Av den personal som deltar i räddningsverksamheten är 35 % över 50 år och för personalen inom den prehospitala akutsjukvården är siffran 13 %. I åldersstrukturen för dem som deltar i räddningsverksamheten har inga betydande förändringar skett jämfört med situationen år 2010. I fråga om räddningsverksamheten syns den största förändringen i fortsatta karriärer för personer över 60 år.

Enligt Kevas statistik fortsätter pensionsavgången bland den operativa personalen (den operativa personalen, underbefälet och räddningspersonalen) i huvuddrag på samma sätt på fastlandet fram till år 2040. Prognosen för pensionsavgången per år för räddningsmännen varierar mellan 93 och 117 räddningsmän. Prognosen för pensionsavgången per år för det operativa befälet varierar mellan 20 och 28 personer. Totalt varierar prognosen för pensionsavgången per år mellan 121 och 137 personer.

Enligt Hätinens och Määttäläs utredning från år 2021 var medelåldern för personal som deltar i räddningsverksamhet 43 år i slutet av år 2018 utifrån Kevas statistik. Uppgången i åldern är två år jämfört med granskningen år 2010. Snittåldern i befälet och underbefälet var 49 år.

Den nuvarande utbildningstakten för räddningsmän i Räddningsinstitutet och Helsingfors räddningsskola räcker för att täcka en årlig nationell intern avgång på cirka 100 räddningsmän på fastlandet och Åland och denna siffra omfattar också dem som byter bransch.

Räddningsinstitutet utbildar på årsnivå 20 personer till underbefälet och Helsingfors räddningsskola enligt dess behov. I fråga om befälet kan det konstateras att utbildningsvolymerna nästan motsvarar det uppskattade utbildningsbehovet. Dessutom kan till exempel Österbottens räddningsverk utnyttja personer som studerat i Sverige som räddningsmän och i underbefälet.

En av utmaningarna i personalbehoven i branschen är den nationella fördelningen av dem som utexaminerats från läroanstalterna och tillfredsställandet av de regionala behoven. Den utbildning som anordnas vid Helsingfors räddningsskola svarar i synnerhet mot huvudstadsregionens behov.

Personalbristen i räddningsväsendet kan granskas utifrån den direkta pensionsavgången, men också via den interna avgången, de strategiska tilläggsbehoven och de prognostiserade resurstilläggen. De prognostiserade resurstilläggen har tillsvidare inte skrivits in i besluten om servicenivån, varför de inte ännu finns med i de konkreta tilläggsplanerna.

Detta behov utgörs under åren 2022–2030 av till exempel ändringar i beredskapen och de nya behov som anknyter till inrättande av välfärdsområden. Den fjärde nivån på personalbehovet är ökningen av personalbehovet på grund av de prognostiserade förändringarna i verksamhetsmiljön på lång sikt, som kan orsakas av flera olika omständigheter.

I siffrorna har man beaktat de tilläggsbehov som reformen av familjeledighet som trätt i kraft den 1 augusti 2022 fört med sig enbart för ett räddningsverk.

Det ska observeras att de behov av finskspråkiga räddningsmän vilka beskrivits med utredningen fortfarande återspeglar behoven och prognostiseringen av framtida års behov enligt det kommunbaserade systemet. De framtida välfärdsområdena kan orsaka ändringar i prognoserna.

9.1.1 Behovet av svenskspråkiga räddningsmän på fastlandet och Åland

Frågan om behovet av svenskspråkiga räddningsmän i inrikesministeriets utredning på våren 2022 besvarades av räddningsverken på fastlandet och av Mariehamn och Jomala på Åland. Av räddningsverken konstaterade 16 att det under åren 2022–2030 inte finns något särskilt behov av svenskspråkiga räddningsmän. Det ska dock beaktas att tjänsteinnehavarna i tvåspråkiga områden har skäl att kunna bägge språk på tillfredsställande nivå.

I svaren uppskattades det att behovet under åren 2022–2030 uppgår till 133 svenskspråkiga räddningsmän och åtta räddningsverk meddelade att det finns ett särskilt behov av dem. Behovet är störst under åren 2022–2025. På årsnivå är behovet 12–18 räddningsmän. Behovet av svenskspråkiga ingår i behovet av 1 123 räddningsmän och i ovan nämnda tal på 1 122 räddningsmän har redan en räddningsman lagts till för att få insatsberedskapen för Ålands räddningsväsende att ligga på lagstadgad nivå.

Tilläggsbehovet av svenskspråkiga räddningsmän för att uppnå insatsberedskap på lagstadgad nivå och genomföra de förändringar som ersätter beredskapen uppgår till 62 personer, vilket är 46,6 % av behovet av ökning av svenskspråkiga räddningsmän. De svenskspråkiga räddningsmännen i den interna avgången uppgår till 71 personer i tilläggsbehovet, det vill säga 53,4 %.

Helsingfors stads räddningsverk har inte beaktats i ovan nämnda ökningsbehov. Enligt Helsingfors stads språkpolicy är målet att 10 % av personalen kan svenska. I fråga om räddningsväsendet anses detta vara varken realistiskt eller behövligt. Det största behovet i utvecklingen av språkkunskaperna finns i den prehospitla akutsjukvården. En

förutsättning för att utveckla servicenivån är att minst den ena förstavårdaren har tillräckligt bra kunskaper i svenska. Eftersom 500 personer jobbar med uppgifter inom prehospital akutsjukvård i Helsingfors stads räddningsverk, betraktas det att målet på 10 % inte är fungerande. Enligt svaret i utredningen är det inte möjligt att säkerställa att det alltid finns nödvändig språkkunskap i enheten.

9.1.2 Avtalsbrandkårernas personalbehov

Det är svårt att få exakt information om antalet avtalsbrandkårister inom räddningsbranschen. Inrikesministeriets enkät till räddningsverken på hösten år 2022 gav innehåll av varierande kvalitet.

En tabell över utredningen finns i bilaga 5 (BILAGA 5). I tabellen kommer talen i grönt från räddningsverken, övriga från PRONTO. På grund av uppgiftsfluktuationen är det utmanande att uppskatta variationen under kommande år. Avtalsbrandkårsbarometern (SSPL 2020) visar dock att 30,9 % av brandkåristerna övervägt att sluta med brandkårsverksamheten. Av de 15 880 som för närvarande hör till den operativa avdelningen kan detta innebära en avgång på 4 907 personer. Det oroväckande är att trenden för antalet unga personer är nedåtgående, vilket innebär egna utmaningar för säkerställandet av kontinuiteten.

I projektet kring prestationsförmågan räknades för granskningen av framtiden för brandkårsverksamheten i glest befolkade områden olika scenarier för åldrandet i brandkårsgemenskaperna för åren 2030 och 2040. Brandkårsgemenskaperna får inte tillräckligt med nya unga aktörer, utan de åldras i snitt fyra gånger snabbare än den övriga befolkningen. Trots att en tillräcklig mängd aktörer fås till brandkårsgemenskapen, ska det säkerställas att nya personer kontinuerligt fås till verksamheten, för att hålla åldersstrukturen i brandkårsgemenskapen mångsidig och för att trygga den. (Kauppinen J. 2022, 49–52.)

9.2 Personalbehoven i nödcentralsverksamheten

Enligt de uppgifter som Nödcentralsverkets sammanställde på hösten 2022 hörde 25 % av Nödcentralsverkets personal till åldersgruppen 55–67 år och 31 % till åldersgruppen 45–54 år den 31 december 2021. Enligt KEVA-pensionsförsäkringen är avgången till ålderspension i Nödcentralsverkets operativa personal cirka 98 personer under åren 2022–2030. Enligt prognosen kommer pensionsavgången att stiga från nuvarande nivå från och med år 2025 och i och med detta kommer pensionsavgången under åren 2022–2030 att vara högst under åren 2025, 2029 och 2030.

Den totala avgången från Nödcentralverket är cirka 35 personer/år (den operativa personalen). Underskottet av nödcentraloperatörer uppskattas vara 44 årsverken i slutet av 2022. I december 2022 utexamineras 45 nödcentraloperatörer och i juni 2023 uppskattas det att 22 nödcentraloperatörer utexamineras. Då avgången på årsnivå ligger på 35 personer, minskas underskottet av nödcentraloperatör knappt alls. (Nödcentralverket 2022.)

Figur 2 visar utvecklingen för antalet anställda i jouren fram till år 2030. Utmaningen i personalbehoven är den nationella fördelningen av de utexaminerade nödcentraloperatörerna och tillfredsställandet av regionala behov. (Nödcentralverket 2022.)

För närvarande finns det i Nödcentralverket knappt 60 personer som kan de bägge inhemska språken, då behovet ligger på 100 personer, vilket utgör en särskild utmaning (Nödcentralverket 2022).

Tabell 2. Utvecklingen för att antalet jourhavande personer och prognoser fram till år 2030 (Nödcentralsverket 2022).

planerade personer/½ verksamhetsår	243	243	243	243	250	250	250	250	250	250	250	250	250	250	250	250	250	250
	1.2021	7.2021	1.2022	7.2022	1.2023	7.2023	1.2024	7.2024	1.2025	7.2026	1.2027	7.2027	1.2028	7.2028	1.2029	7.2029	1.2030	7.2030
kursrekrytering																		
avgång (8 %)	20	20	20	20	20	20	20	20	25	25	20	20	20	20	25	25	25	25
kumulerat underskott	50	20	14	19	25	0	0	0	0	3	5	3	1	0	0	3	6	9
operatörer till arbete	30	22	15	22	45	22	22	22	22	22	22	22	22	22	22	22	22	22
Utfall/Prognos	T:- 20	T:- 18	T:- 19	T:- 25	E: 0	+ 2	+ 2	+ 2	- 3	- 5	- 3	- 1	1	+ 2	- 3	- 6	- 9	- 12
Pensionsavgång	2022				2023		2024		2025	2026	2027		2028		2029		2030	Totalt
Allt sammanlagt	8				5		7		17	10	11		10		14		16	98

10 Förslag om nivåerna i examensutbildningen inom räddningsbranschen och utbildningssystemet

I sina förslag om nivåerna i examensutbildningen för räddningsbranschen beslöt utvecklingsprojektet för utbildning för räddningsbranschen och nödcentralsverksamheten att lägga fram två alternativ för räddningsväsendet och ett för nödcentralsutbildningen.

I alternativ 1 är grundexamen i utbildningssystemet för räddningsväsendet en YH-examen som i den nationella referensramen för kvalifikationer finns på nivå 6.

I alternativ 2 är utgångsnivån för grundexamen i utbildningssystemet för räddningsväsendet en utbildning på specialyrkesexamensnivå och den finns i den nationella referensramen för kvalifikationer på nivå 5.

I alternativen 1 och 2 innehåller examen som ger behörighet som räddningsman studiehelheter inom prehospital akutsjukvård, på samma sätt som den nuvarande räddningsmannaexamen. Behörigheten att verka som andra förstaskötare såväl på grund- som vårdnivå (tabell 3) ändras inte jämfört med nuläget (social- och hälsovårdsministeriets förordning om prehospital akutsjukvård 585/2017, 8 §). De studieperioder inom prehospital akutsjukvård vilka ingår i grundexamen för räddningsbranschen är i alternativ 1 på yrkeshögskolenivå (nivå 6). På motsvarande sätt ligger studieperioderna inom prehospital akutsjukvård i grundexamen för räddningsbranschen i alternativ 2 på nivå 5 i referensramen. Omfattningen på studierna inom prehospital akutsjukvård (studiepoängen) som en del av grundexamen för räddningsbranschen fastställs under genomförandeprojektet, då studiernas närmare struktur och innehåll bildas. Grundexamen för räddningsbranschen (på nivå 5 eller nivå 6) berättigar inte heller i framtiden till en beteckningsskyddad yrkesbeteckning för yrkesutbildade personer inom hälso- och sjukvården (förordningen om yrkesutbildade personer inom hälso- och sjukvården 564/1994).

I bägge alternativ avlägsnas den nuvarande underbefälsexamen i nuform. Den nya yrkeshögskoleexamen som inrättas ger i bägge alternativen behörighet till uppgifter i underbefälet, i alternativ 1 avläggs den som en del av grundexamen, i alternativ 2 efter grundexamen.

Dessutom presenteras i bägge alternativ nedan en högre yrkeshögskoleexamen, dock finns det i alternativ 2 sannolikt inte grunder för en egen högre YH på grund av att studerandevolymen är för liten.

I bägge alternativ beaktas en kraftig modulär struktur, i vilken det är möjligt att avlägga såväl enskilda studier som studiehelheter. På så sätt beaktas också framtidens föränderliga kompetensbehov och principen om kontinuerligt lärande.

I fråga om nödcentralsutbildning bevaras en grundexamen av nuvarande form på nivå 4 i den nationella referensramen för kvalifikationer, men utbildningar skapas för chefs- och sakkunniguppgifter.

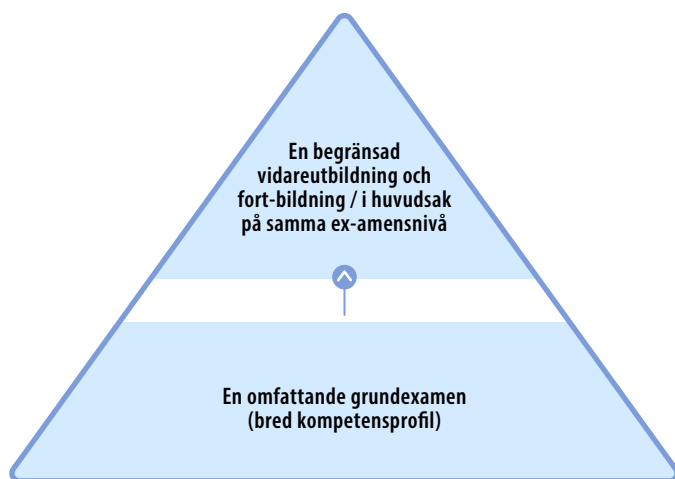
10.1 Alternativ 1 för utbildningssystemet, YH-examen för räddningsbranschen på nivå 6 i ramreferensen

I alternativ 1 finns grundexamen i utbildningssystemet för räddningsväsendet på nivå sex (6) i den nationella referensramen för kvalifikationer. Utbildningen inom räddningsbranschen har enligt alternativet en startnivå som en utbildning på yrkeshögskolenivå, det vill säga en lägre högskoleexamen. Den formella behörighet som en underbefälsexamen av nuvarande form ger uppnås med en ny YH-examen, och ingen separat underbefälsexamen finns längre.

Inträdesförutsättningen är fortfarande en examen på andra stadiet (nivå 4 i referensramen). En egen högre YH-examen fungerar som vertikal utbildningsväg (nivå 7 i referensramen). En YH-examen möjliggör också ansökan till magisterexamen. Bägge kan vidare leda till akademisk forskarutbildning (nivå 8 i referensramen).

I alternativ 1 för utbildningssystemet är utgångspunkten i och med en omfattande YH-examen en kompetensgrund på vilken fördjupat specialkunnande byggs.

Figur 8. Alternativ 1, en omfattande grundexamen.

YH-examen för räddningsbranschen genomförs i fråga om såväl innehåll som utbildningsstruktur på yrkeshögskolenivå. Gemensamma grundstudier erbjuder en enhetlig grund och en bred synvinkel i fråga om intern säkerhet och inom examen är det möjligt att studera olika studiehelheter (moduler), som ger behörighet för olika uppgifter i räddningsväsendet, såsom räddningsverksamhet, förebyggande av olyckor, civil beredskap och lägescentralsverksamhet. Ovan nämnda inriktningsalternativ är exempel, den närmare planeringen sker under genomförandeprojektet.

I alternativet med inriktning på räddningsverksamhet finns det fortfarande vissa fastställda krav på den fysiska funktionsförmågan. För andra inriktningsalternativ finns det inte krav på den fysiska funktionsförmågan. Detta främjar sannolikt att de som söker sig till branschen är av mångfaldig bakgrund och ökar företrädarna för minoritetsgrupperna (när Polisyrkehögskolan började med detta, ökade antalet sökanden och sökandenas bakgrund blev mångfaldigare). Ansökan till studierna sker till ett visst inriktningsalternativ. Antalet studeranden fastställs årligen.

Kompetenskapitalet kan ökas under arbetskarriären genom att avlägga mer studier på YH-nivå och studiehelheter (moduler) med olika inriktningsalternativ. Examen på yrkeshögskolenivå kan innehålla studier i andra yrkeshögskolor, vilket ytterligare breddar såväl en enskild persons som branschens kompetensprofil.

En YH-examen för räddningsbranschen ger färdigheter att på mångsidigt sätt sköta uppdrag som kräver sakkunnighet inom branschen, såsom uppdrag som räddningsman, brandinspektör, sakkunnig inom beredskap eller brandchef.

En YH-examen för räddningsbranschen är på samma nivå i referensramen som bland annat YH-examina för poliser och förstavårdare. Detta möjliggör ett bättre samarbete med Polisyrkeshögskolan, som lyder under inrikesministeriet, och andra yrkeshögskolor. En beskrivning av examenssystemen för polisen och gränsbevakningsväsendet finns i bilagorna 6 och 7 (BILAGA 6, BILAGA 7).

Beskrivningar av kompetensen på nivå 6 i nationella referensramen, vilken grundexamen för räddningsbranschen ska svara mot (Utbildningsstyrelsen 2022c)

- Har inom sitt område övergripande och avancerade kunskaper som inbegriper kritisk förståelse och bedömning av teorier, centrala begrepp, metoder och principer.
- Förstår omfattningen av och gränserna för olika yrkessektorer och/eller discipliner.
- Har avancerade kognitiva och praktiska färdigheter som inbegriper förmåga att hantera ärenden och förmåga att tillämpa samt förmåga till kreativa lösningar och prestationer som behövs för att lösa komplicerade eller oförutsägbara problem inom ett specialiserat yrkes-, vetenskaps- eller konstområde.
- Arbetar självständigt i expertuppgifter i branschen och i internationellt samarbete eller fungerar som företagare.
- Leder avancerade yrkesmässiga funktioner eller projekt. Kan fatta beslut i oförutsägbara verksamhetsmiljöer.
- Tar ansvar för bedömning och utveckling av sin egen kompetens och dessutom för enskilda personers och grupper utveckling.
- Har förmåga till livslångt lärande.
- Samarbetar med olika slags människor i studie- och arbetsgemenskapen och i andra grupper och nätverk med beaktande av gemenskapsaspekter och etiska aspekter.
- Kommunikerar flytande både muntligt och skriftligt på sitt modersmål med människor såväl i som utanför branschen.
- Kommunikerar och interagerar på det andra inhemska språket samt har förmåga till internationell kommunikation och interaktion inom det egna området på åtminstone ett främmande språk.

YH-examen för räddningsbranschen på nivå 6 i nationella referensramen för kvalifikationer svarar mot ett väldigt brett kompetensbehov och den innehåller också den kompetens som behövs för chefsarbete.

I framtiden sköts uppgifter genom att dra nytta av nya teknologiska innovationer och artificiell intelligens. En sakkunnig analyserar information som producerats av artificiell intelligens, utifrån vilken hen mänskligt, men kritiskt bedömer situationer och fattar beslut också i oförutsedda verksamhetsmiljöer. I arbetet behövs framför allt problemlösningssjälvfärdigheter, en bredbasig kunskapsgrund, avancerade kognitiva och praktiska färdigheter och interaktionsfärdigheter i utmanade kundbetjäningssituationer. Kreativitet och problemlösning- och tillämpningsförmåga är centrala kompetenskrav för att lösa komplexa och oförutsedda problem. Man behöver också förståelse för kontaktpunkterna mellan de professionella uppgiftsområdena och olika branscher och om kopplingarna till bredare helheter.

En examen på nivå 6 stödjer informationsproduktionen och vetenskapligt tänkande. Branschen drar nytta av den forskning inom tillämpad vetenskap som den högre utbildningsnivån för med sig och av annan forskningsinformation (såsom lärdomsprov, utredningar), vilka på mångfasetterat sätt påverkar hela branschens utveckling och säkerställer att branschen hålls med i bland annat den teknologiska utvecklingen. På samma sätt säkerställer nivå 6 i referensramen de behövliga färdigheterna för att kritiskt utvärdera och utveckla såväl den egna som andras verksamhet.

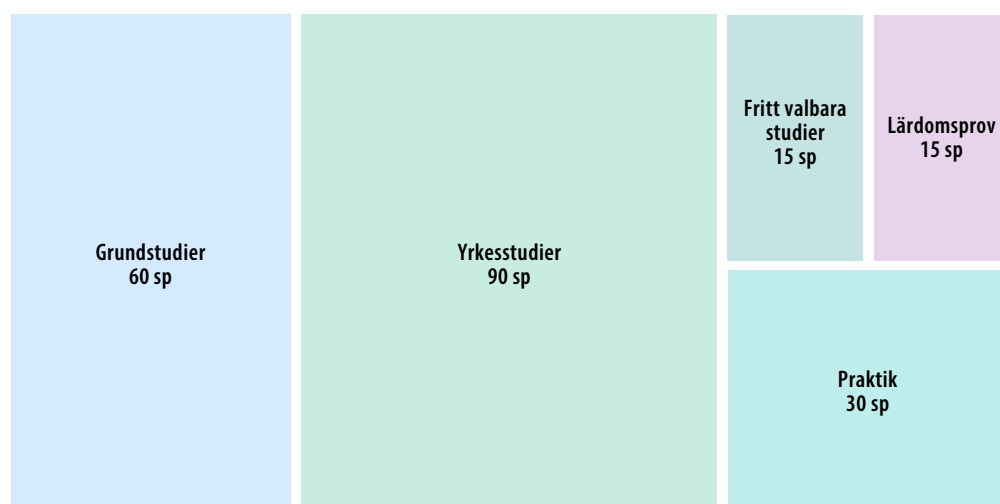
Högre YH-examen för räddningsbranschen på nivå 7 i den nationella referensramen för kvalifikationer svarar mot ett väldigt brett behov av specialkompetens. I befälsuppgifter inom räddningsbranschen behövs en bred kunskapsgrund och specialkunnande då det strategiska tänkandets betydelse accentueras. Arbetet i nätverk och också kontakterna till aktörer utanför branschen skapar ett behov av att förstå, analysera, tillämpa och kombinera olika branschers information. Starka interaktionsfärdigheter är accentuerade i arbete i nätverk, också på internationell nivå.

En examen på nivå 7 stödjer informationsproduktionen och vetenskapligt tänkande. På denna nivå betonas förmågan att leda och utveckla komplexa, oförutsedda och nya strategiska approacher. En förmåga att lösa krävande problem också med kreativa genomförandesätt, en förmåga att utveckla ny information och nya förfaranden samt en förmåga att tillämpa och kombinera är likaså centralt. Vidare drar branschen nytta av den vetenskapliga forskning och den övriga forskningsinformation som den högre utbildningsnivån för med sig (såsom lärdomsprov, utredningar), vilka på ett mångfasetterat sätt påverkar hela branschens utveckling och säkerställer att branschen hålls med bland annat i den teknologiska utvecklingen.

I fråga om befälet och det övre befälet utgörs den väsentliga kompetensen av en förmåga att leda ärenden och människor, där det centrala är en förmåga att utvärdera verksamhet och ansvara för andras utveckling. Högre YH-examen för räddningsbranschen ger färdigheter att förfara i synnerhet i chefs-, lednings- och sakkunniguppgifter på högre nivå.

Figur 9 visar den allmänna strukturen på yrkeshögskolestudier. Omfattningen på yrkeshögskoleexamen (YH) är 210, 240 eller 270 studiepoäng. Det tar cirka 3,5–4,5 år att avlägga studierna. Till exempel en omfattning på 210 studiepoäng tar 3,5 år och utgörs av grundstudier (60 sp), yrkesstudier (90 sp), fritt valbara studier (15 sp), lärdomsprov (15 sp) och praktik (30 sp). (Utbildningsstyrelsen 2022e.)

Figur 9. Strukturen på yrkeshögskolestudierna (Utbildningsstyrelsen 2022e).

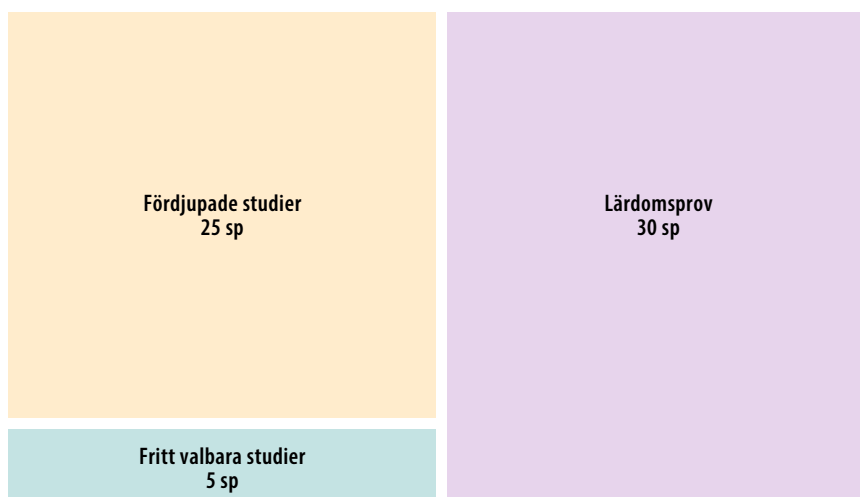
YH-studierna omfattar grundstudier, yrkesstudier, praktik och ett lärdomsprov. I grundstudierna skapas en grund för studierna och den yrkesinriktade specialiseringen i utbildningsområdet. I yrkesstudierna väljer studeranden det delområde inom vilket hen skaffar expertis. Fritt valbara studier kan avläggas i den egna yrkeshögskolan eller i en annan läroanstalt i Finland eller utomlands. Studierna ska vara på högskolenivå. (Utbildningsstyrelsen 2022e.)

Under arbetspraktiken sätter sig studeranden in i uppgifterna i det egna yrkesområdet i en verklig arbetsmiljö. Yrkeshögskolan styr arbetspraktiken, som tidsmässigt sett kan vara fördelad över flera delar. Praktiken kan också göras utomlands. I lärdomsprovet fördjupar studeranden sitt kunnande inom sitt specialiseringsområde och visar att hen i praktiken kan tillämpa de kunskaper och det kunnande som hen inhämtat. (Utbildningsstyrelsen 2022e.)

Yrkeshögskolorna planerar själva innehållen i utbildningarna. Studier i utbildningar med samma namn kan i olika yrkeshögskolor utgöras av olika studiehelheter och -perioder. (Utbildningsstyrelsen 2022e.)

Omfattningen på högre högskoleexamen (högre YH) är antingen 60 eller 90 studiepoäng och det tar ungefär 1–1,5 år att avlägga examen. Till exempel en högre YH-examen på 60 studiepoäng tar 1 år och utgörs av fördjupade studier (30 sp), fritt valbara studier (5 sp) och ett lärdomsprov (60 sp). (Utbildningsstyrelsen 2022e.)

Figur 10. beskriver strukturen på högre högskoleexamen (Utbildningsstyrelsen 2022e).

Figur 11 innehåller en skiss av alternativ 1, det vill säga strukturen på yrkeshögskolestudier och högre högskolestudier speglade mot nuvarande examensbeteckningar och arbetsuppgifter.

Figur 11. Skiss över strukturen på yrkeshögskolestudierna.

Det är viktigt att observera att den närmare planeringen av uppbyggandet av olika examina görs först utifrån den valda modellen i ett separat genomförandeprojekt för utbildningsreformen (bland annat praktik, längder och så vidare).

10.1.1 De behov som identifierats i arbetsgruppen och motiveringar i fråga om alternativ 1

I reformen av utbildningssystemet ska blicken vara riktad långt in i framtiden. Den framtidslodning som gjorts på nationell nivå om behoven i anknytning till det allmänna kunskandet, strukturförändringen i arbetslivet och en allt mer komplex verksamhetsmiljö och arbetsuppgifterna ska beaktas också i räddningsbranschen (jfr. Utbildningsstyrelsen 2019, Mankinen 2021). Betydelsen för informationskompetenser, meta- och digifärdigheter, ökar – på samma gång behövs till exempel i räddningsmannauppgifter fortfarande händighet (se Utbildningsstyrelsen 2019, 22). Kompetenskraven kommer att öka ytterligare, varvid det är motiverat att höja nivån också för grundexamen för räddningsbranschen till nivå 6 i den nationella referensramen för examina och andra samlade kompetenser (Underarbetsgruppen för räddningsbranschen, 2022).

Det finns skäl att bereda sig på strukturförändringen i arbetslivet med rätt riktade kompetensinsatser (se till exempel Statsrådets utbildningspolitiska redogörelse 2021, 45). På samma gång ska strukturer som leder till långa utbildningsvägar och överlappande utbildning avvecklas och flexibelt utbud inom kontinuerligt lärande utvecklas (Statsrådets utbildningspolitiska redogörelse 2021, 38). För tillfället förutsätter en utbildning till YH-examensnivå för en räddningsman studier på omkring 5,5 år, som jämfört med en examen på YH-nivå direkt i början av arbetskarriären är cirka 1,5–2 år

längre (räddningsmannaxamen 1,5 år, underbefälsexamen 1 år, yrkeshögskoleexamen 3 år). Fortsättningsvis är det möjligt att söka sig till YH-utbildning också direkt utan räddningsmannautbildning.

En gemensam YH-examenshelhet för räddningsväsendet ger möjligheter till dynamiskt fördjupande av kompetensen under karriären och följaktligen också till en flexibel övergång till andra uppgifter inom branschen. Tilläggsutbildningen och fortbildningen är sammanlänkad med YH-examen, varvid det med examensdelarna (modulerna) är möjligt att komplettera en tidigare examen utan att söka till en helt ny examensutbildning. En jämförbar examenshelhet möjliggör också bland annat att en person som avlagt en YH-examen övergår till räddningsväsendets bransch, vilket bidrar till att öka också mångfalden inom branschen.

I analysen av räddningsväsendets och den civila beredskapens verksamhetsmiljö (Puustinen & Kekki 2020, 50) står det att *"i den teknologiska dimensionen betonas dess snabba utveckling, som i regel kan anses föra med sig riklighet med möjligheter att utveckla såväl räddningsverksamhetens förfaringssätt och processer som andra delområden inom räddningsväsendet, såsom beredskap och förebyggande av olyckor. Till exempel smart teknologi, nya material i byggnaderna, smart trafik och nya trafikformer eller de sociala medierna skapar möjligheter, men innebär också potentiella hot och nya risker inom branschen."*

Det ovan nämnda för med sig också ett ökat behov av kompetenskrav och utvecklingskompetens inom räddningsväsendets bransch. Analysen av verksamhetsmiljön (Puustinen & Kekki 2020) lyfter också fram att den ökade ojämlikheten syns i räddningsväsendet åtminstone via en anhopning av säkerhetsproblem. Därtill är det möjligt att förutspå att olyckorna i sig minskar, men de kan i fortsättningen tydligare vara koncentrerade till vissa befolkningsgrupper och områden. Den mångfaldigare befolkningen torde i framtiden synas på många sätt till exempel som förändringar i boendet och olycksrisker samt som ett förändrat och ökat servicebehov. Analysen av verksamhetsmiljön lyfter också fram bland annat ekologiska, sociala och ekonomiska drivkrafter för förändringen, vilka kan förmodas ha en höjande inverkan på kompetenskraven också för räddningsmännens uppgifter.

Räddningsbranschen är i framtiden föremål för konkurrens om allt mindre åldersklasser på samma sätt som andra branscher. Branschen och utbildningssystemet ska ta hand om sin dragningskraft. En högskoleexamen som ger en stark grund för fortsatta studier, men också för att öka kompetens under arbetskarriären, kan vara attraktiv i synnerhet då utbildningsnivån i enlighet med strategierna stiger också inom andra branscher. Utbildningssystemet ska garantera att examen är jämförbar med motsvarande examina inom andra branscher. På så sätt möjliggörs flexibla övergångar till fortsatt utbildning och långa utbildningsvägar och överlappande utbildningar avvecklas (jfr. Statsrådets utbildningspolitiska redogörelse 2021, 38).

En möjlighet till att fördjupa kompetensen och skaffa behörighet för nya uppgifter inom den egna branschen kan anses öka branschens dragningskraft (Underarbetsgruppen för räddningsväsendet, 2022). Utbildningssystemet möjliggör en flexibel övergång till övriga uppgifter inom branschen (till exempel då funktionsförmågan sänks) utan studier för en separat examen. Erbjudande av studiehelheter utifrån principen om en öppen YH också för andra läroanstalters studerande eller kompetenta personer från andra branscher ökar övergången till branschen med olika utbildningsnivåer. Modulstudier möjliggör olika kompetenshelheter inom examen, med vilka det är möjligt att skaffa behörighet enligt egna intressen och förmågor för olika uppgifter i räddningsbranschen.

Lyftet av utbildningssystemet för hela räddningsbranschen till utbildning på YH-nivå för med sig mer tillämpad vetenskaplig information till räddningsbranschen, med vilken det är möjligt att stärka utvecklingen i branschen (Underarbetsgruppen för räddningsbranschen, 2022).

De förmågor som kraven på räddningsväsendets prestationsförmåga förutsätter definierades tillsammans med en bred sakkunniggrupp i projektet kring prestationsförmågan. Utifrån resultaten av projektet visade sig kompetenskraven för räddningsbranschens personal vara omfattande.

Utöver praktiska färdigheter ska räddningsbranschens arbetstagare ha bred kunskap och en förmåga att koppla samman olika fenomen och frågor med varandra till exempel vid identifiering av förändringar i verksamhetsmiljön. I den komplexa verksamhetsmiljön ansvarar var och en för att producera information och utveckla arbetet och verksamheten. Därtill ska var och en självständigt kunna leta efter ny information och identifiera tillförlitliga informationskällor. Den kompetens som är en förutsättning för de förmågor som behövs i räddningsväsendet ska också inhämtas och bevaras för sällsynta uppdrag.

Om nivån på räddningsmannautbildningen höjs till yrkeshögskolenivå, kan Helsingfors räddningsskola fortfarande producera utbildning, men inte som en självständig examensgivare.

Undervisning på yrkeshögskolenivå ställer behörighetskrav på dem som deltar i undervisningsuppgifterna. Vid en övergång till utbildning på yrkeshögskolenivå, borde tillräckligt långa övergångstider beaktas i lagstiftningen för att säkerställa tillgången till behörig undervisningspersonal, fortbildningen och kompetensen.

10.1.2 Inhämtande av kompetens inom prehospital akutsjukvård i alternativ 1

I alternativ 1 ökar den prehospitala akutsjukvårdens andel i examen från den nuvarande andelen och kompetenskraven för studieperioderna stiger från nivå 4 till nivå 6. En väg till studier inom social- och hälsovård borde vara en del av grundexamen för räddningsbranschen i framtiden. De har en tillräcklig bred kompetensnivå för bedömning av vårdbehovet och prehospital akutsjukvård på grundnivå, så att det med den kompetens som examen producerar är möjligt att verka i det framtida social- och hälsovårdsfältet utanför sjukhuset som en del av den högklassiga prehospitala akutsjukvården. Därtill för en räddningsman (se tabell 3, Vårdsnivå) med sig ett viktigt kompetensområde till stöd för den prehospitala akutsjukvården inom social- och hälsovården, det vill säga förebyggande och riskhantering av olyckor, brandsäkerhet och operativ räddningsverksamhet. Underarbetsgruppen för prehospital akutsjukvård (2022a) är av den åsikten att enheterna för prehospital akutsjukvård i framtiden kommer att vara enheter på vårdnivå. I framtiden betonas ett behov av kompetens av att bedöma akutfaser och vården i fråga om kroniska sjukdomar och kännedom om servicesystemet, bland annat för att svara mot den åldrande befolkningens behov. Denna identifierade utvecklingsriktning innebär en betydande höjning av kompetensnivån för varje yrkesperson i en enhet för prehospital akutsjukvård.

Personalstrukturerna i enheterna för prehospital akutsjukvård regleras genom förordning av social- och hälsovårdsministeriet (den senaste är 585/2017). Den ovan beskrivna utvecklingsriktningen för den prehospitala akutsjukvården kan förutsätta att personalstrukturen i förordningen uppdateras (SHM 2022). Enligt den nuvarande förordningen är det möjligt att personalen i enheter för prehospital akutsjukvård bildas till exempel av personer som avlagt YH-examen för förstavårdare (H1) och YH-examen för räddningsbranschen (H2) (tabell 3). Underarbetsgruppen för prehospital akutsjukvård anser att om grundexamen för räddningsbranschen ligger på nivå 6, har räddningsmännen inget behov av att skaffa en separat examen för hälso- och sjukvårdsbranschen (från nivå 4) för att verka i en enhet för prehospital akutsjukvård i enlighet med de gällande bestämmelserna.

De studieperioder som också för närvarande ingår i undervisningshelheten för räddningsväsendet innehåller teman i anknytning till prehospital akutsjukvård. Betoningen i studierna i prehospital akutsjukvård ligger bland annat på trafikolyckor, byggnadsbränder och förfarande med farliga ämnen vid olyckor samt manskaps- och gruppchefsuppgifter. I fortsättningen finns det skäl att beakta ovan beskrivna behov av att utvidga kompetensen mot social- och hälsovårdens servicesystem och bland annat bedömning av akutfaser och vård i fråga om kroniska sjukdomar. Studier i gruppleddning omfattar bland annat studier för förfarande som situationsplatsledare inom prehospital akutsjukvård (L5). Studier i meddelandetrafik möjliggör att räddningsmännen har kompetens i kommunikation som hör till räddningsverksamhet och prehospital akutsjukvård via VIRVE- och KEJO-systemen.

I en betydande del av arbetsuppgifterna inom social- och hälsovården i välfärdsområdena förutsätts en yrkeshögskoleexamen inom den egna branschen. Med tanke på karriärvägar inom räddningsbranschen möjliggör en höjning av examensnivån från nivå 4 till nivå 6 en mer dynamisk uppdatering av personalens kompetens med studiehelheter som behandlar olika teman eller via avläggande av en ny examen. Ur hälso- och sjukvårdens synvinkel ska kompetensen hos de yrkespersoner som arbetar i en enhet för prehospital akutsjukvård säkerställas på enhetligt sätt oberoende av examensvägarna.

Tabell 3. Minimikraven för förstavårdarna i enheter för prehospital akutsjukvård på olika nivåer (social- och hälsovårdsministeriets förordning om prehospital akutsjukvård 585/2017).

	Förstavårdare 1 (H1)	Förstavårdare 2 (H2)
Grundnivå	• Yrkesutbildad person inom hälso- och sjukvård (utbildning med inriktning på prehospital akutsjukvård)	• Räddningsmannaexamen eller • yrkesutbildad person inom hälso- och sjukvården
Vårdnivå	• förstavårdare YH-examen eller • legitimerad sjukskötare + studiehelhet med inriktning på prehospital akutsjukvård av vårdnivå på 30 sp	• räddningsmannaexamen eller • yrkesutbildad person inom hälso- och sjukvården

10.1.3 Utbildningssystemet för avtalspersonal i alternativ 1

Anordnandet av räddningsväsendet i Finland kommer också i framtiden i hög grad att bygga på avtalspersonalens kompetens och förmågor. Avtalspersonalens betydelse kommer att öka allt mer, i synnerhet i glest befolkade områden. Underarbetsgruppen för utbildning av avtalspersonalen (nätverket för utveckling av avtalspersonalsutbildningen vid Räddningsinstitutet) anser att det är synnerligen viktigt att kompetenskraven i utbildningssystemet för avtalspersonal också i fortsättning är jämställda med kompetenskraven för examina. Avtalspersonalen sköter uppdrag tillsammans med den yrkesutbildade personalen, varför den uppgiftsspecifika kompetensen ska basera sig på krav på prestationsnivån och förmågor vilka tagits fram med harmoniserade modeller. (Underarbetsgruppen för avtalspersonal 2022.)

I alternativ 1 erbjuds utbildning för avtalspersonal som en del av de gemensamma yrkesstudierna för examen, vilka kan avläggas också via utbudet i en öppen yrkeshögskola. Tillhandahållande av studier via en öppen yrkeshögskola förbättrar också allmänt samhällets beredskap, resiliens och beredskap för kriser på individ- och gemenskapsnivå, trots att utbildningsdeltagarna inte deltar i den egentliga avtalspersonalsverksamheten. Studier i en öppen yrkeshögskola främjar räddningsväsendets synlighet och genomslag i samhället. En öppen yrkeshögskola möjliggör också distansstudier oberoende av boendeplatsen (jfr. glest befolkade områden). Studier i en öppen yrkeshögskola kan avläggas fritt av vem som helst. Detta kunde i framtiden möjliggöra också examensstudier via en öppen led.

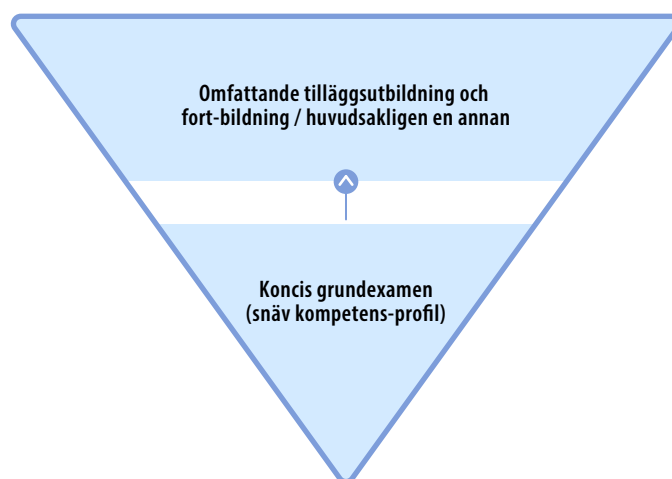
Vid anordnande av studier i avtalsutbildningssystemet via en yrkeshögskola är utbildningsutbudet effektivare såväl operativt som ekonomiskt, eftersom studierna direkt är gemensamma yrkesstudier för en YH-examen. Detta effektiviserar ytterligare resursanvändningen och underlättar kompetenshanteringen nationellt.

10.2 Alternativ 2 för utbildningssystemet, grundexamen inom räddningsväsendet på nivå 5 i referensramen

I alternativ 2 finns grundexamen i utbildningssystemet för utbildningssystemet på nivå fem (5) i den nationella referensramen för kvalifikationer. Grundexamen för räddningsbranschen har med andra ord samma utgångsnivå som specialyrkesexamen. Inträdesförsättningen i utbildningssystemet är en examen på andra stadiet (nivå 4 i referensramen). YH-examen för räddningsbranschen fungerar utbildningsmässigt som vertikal karriärväg (nivå 6 i referensramen). Nuvarande underbefälsexamen enligt det nuvarande systemet slopas och denna behörighet uppnås genom att avlägga YH-examen.

En högre YH-examen möjliggör ansökning till högre YH-examen och magisterexamen inom andra utbildningsbranscher (nivå 7 i referensramen). Med beaktande av nuvarande YH-utbildningsvolym, är det då sannolikt motiverat att i alternativ 2 skapa en egen högre YH-examen för räddningsbranschen. I alternativ 2 kan utbildningsvägen dock fortfarande leda till en akademisk forskarutbildning (nivå 8 i referensramen). År 2022 kan en del av yrkeshögskolorna erbjuda en led till doktorsstudier också via en YH (jfr. t.ex. XAMK).

Figur 12. Alternativ 2, koncis grundexamen.

Grundexamen för räddningsbranschen genomförs i fråga om såväl innehåll som utbildningsstruktur på nivå 5 i referensramen. Inom examen studeras olika studieenheter, bland annat räddningsverksamhet, prehospital akutsjukvård på grundnivå och förebyggande av olyckor. En viss definierad fysisk funktionsförmåga är ett inträdeskrav för examen. Kompetenskapitalet kan ökas under arbetskarriären genom att avlägga tilläggstudier- eller fortbildningsstudier i området.

Det följande steget efter grundexamen är den nya yrkeshögskoleexamen på nivå 6 i referensramen, vilken också fungerar som en annan infartsled till utbildning inom räddningsväsendet. Denna led kan främja också mångfald bland dem som söker sig till branschen. Studier i andra yrkeshögskolor kan inkluderas i examen på yrkeshögskolenivå.

Grundexamen för räddningsbranschen på nivå 5 i referensramen ger färdigheter att verka i räddningsmannauppgifter. Det är möjligt att skaffa behörighet för de kompetensområde som krävs inom räddningsbranschen via specialiseringsstudier (bland annat till vattendykare eller skyliftsförare. Behörighet för uppgifter på chefs-, sakkunnig- och ledningsnivå (till exempel uppdrag som brandchef och brandmästare) skaffas genom att avlägga den nya yrkeshögskoleexamen. Bland annat mer ledningsstudier kan avläggas i högre YH-examina i andra läroanstalter.

Grundexamen för räddningsbranschen, som ligger på nivå 5 i den nationella referensramen för kvalifikationer, motsvarar enligt förslaget den nuvarande yrkesskickligheten för räddningsmän vilken riktats enligt behoven i arbetslivet och en djupare yrkeshantering

än i yrkesexamen och mångformig kompetens. Det kan anses att grunden till alternativet är att räddningsmannayrket, enligt bedömning också långt in i framtiden, är ett yrke som kräver händighet och i vilket den fysiska funktionsförmågan är viktig.

Kompetensbeskrivningar i nivå 5 i den nationella referensramen, som grundexamen för räddningsbranschen ska svara mot.

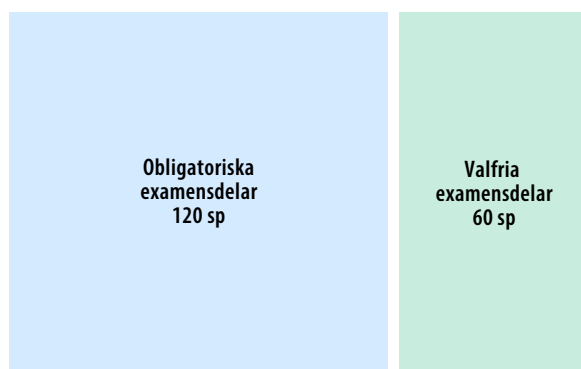
- Har en bred och/eller specialiserad kunskapsbas inom sitt område samt kognitiva och praktiska färdigheter och förmåga att uttrycka sig. Utnyttjar dessa kunskaper och färdigheter för att utarbeta kreativa lösningar på abstrakta problem och för att utföra uppgifter inom branschen.
- Förstår beröringspunkterna mellan de yrkesrelaterade uppgiftsområdena, det egna området och övriga områden och hur dessa ansluter sig till större helheter.
- Är specialsakkunnig inom sitt område och utvecklar verksamhet, produkter och/eller tjänster. Leder och övervakar vid behov verksamhetsmiljöer och funktioner som förändras oförutsägbart
- Handleder andra och övervakar uppgifter som utförs av andra.
- Har god förmåga att arbeta som egenföretagare i branschen.
- Bedömer och utvecklar egna och andras prestationer och arbete.
- Har förmåga till livslångt lärande.
- Samarbetar med olika slags människor i studie- och arbetsgemenskapen och i andra grupper och nätverk i enlighet med etiska principer.
- Kommunikerar muntligt och skriftligt på sitt modersmål med människor såväl i som utanför branschen
- Kommunikerar på det andra inhemska språket och interagerar inom den egna branschen på åtminstone ett främmande språk även internationellt. (Utbildningsstyrelsen 2022c.)

Utbildningssystemet i alternativ 2 erbjuder en grundexamen, som kompletteras gradvis under arbetskarriären. Efter grundexamen går utbildningsvägen vidare till en yrkeshögskoleexamen. Den nuvarande underbefälsexamen knyts samman till en del av den nya YH-examen.

I befälsuppgifter behövs en bredare kunskapsgrund och specialkompetens, varvid den kompetensnivå som behövs ligger på nivå 6 i referensramen. De högre YH-studierna på nivå 7 i referensramen för kvalifikationer tillfredsställer ett väldigt brett behov av omfattande specialkompetenser (jfr. de motiveringar för kompetensnivå 7 i referensramen vilka antecknats i föregående avsnitt om alternativ 1).

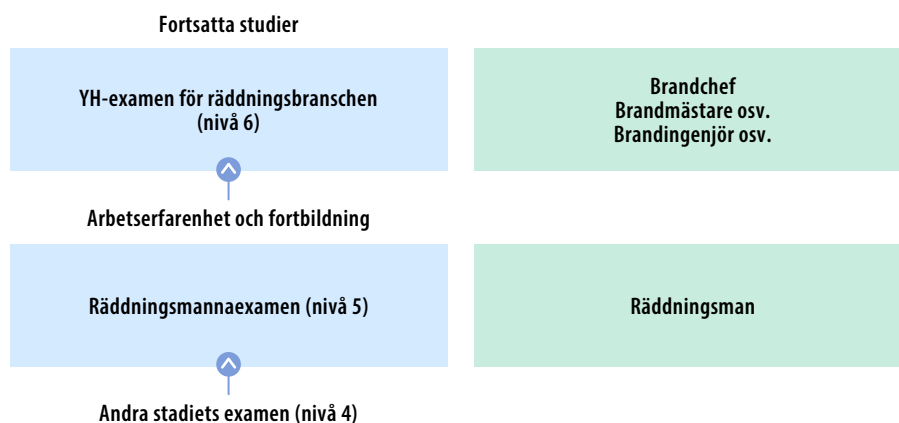
Figur 13 innehåller en skiss över strukturen för räddningsmannaxamen, speglad mot studierna för specialyrkesexamen för trafiklärare, vilka finns på nivå 5 i referensramen. Den närmare planeringen av innehållet och längden görs under tiden för projektet för genomförande av utbildningsreformen. Utbildningslängden är uppskattningsvis 2–3 år, beroende på ovan nämnda planering.

Figur 13. Strukturen på studierna i räddningsmannaxamen speglade mot studierna för trafiklärare (Utbildningsstyrelsen 2022f).

Figur 14 innehåller en skiss av alternativ 2, det vill säga strukturen på en yrkesinriktad grundexamen och yrkeshögskolestudier speglade mot nuvarande examensbeteckningar och arbetsuppgifter.

Figur 14. Skiss av strukturen på grundexamen för räddningsbranschen.

10.2.1 De behov som identifierats i arbetsgruppen och motiveringar för alternativ 2

Enligt rapporten av underarbetsgruppen för räddningsbranschen (2022) ska räddningsmannaexamen finnas ovanför examen på andra stadiet, för att undvika en examen av samma nivå (jfr. Bolognaprocessen), men examen borde också i framtiden producera yrkesskicklighet för räddningsmän vilken riktats enligt behoven i arbetslivet samt yrkeshantering och mångsektoriell kompetens, som är djupare än yrkesexamen. I enlighet med Utbildningsstyrelsens examensgrunder är specialyrkesexamen uttryckligen den examens typ som avsetts för detta.

En examen som stiger till samma nivå som en specialyrkesexamen är motiverad också ur en synvinkel som omspannar en möjlighet att räddningsmannautbildningen i framtiden möjliggör dubbel behörighet för uppgifter inom räddningsväsendet (yrkesexamen) och uppgifter inom prehospitalet akutsjukvård (närvårdarnivå).

Det som talar för en höjning från nivå 4 till nivå 5 är bland annat förändringen i branschen, de nya kompetensbehoven (i synnerhet den information som tagits fram i projektet kring prestationsförmågan) samt utnyttjande av teknologi.

Det kan anses att en examen som ligger på samma nivå som en specialyrkesexamen i referensramen för kvalifikationer är motiverad också ur en synvinkel som omspannar en möjlighet att utveckla utbildningssystemet förvaltningsspecifikt och dynamiskt också i framtiden, då kraven i verksamhetsmiljön förändras. De framtida kraven i arbetslivet och samhällsbehoven är förknippade med allt fler osäkerhetsfaktorer, som det är omöjligt att

med säkerhet kunna besvara. De olika möjligheterna och osäkerhetsfaktorerna i scenarierna för den hållbara samhällsutvecklingen ökar oundvikligen ju längre in i framtiden en prognos görs. (Virtanen, Pulkkinen, Tolonen, Jaakkola & Halmela 2021.)

I rapporten av underarbetsgruppen till räddningsarbetsgruppen lyftes det i enlighet med Kommunförbundets utredning (Virtanen et al 2021) fram att räddningsbranschen blir föremål för konkurrens om minskande åldersklasser på samma sätt som övriga branscher. Räddningsbranschen ska ta hand om sin dragningskraft bland annat genom att upprätthålla en koncis och effektiv grundutbildning, som möjliggör en rask övergång till arbetslivet också för personer som inte har möjligheter eller vilja att binda sig till flera år långa studier.

Den högre examensnivån i kombination med en lång studietid är inte en attraktivitetsfaktor för alla personer som potentiellt söker sig till branschen, utan snarare tvärtom. Systemet ska erbjuda en väg till en högre examensnivå för dem som anser att detta är betydelsefullt. Denna högre utbildningsnivå ska kunna uppnås inom en rimlig studietid, varvid de fortsatta studierna inte får innehålla överlappningar med tidigare studier.

En motivering till alternativ 2 kan också anses vara att ju längre in i framtiden man tittar, desto sannolikare är det att räddningsbranschens tjänster och arbetsuppgifter integreras med välfärdsområdenas övriga serviceproduktion, eftersom en sådan utvecklingsriktning redan pågår kraftigt i och med de kundvänliga servicehelheterna och till exempel de mångprofessionella enheterna. (Virtanen et al 2021.)

Utbildningssystemet i alternativ 2 erbjuder en grundexamen som kompletteras gradvis. Efter grundexamen går utbildningsvägen vidare till en yrkeshögskoleexamen. Sammanknytningen av den nuvarande underbefälsexamen till en del av den nya YH-examen höjer kompetensnivån för de som utför chefsarbete och deras färdighet till chefsarbete då mellanexamen avlägsnas.

Det ska observeras att det i alternativ 2 inte är möjligt att använda Utbildningsstyrelsens term specialyrkesexamen, utan arbetsnamnet är grundexamen för räddningsbranschen, som ligger på samma nivå, det vill säga nivå 5 i referensramen (jfr. trafikläraresexamen).

I befälsuppgifter behövs en bredare kunskapsgrund och specialkompetens (jfr. motiveringarna till alternativ 1), varvid den nödvändiga specialkompetensen ligger på nivå 6 i referensramen.

10.2.2 Inhämtande av kompetens inom prehospital akutsjukvård i alternativ 2

Kunnande inom prehospital akutsjukvård skaffas på samma sätt som för närvarande som en del av manskapsexamen för räddningsbranschen. Kompetenshanteringen förbättras i takt med att mängden studier inom prehospital akutsjukvård ökar. Kompetensen inom prehospital akutsjukvård fördjupas inte nämnvärt i detta alternativ jämfört med nuvarande räddningsmannaxamen. Ovan i avsnitt 10.1.2 finns en beskrivning av utvecklingsriktlinjerna för den prehospitala akutsjukvården och de utvidgade kompetenskraven för personalen, vilka ska beaktas i detta alternativ.

Sannolikt fortsätter alternativ 2 det rådande förfarings sättet, det vill säga att en räddningsman efter grundexamen inom räddningsbranschen avlägger en examen för förstavårdare på grundnivå som en läroavtalsutbildning med en omfattning på 180 kompetenspoäng (kp) på sin arbetsplats. Enligt de sakkunniga producerar denna grundexamen inom social- och hälsovården med inriktning på prehospital akutsjukvård inte i nuvarande form tillräckligt tilläggs-kunnande, vilken den lokalt skräddarsydda läroavtalsutbildningen i fråga tidigare producerade. (Underarbetsgruppen för prehospital akutsjukvård 2022b.) För att en person som avlagt manskapsexamen för räddningsbranschen i framtiden ska kunna fungera som den andra yrkespersonen i en enhet för prehospital akutsjukvård på vårdnivå, borde kompetensnivån inom prehospital akutsjukvård höjas avsevärt jämfört med den nuvarande modellen.

10.2.3 Utbildningssystemet för avtalspersonal i alternativ 2

Anordnandet av räddningsväsendet i Finland kommer också i framtiden att vila starkt på avtalspersonalens kompetens och förmågor. Avtalspersonalens betydelse kommer att öka allt mer, i synnerhet i glest befolkade områden. Enligt underarbetsgruppen för utbildning av avtalspersonal (nätverket för utveckling av utbildningen av avtalspersonal vid Räddningsinstitutet 2022) är det synnerligen viktigt att kompetenskraven för utbildningssystemet för avtalspersonalen också i fortsättningen är jämställda med kompetenskraven för examina. Avtalspersonalen sköter uppgifter tillsammans med den yrkesutbildade personalen, varför den uppgiftsspecifika kompetensen ska basera sig på krav på prestationsnivån och förmågor vilka tagits fram med harmoniserade modeller. (Rapporter av underarbetsgruppen för avtalspersonalen 2022.)

I alternativ 2 erbjuds utbildning för avtalspersonal som kurser i utbildningssystemet för avtalspersonal vid Räddningsinstitutet. När en person gör en ansökan till examensutbildning är det möjligt att skaffa erkännande av kunnande, liksom i det nuvarande systemet. Utbildning i glest befolkade områden möjliggörs med utbildarutbildning och genom att producera material och en pedagogiskt sett modern e-lärnmiljö.

11 Förslag om nivåerna på examensutbildningen och utbildningssystemet inom nödcentralsverksamheten

Arbetsgruppen föreslår att utbildningsprogrammet för nödcentralsoperatörer bevaras i nuvarande form, på nivå 4 i referensramen för examina.

Arbetet som nödcentralsoperatör ses också i framtiden som ett yrke där en tydligt avgränsad, uppgiftsspecifik kompetens är central. Det förutspås inte att befattningsbeskrivningen i framtiden blir mångsidigare eller bredare i den mån att en klar mer allmänbildande eller vetenskapliga kompetensprofil förutsätts av den. Detta förslag stöds av huvuddelen av de organisationer som är representerade i arbetsgruppen.

Den oförändrade nivån stöds av följande synvinklar:

- examen är koncis och den skräddarsys för en arbetsgivare för ett yrke eller en arbetsuppgift
- den korta utbildningstiden och den skräddarsydda examen uppmuntrar personer som planerar ett nytt yrke och ny utbildning att söka sig till branschen
- arbetslivskontakten är fast och examensutbildningens reaktionsförmåga för olika förändringar är bra
- de studiesociala förmånerna är bra
- sysselsättningsmöjligheterna i yrket är bra
- intresset för yrket och branschen ligger allmänt på en bra nivå, antalet sökande till examensutbildning ligger på en bra nivå
- det finländska utbildningssystemet och Nödcentralsverket som arbetsgivare ger individerna möjligheter till individuella vidareutbildningar och karriärvägar.

Beskrivning av kompetensnivåerna för nivå 4 i den nationella referensramen, vilken grundexamen i nödcentralverksamhet ska svara mot (Utbildningsstyrelsen 2022c)

- Behärskar kunskapsbasen i breda sammanhang inom sitt arbets- eller studieområde samt vissa kognitiva och praktiska färdigheter och har förmåga att uttrycka sig. Utnyttjar dessa kunskaper och färdigheter för att lösa specifika problem inom sitt område och för att utföra uppgifter inom området.
- Arbetar självständigt i miljöer som vanligtvis är förutsägbara men kan förändras.
- Tar ansvar för att egna uppgifter slutförs och agerar på ett säkert och ansvarstagande sätt i arbetsgemenskapen.
- Arbetar ekonomiskt, framgångsrikt och planmässigt samt organiserar sitt arbete med hänsyn till andra aktörer.
- Kan övervaka andras rutinuppgifter.
- Har förmåga att agera företagsmässigt som anställd eller som egenföretagare i branschen.
- Kan bedöma sin kompetens och sitt uppgiftsområde och förbättra sin arbets- eller studieverksamhet. Utvecklar sig själv och sitt arbete.
- Har förmåga till livslångt lärande.
- Samarbetar med olika slags människor i studie- och arbetsgemenskapen och i andra grupper och nätverk i enlighet med etiska principer.
- Kommunikerar mångsidigt och interaktivt i olika situationer och framställer texter av många olika slag på sitt modersmål, också sådana som anknyter till branschen i fråga.
- Kommunikerar på det andra inhemska språket och interagerar inom den egna branschen på åtminstone ett främmande språk även internationellt.

För att skaffa behörighet för uppgifter som överjourhavande och skiftesmästare föreslår arbetsgruppen en påbyggnadsexamen på nivå 5 i referensramen för samlade kompetenser, vilken ger behörighet att sköta chefs- eller andra operativa uppgifter. Detta genomförs som specialiseringsstudier eller som en specialyrkesexamen på nivå 5 i referensramen.

En person som sköter uppgifter för överjourhavande och skiftesmästare ska bemästra sin arbetsbild på ett mångsidigt och omfattande sätt och inverkan av det egna professionella uppgiftsområdet på större helheter. I uppgifterna ges handledning, övervakas andras prestationer och utförs kvalitetsövervakning.

Beskrivningar av kompetensnivåerna i nivå 5 i nationella referensramen, som specialiseringsexamen för nödcentralsverksamhet ska svara mot (Utbildningsstyrelsen 2022c)

- Har en bred och/eller specialiserad kunskapsbas inom sitt område samt kognitiva och praktiska färdigheter och förmåga att uttrycka sig. Utnyttjar dessa kunskaper och färdigheter för att utarbeta kreativa lösningar på abstrakta problem och för att utföra uppgifter inom branschen.
- Förstår beröringspunkterna mellan de yrkesrelaterade uppgiftsområdena, det egna området och övriga områden och hur dessa ansluter sig till större helheter.
- Är specialsakkunnig inom sitt område och utvecklar verksamhet, produkter och/eller tjänster. Leder och övervakar vid behov verksamhetsmiljöer och funktioner som förändras oförutsägbart
- Handleder andra och övervakar uppgifter som utförs av andra.
- Har god förmåga att arbeta som egenföretagare i branschen.
- Bedömer och utvecklar egna och andras prestationer och arbete.
- Har förmåga till livslångt lärande.
- Samarbetar med olika slags människor i studie- och arbetsgemenskapen och i andra grupper och nätverk i enlighet med etiska principer.
- Kommunikerar muntligt och skriftligt på sitt modersmål med människor såväl i som utanför branschen
- Kommunikerar på det andra inhemska språket och interagerar inom den egna branschen på åtminstone ett främmande språk även internationellt.

De identifierade bristerna i det nuvarande systemet för nödcentralsutbildning är bland annat att det inte omfattar tilläggsutbildning och fortbildning för chefer och att den utbildningsmässiga karriärvägen är väldigt snäv.

Arbetsgruppen har beslutat sig för att föreslå en annan modell för nödcentralsutbildningen, men då framtidsscenarierna utarbetades gestaltades en möjlighet att ett alternativ för inriktningen för grundexamen i framtiden också är en studiehelhet som gäller läges- och nödcentralsverksamhet, varvid examen bildar en mer omfattande examen inom säkerhetsbranschen.

12 Bedömning av kostnadskonsekvenserna på olika examensnivåer

I planeringen av utbildningssystemet ska också realiteterna i anordnandet av utbildningen, såsom finansieringen, beaktas. Resurserna borde riktas på så sätt att räddningsbranschens arbetskraftsbehov och de förmågor som är nödvändiga för arbetsuppgifterna tryggas.

I den rådande världspolitiska situationen ska det observeras att händelser som är svåra att förutspå och överraskande och till exempel konsekvenserna av inflation innebär en utmaning för bedömningen av kostnadskonsekvenserna och de är till och med omöjliga att hantera. De bedömningar som lagts fram nedan i arbetsgruppsrapporten baserar sig på den nuvarande tillgängliga informationen.

12.1 Räddningsväsendets utbildningssystem

Räddningsinstitutet är en läroanstalt som lyder under inrikesministeriet och ett av ämbetsverken i förvaltningsområdet. Om kostnaderna i utbildningssystemet för räddningsbranschen stiger i de anslagsframställningar som Räddningsinstitutet gör med jämna mellanrum, stiger sannolikt också inrikesministeriets anslagsframställningar och kostnaderna inom förvaltningsområdet drabbas av konsekvenser beroende på hur framställningarna bemöts.

Räddningsinstitutet har i beräkningen av kostnaderna i alternativen för utbildningssystemet använt kostnadsnivån för år 2021. Kostnadsuppgångar har inte beaktats i beräkningen. En närmare fördelning av kostnaderna har utretts i samband med alternativen.

Figur 15. Kostnadsuppskattningar för utbildningssystemet.

Examen	Årskostnad per person	Längd (år)	Examenskostnad per person
Befäl YH (nuvarande)	19 000	3,5	66 500
Underbefälsexamen (nuvarande)	24 500	1	24 500
Räddningsmannaexamen (nuvarande)	28 000	1,5	42 000
Grundexamen för räddningsbranschen / YH-examen (nivå 6)	19 000–22 900	3,5	66 500–80 000
Räddningsmannaexamen (nivå 5)	25 800–23 500	2–3	51 500–70 500
Övre yrkeshögskoleexamen	19 000	1,5	28 500

12.1.1 Alternativ 1 för utbildningssystemet

I sin helhet kommer kostnaderna att öka då studietiden förlängs. Den nya YH-examen som räddningsmanna- och underbefälsexamina bildar förutsätter inte att YH-intagningsvolymen ökas.

I kostnadsberäkningen för alternativ 1 för utbildningssystemet Grundexamen för räddningsbranschen (YH) har man beaktat kostnaderna för den nuvarande räddningsmannaexamen och den nuvarande befälsexamen för räddningsbranschen (YH) på så sätt att cirka 1,5 år av kompetensområdet räddningsverksamhet (jfr. med nuvarande räddningsmannaexamen) på YH-nivå kommer att vara resursintensiv undervisning av samma form som i nuvarande räddningsmannaexamen, medan 2 år kommer att vara undervisning som i högre grad kan jämföras med innehållet i YH-undervisning av nuvarande form. I övriga kompetensområden sker inga omfattande ändringar i de årliga kostnaderna. Utbildningens längd på 3,5 år baserar sig på avläggande av 210 studiepoäng, varvid behörigheten till fortsatta studier säkerställs för räddningsväsendet, men också i bred grad för andra utbildningsbranscher. De årliga studerandekostnaderna för YH-examen är 19 000–22 900 €. Den totala kostnaden för en YH-examen är i så fall cirka 66 500–80 000 euro beroende på kompetensområdet.

Det bedöms att priset på en högre yrkeshögskoleexamen fastställs enligt samma kostnader som den nuvarande yrkeshögskoleexamen, varvid totalkostnaden för examen är ungefär 28 500 euro.

Ur en ekonomisk synvinkel undanröjer sammanknytningen av fortbildningen, tilläggsutbildningen och utbildningssystemet för avtalspersonalen med examensutbildningen eventuellt överlappande kostnader.

I alternativ 1 är det möjligt att erbjuda utbildning mot en extra kostnad i en öppen yrkeshögskola.

12.1.2 Utbildningssystemets alternativ 2

I sin helhet kommer kostnaderna att öka då studietiden förlängs.

I kostnadsberäkningen i alternativ 2 för utbildningssystemet har man beaktat kostnaderna för nuvarande räddningsmannaxamen och nuvarande befälsexamen för räddningsväsendet (YH) på så sätt att cirka 1,5 år av studiehelheten är resursintensiv undervisning av samma typ som i nuvarande räddningsmannaxamen och beroende på studielängden antingen 0,5 år (2 år lång utbildning) eller 1,5 år (3 år lång utbildning) undervisning med samma kostnader som i den nuvarande befälsutbildningen. De årliga kostnaderna för en två år lång examen är enligt förslaget cirka 25 800 €, medan de årliga kostnaderna för en examen som tar tre år på motsvarande sätt är 23 500 €. De totala kostnaderna för en två år lång examen är cirka 51 500 € och cirka 70 500 € för en tre år lång examen.

Kostnaderna för yrkeshögskoleexamen förblir oförändrade. Sammanknytningen av underbefälsutbildningen med den nya YH-examen ändrar inte kostnadsstrukturen för examen, men den förutsätter en ökning av intagningsmängderna.

Ur en ekonomisk synvinkel undanröjer sammanknytningen av fortbildningen, tilläggsutbildningen och utbildningssystemet för avtalspersoner till en del av de olika nivåerna av examensutbildningen eventuellt överlappande kostnader.

12.2 Utbildningssystemet för nödcentralverksamheten

Eftersom utbildningsprogrammet för nödcentraloperatörer stannar på samma nivå som tidigare i referensramen, är inte extra kostnader att vänta direkt, om studietiden förblir oförändrad. I fråga om påbyggnadsexamen beror kostnadskonsekvenserna på studiernas längd.

Figur 16. Kostnadsuppskattningar för utbildningssystemet för nödcentralsverksamhet

Examen	Årskostnad per person	Längd (år)	Examenskostnad per person
Nödcentraloperatörsexamen (nivå 4)	25 300	1,5	37 950
Examen för skiftesmästare / överjourhavande (nivå 5)	19 000	1	19 000
Examen för skiftesmästare / överjourhavande (nivå 5)	19 000	1,5	28 500

12.3 Samhälleliga konsekvenser

Allmänt kan det konstateras att om utbildningsnivån höjs, stiger produktiviteten i och med att kvaliteten på arbetsinsatsen ökar. Højningen av utbildningsnivån möjliggör också uppkomst av arbetsuppgifter med högre produktivitet och en uppgång i den övergripande produktiviteten. Det förmodas i allmänhet att efterfrågan på högt utbildad arbetskraft ökar och efterfrågan på lågt utbildad arbetskraft minskar på arbetsmarknaden. (Stärkandet av den nationella kunskapsbasen, UKM, 30, 38.)

Ur en synvinkel som omspannar samhälleliga kostnader är det viktigt att utbildningssystemet för räddningsväsendet och nödcentralsverket utvecklas med beaktande av sambandet med det utbildningssystem som lyder under undervisnings- och kulturministeriet.

Av arbetsgruppens förslag ändrar alternativ 1 räddningsväsendets utbildningssystem i sin helhet till ett system på YH-nivå. Højningen av kompetensnivån kan ha återverkningar för de framtida välfärdsområdena i form av en uppgång i kvaliteten på arbetsinsatsen, lönekostnaderna och i förlängningen i välfärdsområdenas kostnader i arbetsuppgifterna av dem som söker sig till räddningsväsendet.

Ur en samhällelig synvinkel främjar de omfattande möjligheter till fortsatta studier inom olika branscher vilka examen ger en kompetensökning utan behov av att avlägga nya examina från första början. Det ökade kompetenskapitalet förbättrar också produktiviteten.

Av arbetsgruppens förslag ändrar alternativ 2 längden på räddningsväsendet utbildning så att den motsvarar de ökade kompetenskraven. Grundexamen är fortsättningsvis en yrkesexamen. Av dem som verkar i chefsuppgifter förutsätts i denna modell högskoleexamen. Också återverkningar enligt denna modell kan gå i samma riktning som i alternativ 1, även om branschens allmänna utbildningsnivå inte stiger avsevärt.

Studieperioder som genomförts i enlighet med principerna om en öppen högskola skapar en möjlighet också för studeranden inom andra branscher att öka sin kompetens, vilket ökar kompetensen i anknytning till räddningsbranschen, men också den samhälleliga resiliensen.

13 Förslaget till hantering av kompetensen av räddningsväsendets och nödcentralsverksamhetens personal

13.1 Hantering av kompetensen hos räddningsväsendets personal

Den kompetens som är en förutsättning för de förmågor som behövs i räddningsväsendet och identifierats i projektet Räddningsväsendets och den civila beredskapens prestationsförmåga och grunderna för planeringen av dessa ska beaktas i examensundervisningen, men också i fortbildningen och de kompetensupprätthållande utbildningarna. Utbildning för att upprätthålla kompetensen sker i regel på arbetsplatserna i räddningsverken.

Räddningsväsendets riksomfattande prestationsförmåga utgörs av välfärdsområdenas resurser. En förutsättning för en riksomfattande prestationsförmåga är att förfarandet i uppgifter inom räddningsväsendet är tillräckligt likadana och att saker och ting görs på ett kompatibelt sätt. Med andra ord möjliggör ett utbildningssystem som producerar och upprätthåller enhetlig kompetens högklassig och kostnadseffektiv verksamhet i alla uppgifter inom räddningsväsendet och säkerhetssituationer på det riksomfattande planet.

Räddningsväsendet ska bygga upp ett system för kompetenshantering, som i tillräcklig mån beaktar upprätthållandet, utvecklingen och bedömningen av såväl den heltidsanställda personalens som avtalspersonalens kompetens under hela arbetskarriären. Utbildningssystemet ska utnyttja information om förändringar i verksamhetsmiljön från analyserna av verksamhetsmiljön och de nya kraven på prestationsförmågan med anledning av förändringarna samt de anknutna kompetenskraven. Också utnyttjande av den information som studier, lärdomsprov och utvecklingsprojekt genererat ska säkerställas. Information om olycksfall i arbetet och tillbud borde beaktas på ett enhetligt sätt på det riksomfattande planet och beaktandet av dessa uppgifter ska också vara en fast del av utbildningssystemets verksamhet.

Räddningsväsendet ska ha tillgång till ett enhetligt och uppdaterat utbildningsmaterial. Till exempel den nuvarande e-lärnmiljön Koulumaali kan i fortsättningen fungera som informationssystem för det riksomfattande utbildningsmaterialet. Med riksomfattande

styrning av utbildningsplaneringen och kompetensutvärderingen möjliggörs en mer enhetlig kompetens hos personalen och på så sätt kan en riksomfattande prestationsförmåga byggas upp.

En riksomfattande kompetenshantering inom räddningsväsendet förutsätter en ny form av organisering. Kompetenshantering inom räddningsväsendet förutsätter ett tätt samarbete mellan aktörerna inom branschen och riksomfattande koordinering. Den kompetens som uppgifterna inom räddningsväsendet förutsätter är väldigt likadan i olika delar av Finland. Genom att beakta särdragen i områdena är det möjligt att i räddningsväsendet dra nytta av ett väldigt enhetligt material i en kompetenshantering enligt förmågorna inom räddningsväsendet.

13.2 Hantering av kompetensen hos personalen inom nödcentralsverksamheten

Nödcentralsverket har beskrivit en modell för kompetensutveckling, som innehåller en beskrivning av hur kompetenskraven fastställts, en bedömning av nuläget och hur kompetensen planeras och utvecklas. Kompetenskraven för den operativa personalen har uppdaterats på våren 2022 och de utnyttjas också i utbildningsplaneringen.

Utifrån kompetenskraven har blanketter för enkäter om utbildningsbehovet tagits fram. Därtill är mål- och utvecklingssamtalen en viktig del av kompetenshantering och de utvecklingsobjekt som har sitt ursprung i dessa inkluderas i utbildningsplaneringen.

Ämbetsverket har år 2018 infört en modell för styrning av yrkeshantering, vars mål en systematisk analys av yrkeshantering (bland annat för att hitta utvecklingsbehov som är viktiga för arbetet) och en anknuten styrningsprocess för enhetligheten i alla nödcentraler.

13.3 Fortbildningsskyldigheten

Arbetsgruppen finner att fortbildning är väldigt viktigt. Arbetsgruppen föreslår dock inte fortbildningsskyldigheter i sig. Kompetenshanteringen och de kompetenshanteringssystem som ska användas i den ska utvecklas i en kompetensbaserad riktning för såväl räddningsväsendet som nödcentralsverksamheten.

För att utveckla kompetenshanteringen är det viktigt och behövt att skapa ett nationellt kompetensregister som är till nytta såväl för läroanstalter som arbetsgivare och som på individnivå stödjer varje person som studerar och arbetar inom branschen att delta i den

egna kompetenshanteringen som en aktiv aktör. Det finns skäl att i kompetensregistret inkludera också utbildning för att upprätthålla kompetensen i anknytning till räddningsverksamhet, såsom räddningsdykningsövningar och andra prestationer som är väsentliga för att upprätthålla kompetensen med tanke på skötseln av uppgifterna. I granskningsarbetet för kompetensregistret finns det skäl att utnyttja redan existerande uppgifter ur nuvarande register. Ett kompetenshanteringssystem är en viktig del av kompetenshanteringen och bildandet av en lägesbild inom branschen.

Inom räddningsbranschen säkerställs kompetens i synnerhet med (riksomfattande) anvisningar. Inom branschen används allmänt en modell där den kompetens som behövs (till exempel i en viss arbetsuppgift) fastställs. På så sätt fastställs det vad som krävs i arbetsuppgiften i fråga och en förpliktande anvisning skapas om ärendet.

14 Förslag om organiseringen av utbildningen inom räddningsväsendet och nödcentralsverksamheten

Räddningsinstitutet ansvarar för utbildningen inom räddnings- och nödcentralsbranschen. Också i fortsättningen är det kostnadseffektivast och med tanke på resurserna mest ändamålsenligt att anordna utbildningen vid Räddningsinstitutet.

I alternativ 1 för utbildningssystemet, där utbildningen inom räddningsbranschen ligger på yrkeshögskolenivå, verkar Räddningsinstitutet med yrkeshögskolestatus.

I alternativ 2 för utbildningssystemet kan Räddningsinstitutet fortsättningsvis genomföra yrkeshögskoleexamen i samarbete med Polisyrkeshögskolan.

Organisering av utbildningen inom räddningsväsendet

Alternativ 1

Vid framskridande enligt förslag 1 av arbetsgruppen för projektet för reform av utbildningen inom räddningsväsendet och nödcentralsverksamheten blir Räddningsinstitutet i sin helhet en självständig yrkeshögskola.

I lärarbehörigheterna beaktas övergångstider och fortbildning.

Studeranden som avlagt en lägre examen har möjlighet att med fortbildning uppdatera sin kompetens så att den motsvarar den nya examen.

Alternativ 2

Vid framskridande enligt förslag 2 av arbetsgruppen för projektet för reform av utbildningen inom räddningsväsendet och nödcentralsverksamheten bevaras ett arrangemang av nuvarande form, där Polisyrkeshögskolan har rätt att ge examen för utbildning inom räddningsbranschen på yrkeshögskolenivå, medan Räddningsinstitutet anordnar utbildningen.

Organisering av nödcentralsutbildningen

Enligt förslaget av arbetsgruppen för projektet för reform av utbildningen inom räddningsväsendet och nödcentralsverksamheten ansvarar Räddningsinstitutet liksom tidigare för nödcentralsutbildningen och anordnandet av den.

14.1 De särskilda teman som lyfts fram under arbetsgruppens arbete

Under arbetet inom ramen för projektet för reform av utbildningen inom räddningsväsendet och nödcentralsverksamheten har återkommande teman lyfts fram och dessa utredes mellan olika förvaltningsområden, sekretariatet och den underarbetsgrupp som behandlade mångfalden i branschen. Dessa teman är läroavtalsutbildning inom räddningsbranschen, regionala kurser, branschens mångfald och tvåspråkig utbildning. Dessa anknyter inte egentligen till själva utbildningssystemet, men det ställs väldigt ofta frågor om dessa, varför ett eget avsnitt om dessa bildades i rapporten.

14.1.1 Läroavtalsutbildning

Det finns bestämmelser om läroavtalsutbildning i lagen om yrkesutbildning 2017/531. Med benämningen avses utbildning som anordnas inom undervisnings- och kulturministeriets förvaltningsområde. Med läroavtalsutbildning avses utbildning som i huvudsak anordnas på arbetsplatsen i samband med praktiska arbetsuppgifter, vilken kompletteras vid behov också med utbildning som äger rum i andra lärmiljöer.

En person som studerar med ett läroavtal ska vara minst 15 år gammal och den veckovisa arbetstiden ska vara i snitt 25 timmar. En lön som fastställs utifrån tjänstekollektiv- eller kollektivavtalet för branschen betalas till en studerande i läroavtalsutbildning. Avlöningen överenskoms mellan arbetsgivaren och studeranden.

Utbildningsersättning betalas till arbetsgivaren, om det betraktas att anordnandet av utbildning orsakar kostnader. Utbildningsersättningen överenskoms mellan utbildningsanordnaren och arbetsgivaren.

Läroavtalsutbildning för en företagare kan anordnas i hens eget företag, varvid avtalsparterna utgörs av utbildningsanordnaren och företagaren. I så fall är det möjligt att betala en utbildningsersättning för rådgivningskostnader till en annan företagare eller en annan person som verkar som handledare för den företagare som är studerande.

Det är möjligt att avlägga en yrkesinriktad examen, examensdelar eller en ännu mindre studiehelhet som läroavtalsutbildning. Förberedande utbildning eller arbetskraftsutbildning kan inte anordnas som läroavtalsutbildning.

I fråga om läroavtalsutbildning ska det i synnerhet observeras att utbildningsanordnaren är den starka aktören, då den övervakar arbetsplatsens förutsättningar att fungera som lärmiljö. Arbetsplatsen ska utnämna en ansvarig arbetsplatshandledare för studeranden. Utbildningsanordnaren ska handleda handledaren i uppgiften och anordna utbildning vid behov. Utbildningsanordnaren ansvarar för genomförandet av provet i anknytning till utbildningen. (Utbildningsstyrelsen 2022d.)

Om utbildning som motsvarar läroavtalsutbildning anordnades som utbildning som ger behörighet till yrken inom räddningsväsendet eller nödcentralsverksamheten, borde det skapas separat lagstiftning och en separat beteckning för den utbildning och därtill en utbildningsansvarig, det vill säga en enhet eller avdelning som ansvarar för anordnandet av utbildningen och mottagning av prov vid den läroanstalt som anordnar läroavtalsutbildningen, vilken också ser till att handledningen på arbetsplatsen är ändamålsenlig, väljer studeranden och fungerar som plats för att arrangera sådana eventuella studier som inte anordnas på arbetsplatsen. Arbetsgivaren ska betala lön till dem som är i läroavtalsutbildning och ge personalresurser för att handleda utbildningen och samarbetet med utbildningsanordnaren samt ställa faciliteter till förfogande för genomförande av utbildningen.

Det ska observeras att om man vill anordna läroavtalsutbildning i räddningsväsendet, ska den ha ett annat namn än den term som Utbildningsstyrelsen använder. I praktiken tar det flera år att genomföra lagstiftningsändringarna och utbildningsanordnaren borde få tillräckliga resurser för såväl planeringen som styrningen av utbildningen.Handlednings- och undervisningsskyldigheten gäller också för arbetsgivarna, som utöver att anordna handledningen också ska arrangera resurser för att utbilda handledarna.

Läroavtalsutbildning är en form för att anordna utbildning, inte en separat utbildning. Innehållet i närundervisning och läroavtal ska också vara likadant.

Enligt arbetsgruppens syn vore det en utmaning att anordna läroavtalsutbildning och den lämpar sig inte som sådan för nödcentrals- och räddningsbranschen. I praktiken är det möjligt att avlägga enbart examensdelar, inte en hel utbildning, som läroavtalsutbildning. Läroavtal är inte heller en snabblösning på bristen på kompetenta personer.

Det är fortfarande för tidigt att förutspå de förändringar som välfärdsområdet för med sig för utbildningen.

14.1.2 Regionala kurser

Regionala kurser har anordnats i såväl räddningsväsendets som nödcentralverksamhetens yrkesutbildning.

Räddningsinstitutet, som ansvarar för den riksomfattande yrkesutbildningen inom räddningsväsendet och nödcentralverksamheten, finns i Kuopio. Det är mer ekonomiskt att anordna utbildningen vid Räddningsinstitutet och enklare att genomföra den bland annat på grund av Räddningsinstitutets undervisningspersonalresurser och de faciliteter som behövs i utbildningen. Av undervisningspersonalen har nästan alla genomgått den pedagogiska utbildningen för lärare.

Enligt Räddningsinstitutet har det visat sig vara dyrare att genomföra de tidigare anordnade regionala räddningsmannakurserna än de kurser som anordnats vid Räddningsinstitutet och det krävs förhandsplanerade specialarrangemang för att genomföra regionala kurser. Det går inte att avvika från kriterierna för antagning av studerande, varför det finns en risk att samma kursstorlek inte kan uppnås för regionala kurser som för Räddningsinstitutets kurser. Detta ökar utgifterna per studerande ytterligare. Tidigare genomförda regionala utbildningar har också inbegripit delar som genomgått vid Räddningsinstitutet.

Det är inte ändamålsenligt att annanstans bygga sådana simuleringslokaler och andra lokaler som användas vid utbildningen, eftersom de redan finns vid Räddningsinstitutet. Räddningsinstitutets övningsområde erbjuder mångsidiga övningsmöjligheter till stöd för studierna. Vid Räddningsinstitutet genomförs också gemensamma övningar med nödcentraloperatörs-, underbefäls- och befälsstuderande, vilket inte är möjligt på regionala kurser. Regionala kurser har i princip ofta anordnats för att åtgärda en brist på räddningsmän i ett specifikt enskilt område.

Diskrimineringsombudsmannen har år 2022 riktat uppmärksamhet mot ett jämlikt bemötande av studeranden vid Räddningsinstitutet och i utbildning som anordnas regionalt. Om det i fortsättningen förutsätts att Räddningsinstitutet anordnar boendet för studerandena också vid regional utbildning, ökar detta ytterligare de arrangemang som utbildningen kräver och det ökar också kostnaderna ytterligare.

I enlighet med de preliminära planerna anordnar Räddningsinstitutet den räddningsmannakurs som börjat i Vasa i augusti 2022 och som leder till svenskspråkig examen. I övningsundervisningen utnyttjas Räddningsinstitutets övningsområde i Kuopio och vid behov Västra Finlands område för räddningsövningar i Björneborg.

14.1.3 Branschens mångfald

I projektet för reform av utbildningen bildades en underarbetsgrupp som behandlade jämställdhet och likabehandling och tog fram såväl förslag som åtgärdsförslag för att främja mångfalden.

I Finland bodde år 2020 cirka 444 000 personer med invandrarbakgrund, vilket är 8 % av befolkningen. Av dem som bor stadigvarande i Finland är var sjunde person i åldern 30–34 av utländsk bakgrund. I huvudstadsregionen är var fjärde person i åldern 30–34 år av utländsk bakgrund. Av alla helsingforsbor i grundskoleåldern pratar redan var femte ett annat språk än de inhemska språken som modersmål. (Statistikcentralen 2020.)

Räddningsväsendet har i årtal ansetts vara en av de mest tillförlitliga säkerhetsmyndigheterna. Förtroendet ska stärkas ytterligare genom att rikta uppmärksamhet mot rekrytering och utbildning av en ännu mångfaldigare personal. Grupper av sökanden till räddningsbranschen bör göras mer mångfaldig och nya sökandemålgrupper bör hittas. Med dessa åtgärder åtgärdas också bristen på kompetenta personer.

I handlingsplanen för jämställdhets- och likabehandlingsfrågor inom räddningsbranschen (2021) beskrivs nuläget enligt följande: "Enligt den statistik över sökande (1987–2020) som Räddningsinstitutet sammanställt har 0–7 kvinnor per kurs sökt till Räddningsinstitutets räddningsmannakurser under 2010–2020, men ingen av dem har godkänts i urvalsprovet." I handlingsprogrammet beskrivs det att det finns väldigt få personer av invandrarbakgrund inom branschen. I handlingsprogrammet har följande mål satts upp för räddningsväsendet:

"Människor med olika bakgrund uppmuntras att söka sig till studier inom räddningsväsendet, jämställda och icke-diskriminerande möjligheter till karriärutveckling tryggas och segregationen inom räddningsväsendet motarbetas."

I fråga om utbildningsreformen har mer detaljerade åtgärder fastställts i handlingsprogrammet för jämställdhets- och likabehandlingsfrågor inom räddningsbranschen:

- I reformen av utbildningen inom räddningsväsendet ska man beakta målet om att också personer från samhällets mångformiga befolkningsstruktur rekryteras till räddningsväsendet utöver personer med kompetens som motsvarar behovet. Av dessa personer bildas målgrupper för rekryteringen till branschen. Rekryteringen av studeranden ska basera sig på strategisk planering, i vilken profilen på sökanden till läroanstalterna inom räddningsbranschen utnyttjas. Målet ska vara att närma sig olika befolkningsgrupper med mer riktad rekrytering.

- I utbildningsreformen ska det också säkerställas att utbildningsutbudet är tillräckligt såväl på finska som på svenska.
- I samband med utbildningsreformen finns det skäl att granska innehållet i inträdeskraven så att de ännu bättre motsvarar kraven i arbetslivet.

Observerade hinder

Arbetsgruppen för jämställdhet och likabehandling inom räddningsväsendet har gjort en genomgång (2021) av hinder som uppkommer ur minoritetsgruppernas synvinkel då de söker sig till räddningsbranschen. Det ska observeras att i denna kontext betraktas också kvinnor som en minoritetsgrupp, eftersom kvinnorna står för endast 1 % av sökanden till räddningsmannautbildningen och i branschen överlag är kvinnornas andel av de heltidsanställda med full lön enbart 13 %. De observerade hindren överensstämmer med hindren i polisens studie om hindren för en mångfaldigare rekrytering och främjande av den (Poli-syrkeshögskolan, 2021).

De observerade hindren kan delas in enligt följande:

1. Informationshinder

Det finns inte tillräckligt med kännedom om yrkena inom räddningsbranschen. Det är inte känt hurudant arbetet är, hurudana arbetsgemenskaperna är och hur det är att studera i Räddningsinstitutet. Den föreställning som skapats om räddningsmannayrket är ensidig och endimensionell.

2. Attitydmässiga hinder

Det upplevdes att yrket som räddningsman kräver extrem fysisk kraft och att yrket är möjligt enbart för personer av ett visst kön, en viss sexuell orientering, en viss etnisk bakgrund och en viss ålder.

3. Strukturella hinder

- Räddningsinstitutets språkkrav kan bli ett hinder för många sökanden med invandrarbakgrund eller sökanden från en etnisk grupp.
- Ärenden som gäller kultur, religion och identitet kan upplevas som ett hinder, till exempel möjligheten att bära en religiös symbol som en del av tjänstekläderna.
- Det nuvarande innehållet i den fysiska delen av kraven i inträdesprovet upplevs inte svara mot kraven i arbetslivet.

Det väsentliga i främjandet av mångfalden inom räddningsbranschen är att minoriteterna inte buntas samman till en grupp, utan att man förstår att minoritetsgrupperna har olika hinder för att söka sig till branschen och för att hållas kvar i branschen. Därtill är varje person en egen individ och en individ är inte en representant för hela den egna referensgruppen.

Förslag till åtgärder

Tidigare har ingen sammanfattning gjorts om en ännu mångfaldigare räddningsbransch och underarbetsgruppens arbete har varit startskottet för utvecklingen av mångfalden inom branschen. En del av förslagen är nya, en del är åtgärder som redan är i användning. Underarbetsgruppen har fört samarbete också med de aktörer som behandlar mångfald hos Polisstyrelsen. Åtgärdsförslagen finns i bilaga 8 (BILAGA 8) och de kan användas omedelbart. I bilaga 9 (BILAGA 9) finns det en åtgärdsförteckning med exempel, som kompletteras utifrån de beslutade konkreta åtgärderna. Med tanke på genomslaget är det viktigt att åtgärderna antecknas detaljerat, att de tidsplaneras och att ansvar tilldelas för dem.

Kommunikationen om en mångfaldigare räddningsbransch ska vara målinriktad och den ska strategiskt skära genom all kommunikation. Kanaler inom sociala medier och i synnerhet de kommunikationsmiljöer som används av minoriteter är i nyckelställning för att nå målgruppen. En lägesbild om främjandet av mångfald, som är gemensam för inrikesministeriet, räddningsverken, Räddningsinstitutet och Räddningsskolan, ska upprätthållas. Ett tätt samarbete ska föras också med polisen i fråga om en mångfaldigare intern säkerhet. De identifierade intressentgrupperna framgår av bilaga 10 (BILAGA 10).

Arbetet för en ännu mångfaldigare personal och en mångfaldigare rekrytering syns med dröjsmål, men genom att regelbundet samla in respons och analysera personalstatistik och välbefinnandet i arbetet är det möjligt att upprätthålla en lägesbild över utvecklingstrenderna.

I fråga om sökandena till Räddningsinstitutet är det utmaning att bedöma mångfalden, eftersom det inte är möjligt att ställa frågor om till exempel den etniska bakgrunden eller en annan bakgrund. Utvecklingen av mångfalden kan dock bedömas till exempel utifrån omständigheter som gäller språkkunskapen, studerandenas åldersfördelning och den feedback som samlats in av olika minoritetsgrupper. Utveckling av mer detaljerade verktyg för bedömningen av genomslaget behövs i framtiden.

14.1.4 Den tvåspråkiga utbildningen

Under de senaste årtiondena har tvåspråkiga räddningsmänna- och nödcentraloperatörskurser anordnats efter behov utifrån ett separat beslut och inom ramen för de resurser som fått för dessa.

I slutrapporten av den av inrikesministeriet tillsatta arbetsgruppen för reflektion kring den svenskspråkiga utbildningen (Inrikesministeriet 2010), Olika alternativ att ordna räddningsutbildning på svenska, gjordes följande förslag för räddningsväsendet:

- Räddningsväsendet ska ha det övergripande ansvaret för anordnandet av utbildningen, samarbetsparterna kan utgöras av en annan läroanstalt eller räddningsverken.
- Följande svenskspråkiga räddningsmannautbildning börjar år 2011.
- Planeringen och genomförandet av utbildningen ska integreras i Räddningsinstitutets allmänna planerings- och resursreferensram.
- En permanent finansiering och personalresurser ska anordnas för utbildningen.
- Räddningsinstitutet rekryterar en person för att verka som planerare av den svenskspråkiga räddningsmannautbildningen och kursledare.
- Antalet startplatser för utbildningen baserar sig på enkäten om behovet av arbetskraft till räddningsverken och omfattningen på utbildningsbehovet i de tvåspråkiga brandstationerna.
- I fortsättningen utreds behoven också för annan svenskspråkig utbildning i Räddningsinstitutets yrkesinriktade grundutbildning.

Av arbetsgruppens förslag genomförs en del redan i praktiken, medan det visat sig vara utmanande att genomföra vissa av förslagen.

Genomförande av tvåspråkig räddningsmännaexamen borde vara en del av den regelbundna cykeln för genomförande av utbildning vid Räddningsinstitutet och resursallokeringen för den borde vara tryggad. Detta gör det också möjligt att tillräckligt tidigt ge information till dem som potentiellt söker sig till utbildningen om att utbildningen börjar, så att de kan förbereda sig på den (till exempel fullgörande av beväringstjänsten).

Bristen på tvåspråkiga räddningsmän gäller inte enbart för heltidsanställda räddningsmän. Också flera avtalsbrandkårer som verkar i tvåspråkiga områden är beroende av utbildare som kan svenska. Därtill har Nödcentralverket flera gånger fört fram underskottet av tvåspråkig personal, under den senaste tiden i synnerhet vid nödcentralerna i Vasa, Åbo och Kervo.

Av alla personer med svenska som modersmål på fastlandet eller Åland bodde 44 %, det vill säga nästan 130 000 personer, i Nyland (inklusive Pyttis) år 2018. Av dessa bodde 13 % i Helsingfors. Tvåspråkiga utbildningar har anordnats bland annat i Vasa.

Räddningsinstitutet anser att det bästa vore att anordna utbildningen centraliserat i Kuopio. Det har också föreslagits alternativ till utbildning som anordnas av Räddningsinstitutet, såsom att en tvåspråkig utbildning anordnas i Helsingfors räddningsskola, eftersom rekryteringsunderlaget för studeranden är störst i huvudstadsregionen. Alternativen ska granskas separat i fråga om såväl kostnader som resurser.

Under projektet för reform av utbildningen inom räddningsväsendet och nödcentralverksamheten har ämnet diskuterats bland annat med företrädare för tvåspråkiga områden och Folktinget.

15 Synen på de författningsändringar som behövs av projektet för reform av utbildningen inom räddningsväsendet och nödcentralsverksamheten

Det finns bestämmelser om Räddningsinstitutet i räddningslagen (379/2011), lagen om Räddningsinstitutet (607/2006), statsrådets förordning om Räddningsinstitutet (658/2006) och inrikesministeriets förordning om Nödcentralsverkets avgiftsbelagda prestationer (1293/2021).

Därtill innehåller lagen om Polisyreshögskolan (1164/2013) och statsrådets förordning om Polisyreshögskolan (282/2014) lagstiftning i anknytning till yrkeshögskoleexamen för räddningsbranschen, som anordnas av Räddningsinstitutet under ledning av Polisyreshögskolan.

De lagar och förordningar som gäller för nödcentralsverksamheten utgörs av lagen om nödcentralsverksamhet (692/2010), statsrådets förordning om nödcentralsverksamhet (877/2010) och inrikesministeriets förordning om Nödcentralsverkets avgiftsbelagda prestationer (1293/2021).

15.1 De författningsändringar som krävs av förslagen av projektet för reform av utbildningen inom räddningsväsendet

Arbetsgruppen föreslår att de lag- och författningsändringar som behövs enligt de beslut som fattats utifrån arbetsgruppsrapporten av projektet för reform av utbildningen inom räddningsväsendet och nödcentralsverksamheten genomförs inom ramen för ett projekt för beredning av lagstiftningen, som inrättas separat efter projektet.

Utifrån arbetsgruppens förslag 1 utgörs behoven av att ändra eller revidera författningen av bland annat de ändringar som gäller utbildningen inom räddningsväsendet och behörighetskraven i räddningslagen (379/2011). I lagen om Räddningsinstitutet (607/2006) och

statsrådets förordning om Räddningsinstitutet (658/2006) gäller ändringsbehoven höjningen av utbildningsnivån till YH-nivå och ändringen av systemet. Lagen om Polisyrkes-högskolan (1164/2014) och förordningen om Polisyrkeshögskolan (282/2014) ska också revideras i fråga om konsekvenserna av förslag 1.

I 17 § i statsrådets förordning om yrkeshögskolor (1129/2014) konstateras att examenskravet för lektorer i en yrkeshögskola är en lämplig högre högskoleexamen. Av en överlärare krävs lämplig licentiat- eller doktorsexamen som avlagts som påbyggnadsexamen. Utifrån en särskild orsak är det möjligt att till en tjänst som överlärare, utan hinder av 17 § 1 mom., välja en person som avlagt högre högskoleexamen och för en tjänst som lektor, en person inte avlagt högre högskoleexamen, om personen är väldigt väl insatt i tjänstens uppgiftsområde.

Av en överlärare och lektor vars undervisningsuppgift huvudsakligen består i att ordna yrkesstudier krävs dessutom minst tre års praktisk erfarenhet i uppgifter som motsvarar examen.

Om systemet för yrkesutbildning inom räddningsbranschen utvecklas utifrån arbetsgruppens förslag 1 till utbildning på yrkeshögskolenivå, ska man i lagstiftningen beakta den övergångstid under vilken de som verkar i undervisningsuppgifter vid Räddningsinstitutet vid behov har möjlighet att skaffa den behörighet som krävs av undervisningspersonalen vid en yrkeshögskola.

Utifrån förslag 2 av arbetsgruppen finns det inte betydande behov av att ändra eller revidera författningen i fråga om räddningsväsendet eller polisväsendet. Räddningsmannautbildningen övergår från tidigare nivå 4 i referensramen till nivå 5 och tiden för att avlägga examen förlängs. Yrkeshögskoleexamen för räddningsbranschen anordnas liksom för närvarande av Räddningsinstitutet som en del av Polisyrkeshögskolan.

Under tiden för reformprojektets arbete kom det fram att dispens, det vill säga avvikelser från de föreskrivna examenskraven, och nödvändigheten att bevilja dispens borde granskas i samband med eventuella andra författningsändringar.

15.2 De författningsändringar som krävs av förslagen av projektet för reform av utbildningen inom nödcentralsverksamheten

I arbetsgruppens förslag stannar nödcentralsoperatörsutbildningen på nuvarande nivå i referensramen och förslaget orsakar inte behov av att ändra eller revidera författningen.

16 De utlåtanden som fåtts om rapportutkastet av arbetsgruppen för projektet för reform av utbildningen inom räddningsväsendet och nödcentralsverksamheten

Arbetsgruppen för projektet för reform av utbildning inom räddningsväsendet och nödcentralsverksamheten begärde utlåtanden om rapportutkastet av den 17 oktober 2022 i Utlåtande.fi under tidsperioden mellan den 17 oktober och den 14 november 2022.

Före utgången av den utsatta tiden gavs 66 utlåtanden i tjänsten Utlåtande.fi. Därtill mottogs utlåtanden till ärendehanteringssystemet Vahva och till e-posten för beredarna av ärendet och dessa utlåtanden antecknades också i Vahva. Efter den utsatta tiden överlämnade social- och hälsovårdsministeriet (SHM) och undervisnings- och kulturministeriet (UKM) sina utlåtanden. Totalt mottogs 74 utlåtanden.

Arbetsgruppens sekretariat bekantade sig med utlåtandena och upprättade ett sammandrag av dessa, vilket behandlades vid arbetsgruppens möte den 25 november 2022.

För behandlingen grupperades utlåtandena till helheter, vilka utgjordes av ministerierna (6, inklusive UKM), regionförvaltningsverken (5), UF-centret (1), landskapsförbunden (2), Räddningsinstitutet (1) och personalen (2), Polisyreshögskolan (1), Räddningsverken och välfärdsområdena (13), Nödcentralsverket (1), städer och kommuner (13), organisationer och fackförbund och branschens nätverk (15), privatpersoner (12) och ansvariga läkare inom prehospitalet akutsjukvård (1). UKM:s utlåtande överlämnades den 2 december 2022 till arbetsgruppens medlemmar efter att det inkommit.

Begäran om utlåtande innehöll inte specificerade frågor eller teman att svara på, utan remissinstanserna hade möjlighet att framföra sin synpunkt på önskat sätt och i önskad omfattning. Detta medförde utmaningar i grupperingen och tolkningen av de mottagna svaren.

Enligt sekretariatets tolkning understöddes arbetsgruppens förslag 1 om utbildningen inom räddningsväsendet (YH) av 13 remissinstanser, medan arbetsgruppens förslag 2 (specialyrkesexamen) understöddes av 20 remissinstanser. Sex remissinstanser understödde ett annat sätt att anordna utbildningen. I fråga om nödcentralsutbildning understödde åtta remissinstanser arbetsgruppens förslag om att utbildningen bevaras i nuvarande form, medan sex understödde ett annat sätt. Av remissinstanserna tog 26 inte ställning till de alternativ som arbetsgruppen lade fram.

Enligt utlåtandet av undervisnings- och kulturministeriet motsvarar en yrkesinriktad grundexamen bättre behovet för ett yrke som kräver händighet än en examen på specialyrkesexamensnivå. Också den längd och omfattning på utbildningen som lagts fram i rapportutkastet motsvarar bättre en grundexamen än en specialyrkesexamen. Enligt UKM:s syn innehåller förslaget inte en tillräcklig beskrivning och motivering av de mål för utveckling av en högklassig utbildning, vilka uppnås med en ändring av Räddningsinstitutet till en yrkeshögskola.

De teman som förekom i de inlämnade utlåtandena var i fråga om utbildningen inom räddningsväsendet bland annat bristen på räddningsmän och utmaningarna för att åtgärda den, det faktum att räddningsmannens arbete är ett yrke som kräver händighet, en oro för utbildningslängden och de ökade kostnaderna, finansieringens tillräcklighet och svårigheterna i rekryteringen, bevarandet av Helsingfors räddningsskola och dess uppgifter i fortsättningen, behovet av anordna regional räddningsmannautbildning eller läroavtalsutbildning samt behovet av att regelbundet genomföra svenskspråkig räddningsmannautbildning.

Utlåtandena redogjorde också för att den korta utbildningstiden och studierna med praktisk betoning främjat ansökningen till branschen. Det är möjligt att sökandena till räddningsmannautbildningen minskar om examenstiden förlängs och antalet läsämnen ökas. Det konstaterades att brandmannens grundläggande uppgifter förblir de samma. Det är ett problem att arbetsuppgifternas spektrum är snävt, karriärvägtänkande inte behövs och att brandmannayrket är ett transityrke. Räddningsmännens arbetsbild omfattar inte någon riskbaserad analys av verksamhetsmiljön. Prehospital akutsjukvård et cetera till en egen modul eller dylik, som kan avläggas inklusive en examen för hälso- och sjukvården.

Branschens mångformighet sågs inte som lösningen på bristen på räddningsmän, utan den fysiska funktionsförmågan är den gallrande faktorn. En gradvis ändring ansågs vara bättre, då framtiden är oklar. Om en räddningsmans grundarbete är det samma, behövs ingen högskoleexamen. Det konstaterades att det redan nu är svårt att få undervisningspersonal till institutet. Grundläggande kompetens för alla, specialkompetens separat. Högre högskoleexamen ska erbjudas inom den egna branschen. Kraven på prestationsförmågan avviker i olika delar av landet.

I vissa svar togs inte ställning till alternativen eller så konstaterades det att något annat borde utredas utöver arbetsgruppens förslag. Det konstaterades också att personalen inte får bli överkvalificerad eller så föreslogs utbildning av lättträddningsmän till lägesplatsledare med läroavtal. Enligt vissa remissinstanser ska underbefälsexamen inte avlägsnas och fortbildningssystemet ska utvecklas för att vara mer omfattande än för närvarande. Man ska inte bygga upp ett utbildningssystem som antingen direkt eller indirekt kan leda till att avtalsbrandkåren eller deras personal med tidens gång blir föremål för ännu hårdare krav.

Enligt utbildnings- och kulturministeriets syn ska man i första hand utreda utveckling av andra utbildningsalternativ och främjande av samarbete för att utveckla olika studievägar, så att utbildningarna inte förlängs orimligt. Det är möjligt att besvara de nya kompetenskraven i arbetslivet snabbare till exempel med fortbildning och genom att utveckla innehållet i den existerande utbildningen. Också karriärvägar kan skapas och utvecklas med fortbildning.

I de givna svaren understöddes också en höjning av utbildningsnivån till nivå 6 i referensramen. Detta ansågs ge en möjlighet till mångsidigare arbetsuppgifter och karriärvägar. En höjning av nivån från nuvarande nivå främjar den kompetens som förutsätts i räddningsväsendet. Utbildning på YH-nivå sågs också som en attraktivitetsfaktor för branschen. Också utbildning i modulform föreslogs, liksom också utveckling till högre YH-examensnivå samt vetenskapshögskoleexamina.

I vissa svar konstaterades det att om man beslutar sig för att genomföra alternativ 1, är det självklart nödvändigt att börja granska bildandet av en gemensam högskola för intern säkerhet för inrikesministeriets förvaltningsområde i likhet med den estniska modellen. Det funderades också om det på lång sikt trots allt är nyttigare för räddningsbranschen att de som rekryteras till högre ledningsuppgifter skaffat sin utbildning som bred utbildning i åtminstone två olika högskolor?

Enligt ett svar beaktar alternativ 2 inte tillräckligt möjligheterna till avancemang i karriären och karriärgävalternativen. Därtill kan alternativ 2 bli en sex år lång "yrkesskola", med en examen på andra stadiet som inträdeskrav.

Därtill ansågs det vara viktigt att trygga en förstavårdutbildning på grundnivå och arbetsmarknadsställningen också i fortsättningen.

Enligt ett visst svar är det möjligt att utföra sedvanligt övervakningsarbete med specialyrkesexamen för räddningsmän eller till exempel jouruppgifter vid lägescentralen. Om en person vill specialisera sig, kan hen avlägga YH-examen för räddningsbranschen och övergå till avsevärt mer utmanande uppgifter, såsom upprättande av bygglovsutlåtanden

eller kemikalisäkerhetstillsyn. I stället för 240 studiepoäng kan utbildningens längd vara 180 studiepoäng. Under studierna är det möjligt att söka sig till specialiseringsstudier för ledning, som fungerar som en del av examen och som ledstudier till högre högskoleexamen.

I ett svar funderade man på en möjlighet att till exempel Polisyrkeshögskolan genomför ett gemensamt högre högskolesystem för aktörer inom inrikesministeriets förvaltningsområde. Det är möjligt att planera att genomföra studiehelheter också tillsammans med studeranden till högre YH-examen för poliser.

Undervisnings- och kulturministeriet konstaterade i sitt utlåtande att man i reformen av utbildningen inom räddningsbranschen ska beakta att efter räddningsmannaxamen har studeranden också den kompetens som yrkeshögskoleutbildning förutsätter och förutsättningar att studera för att avlägga högskoleutbildning.

I ett svar konstaterade man ett behov av lokal fortbildning inom prehospital akutsjukvård och kompetensbedömning. I det identifierade man dock inte att en räddningsman behöver YH-kompetens. Kompetensmålen i alternativet med inriktning på prehospital akutsjukvård borde upprättas som ett samarbete mellan lärarna inom prehospital akutsjukvård och företrädarna för den prehospitala akutmedicinen i alternativ 2. Utbildningen borde ske under ledning av YH-lärarna inom prehospital akutsjukvård. Av nödcentralsuppgifterna är 50 % uppgifter inom hälso- och sjukvårdsväsendet, vilket ska beaktas i utbildningen.

Undervisnings- och kulturministeriet ansåg i sitt utlåtande att räddningsmännen i fortsättningen borde ha den kompetens inom prehospital akutsjukvård på grundnivå vilken arbetsuppgifterna och arbetslivet förutsätter. Därtill borde en yrkesperson inom räddningsbranschen vara en yrkesutbildad person inom hälso- och sjukvården på så sätt att hen kan verka i den prehospitala akutsjukvården och i akut vårdarbete. Eftersom inträdeskravet till räddningsmannautbildningen är en utbildning på andra stadiet, kan den föregående examen utgöras av en grundexamen för social- och hälsovården inom kompetensområdet prehospital akutsjukvård på grundnivå, varvid räddningsmannautbildningen ger den kompetens som behövs i arbetet som räddningsman.

I fråga om utbildning inom nödcentralsverksamhet fördes det i utlåtandena fram bland annat att grundexamen för polis eller en motsvarande tidigare examen också i fortsättningen ska vara tillräcklig för nödcentralsoperatörsuppgifter. Man borde också skapa karriärvägar, höja utbildningens nivå i referensramen och komma ihåg att ingen bransch förblir oförändrad. I svaren fördes det också fram att omfattningen på nuvarande examen och dess examensnivå är ändamålsenliga och proportionerliga i förhållande till yrket och arbetsuppgifterna. Det ansågs att den föreslagna modellen för

nödcentralsoveratörsutbildningen är bra, men på grund av den dåliga förmågan att hålla kvar folk, finns det skäl att se över såväl processen för studerandeval (stresstålighet, stresshantering) som huruvida utbildningen ger en realistisk bild av arbetet.

I anknytning till utbildningen inom nödcentralsverksamheten konstaterades det också att det reserverats klart för lite tid för utbildning i behandling av polisuppdrag i den nuvarande nödcentralsoveratörsutbildningen. Då över 35 %, det vill säga över en miljon av de myndighetsuppdrag som nödcentralen årligen förmedlar, är polisuppdrag, ska det satsas klart mer än för närvarande på detta delområde av utbildningen.

Utifrån behandlingen av utlåtandena föreslogs det inte vid arbetsgruppens möte den 25 november 2022 att ändringar görs i alternativen för att anordna utbildning inom räddningsväsendet eller nödcentralsverksamheten i det rapportutkast som varit på remiss.

De inlämnade utlåtandena ger värdefull vägkost för det fortsatta arbetet i genomförandeprojektet för utbildningssystemet, som följer efter reformprojektet för utbildningen. En av dessa observationer var bland annat att beakta välfärdsområdenas synpunkter i den fortsatta beredningen och konstaterandet om att utgångspunkten för utvecklingen av grundexamina och påbyggnadsexamina för räddningsbranschen ska vara en granskning av bildandet av gemensamma serviceenheter för social- och hälsovården och räddningsväsendet, vilka svarar mot servicebehovet hos befolkningen i varje välfärdsområde från och med början av år 2023 och på samma gång med hänsyn till den handledning som sker genom lagstiftningen om tjänsterna och de yrkesutbildade personerna inom social- och hälsovården.

De utlåtanden som fåtts om rapportutkastet av projektet för reform av utbildningen inom räddningsväsendet och nödcentralsverksamheten är tillgängliga i tjänsten Utlåtande.fi. De utlåtanden som saknas i tjänsten fås från inrikesministeriets registratörskontor.

Bilagor

BILAGA 1 De aktörer som hörts under tiden för projektet för reform av utbildningen inom räddningsväsendet och nödcentralsverksamheten

Projektet för reform av utbildningen inom räddningsväsendet och nödcentralsverksamheten hörde under åren 2021–2021 över 100 olika personer och aktörer under sitt arbete. Med vissa aktörer var mötena regelbundna eller så hölls möten flera gånger. Vi hörde bland annat medlemmar och suppleanter i arbetsgruppen för projektet för reform av utbildningen, ansvarspersoner och ledare för de viktigaste intressentgrupperna, branschens olika nätverk, läroanstalternas företrädare och lärare samt andra ministerier och projekt.

Regionförvaltningsverket

Ansvariga läkare för den prehospitla akutsjukvården

Folktinget

Helsingfors räddningsverk

Hätäkeskusammattilaisten liitto HAL ry

Nödcentralsverket

Hätäkeskusten henkilöstö JHL ry

Östra Finlands universitet

Räddningsverket i Östra Nyland

Centrala Tavastlands räddningsverk

Kommunförbundet

Yrkeshögskolan Laurea

Inrikesministeriet

Finlands Brandbefälsförbund rf

Suomen pelastusalan ammattilaiset SPAL ry

Utbildningsstyrelsen

Undervisnings- och kulturministeriet

Räddningsverkens partnerskapsnätverk

Räddningsskolan

Kvinnor inom räddningsväsendet rf

Räddningsdirektörerna

Räddningsinstitutet

Pelastustoimen jatko-opiskelijat (Petojatko-nätverket)

Polisyreshögskolan

Polisstyrelsen

Gräns- och sjöbevakningsskolan

Gränsbevakningsväsendet

Social- och hälsovårdsministeriet

SOTEKO-projektet (Utveckling av högskoleutbildningen inom social- och hälsovården-projektet)

Räddningsbranschens Centralorganisation i Finland rf

Finlands Polisorganisationers Förbund rf

Finlands Avtalsbrandkårers Förbund rf

Projektet kring prestationsförmågan (Räddningsväsendets och den civila beredskapens prestationsförmåga och grunder för planeringen av dessa-projektet)

TUNI Tampereen korkeakouluyhteisö (Tammerfors universitet och Tampereen ammattikorkeakoulu)

Arbetshälsoinstitutet TTL

Egentliga Finlands räddningsverk

XAMK

Utöver det ovan nämnda ordnade reformprojektet tematiska workshoppar i inrikesministeriet under år 2021. Fokus i workshopparna låg på utbildning och kompetensutveckling.

Workshopparnas teman var

- Forsknings- och utvecklingsarbete
- Internationalitet och internationell räddningsverksamhet
- Prestationsförmåga i räddningsväsendet (projektet kring prestationsförmågan 2020–2021).

BILAGA 2 Underarbetsgrupper i utvecklingsprojektet för reform av utbildning

Projektet inrättade flera underarbetsgrupper för närmare utredningar och deras sammansättningar presenteras nedan. I huvudsak bildades underarbetsgrupperna av arbetsgruppens medlemmar eller genom att dra nytta av existerande nätverk. Underarbetsgrupperna hade till uppgift att bereda och ta fram förslag för diskussion i arbetsgruppen.

Nödcentralsutbildning

Den existerande sammansättningen användes som underarbetsgrupp, det vill säga samarbetsgruppen för nödcentralsutbildning vid Räddningsinstitutet.

Minna Hirvonen, Räddningsinstitutet, ordförande

Pekka Lindholm, Räddningsinstitutet

Petri Alkiora, Polisyrkeshögskolan

Petri Hankaniemi, Polisyrkeshögskolan

Heikki Uusitalo, Nödcentralsverket

Virpi Meri, Nödcentralsverket

Toni Alatalo, Räddningsinstitutet

Avtalsbrandkårutbildning

Som underarbetsgrupp användes den existerande sammansättningen, det vill säga nätverket för utveckling av avtalspersonalsutbildningen vid Räddningsinstitutet.

Minna Hirvonen, Räddningsinstitutet, ordförande

Kirimo Savolainen, Räddningsinstitutet

Mika Hyvärinen, Lapplands räddningsverk

Petteri Jokelainen, Älvdalarnas räddningsverk

Mari Latvala, Vittis FBK

Aleksi Peurala, Finlands Avtalsbrandkårers Förbund SSPL rf

Jaakko Linko, Stora Enso Abp

Markku Savolainen, Räddningsbranschens Centralorganisation i Finland SPEK rf

Pasi Uurasmaa, Finlands Brandbefälsförbund SPPL rf

Johanna Vuorensyrjä, Nylands räddningsförbund rf

Utbildning för räddningsbranschen

Underarbetsgruppen bildades av följande företrädare.

Pekka Tähtinen, Räddningsverkens partnerskapsnätverk, ordförande

Laura Hokkanen, Räddningsinstitutet

Pekka Lindholm, Räddningsinstitutet

Tommi Luhtaniemi, inrikesministeriet

Kari Alanko, Birkalands räddningsverk

Jari Lempinen, Helsingfors räddningsverk/Räddningsskolan

Tomi Timonen, Suomen Palopäällystöliitto SPPL ry

Kim Nikula, Suomen pelastusalan ammattilaiset SPAL

Mika Gröndahl, Räddningsbranschens Centralorganisation i Finland SPEK rf

Jaana Villikka-Storm, Utbildningsstyrelsen

Terhi Virtanen, Kommunförbundet

Anne Ekroth, Undervisnings- och kulturministeriet (vid behov)

Räddningsbranschens mångfald (jämförbarhet och likabehandling)

Underarbetsgruppen bildades separat genom att kontakta olika aktörer i branschen

Mira Leinonen, jämförbarhets- och likabehandlingskoordinator, ordförande

Rami Ruohonen, Birkalands räddningsverk

Sari Rautiala, Mellersta Nylands räddningsverk

Företrädare, Helsingfors stads räddningsverk

Tiia Tiesmäki, Pelastusalan naiset ry

Linnea West, Sateenkaaripoliisit ry

Prehospital akutsjukvård

Underarbetsgruppen bildades separat genom att kontakta olika aktörer i branschen

Kimmo Laurila, Räddningsinstitutet, ordförande

Marko Tolonen, Savonia YH

Markku Saarinen, SHM

Päivi Nygren, SHM

Katri Tervaspalo, UKM

Företrädare för Räddningsverkens partnerskapsnätverk:

Kari Porthan, Helsingfors räddningsverk, akutvårdschef

Kari Törrönen, Norra Karelens räddningsverk, akutvårdschef

Jussi Laitila, TUS centret för prehospital akutsjukvård/FH30, akutläkare

BILAGA 3 Sammanställning av utlåtanden som mottagits åren 2017–2018 om rapporten av arbetsgruppen för projektet för utveckling av utbildningen inom räddningsbranschen

I följande tabeller visas sammanställningar av de kommenterar som fått under remissen rörande de alternativ som föreslagits i arbetsgruppsrapporten.

Tabell 1 innehåller en beskrivning av saker som är bra och som ska utvecklas i examensutbildningssystemet för räddningsbranschen utifrån arbetsgruppens alternativ A och B.

Alternativ A

MANSKAP

Grundnivån för utbildningen för räddningsbranschen motsvarar nivå 4 i referensramen för det allmänna utbildningssystemet (nuvarande nivå). Studeranden får på grundnivå färdigheter att verka i räddningsväsendets uppgifter på manskapsnivå och behörighet som yrkesutbildad person inom hälso- och sjukvården (nedan genomförandealternativ 1–2). Examens längd ökar till tre år.

LÄGRE BEFÄL

Följande nivå är sakkunnig/utvecklare inom räddningsväsendet (YH), som i referensramen för det allmänna utbildningssystemet finns på nivå 6. Med höjningen av utbildningsnivån svarar man mot de utmaningar som ändringen av den nuvarande befattningsbeskrivningen för det lägre befälet för med sig och man möjliggör också att befattningsbeskrivningen för befälet riktas mot uppgifter på högre nivå.

BEFÄL

Följande nivå är sakkunnig/utvecklare inom räddningsväsendet (högre YH), som i referensramen för det allmänna utbildningssystemet finns på nivå 7 och som är en ny examen för befäl i räddningsbranschen.

ÖVRE BEFÄL

Den högsta nivån, äldre sakkunnig/utvecklare inom räddningsväsendet på nivå 8 är en vetenskaplig högskolenivå, till vilken det blir möjligt att övergå då utbildningssystemet byggs upp

Alternativ B

MANSKAP

I alternativ B är utbildning inom räddningsbranschen redan på grundnivå utbildning på yrkeshögskolenivå, nivå 6 i referensramen. Studerandena får inom ramen för examen behörighet som yrkesutbildad person inom hälso- och sjukvården, nivå 4. Manskapets kompetensprofil blir mångsidigare, utan att glömma nödvändiga grundläggande färdigheter. Inom examen är det möjligt att specialisera sig på olika typer av uppgifter, då kompetensen kan fördjupas till exempel inom närledning.

LÄGRE BEFÄL

Studier för lägre befäl är behörighetsgivande specialiseringsstudier.

BEFÄL

Följande examen är en sakkunnig-/utvecklarexamen på befälsnivå på nivå 7, i vilken eventuella avlagda specialiseringsstudier för lägre befäl räknas till godo.

ÖVRE BEFÄL

Den högsta nivån, äldre sakkunnig/utvecklare på nivå 8 är en vetenskapshögskoleexamen, som det blir möjligt att övergå till då utbildningssystemet byggs upp. I denna modell blir Räddningsinstitutet en yrkeshögskola.

Tabell 1. Bra saker och saker att utveckla i examensutbildningssystemet för räddningsbranschen enligt de mottagna utlåtandena

	Bra saker	Saker att utveckla
Alternativ A	• Tydlig examensstruktur • Tillräckligt kunnande nu och i den nära framtiden säkerställs • Med moduler fås en bred riktad kompetens • Sysselsättning också annanstans än i räddningsväsendet • Möjliggör arbete i den prehospita akutsjukvården som yrkesutbildad person inom hälso- och sjukvården • Livslångt lärande och karriärvägtänkande • Händiga personer fås till branschen • De studiesociala förmånerna bevaras	• Borde vara modulstruktur • Utbildningen blir för lång • Erkännandet av kunnande måste utvecklas • Utbildningsnivån är högre än grundutbildningen (med vilken ansökan till studierna görs)
Alternativ B	• Bredare karriärvägar också utanför räddningsbranschen • Tydlig höjning av utbildningsnivån • Svarar bäst mot framtidsutmaningarna • Utbildningsnivån är den samma som hos övriga myndigheter	• Fara för att händigheten försvinner • Examen blir för lång (räddning + prehospital akutsjukvård)

I utlåtandena kom det också fram att ingetdera av arbetsgruppens alternativ (A eller B) svarade mot en del av remissinstansernas syn på examensutbildningssystemet. Hurudant examenssystemet borde vara och varför och dess bra sidor har beskrivits i tabell 2.

Tabell 2. Ett annat examensutbildningssystem för räddningsbranschen än alternativ A eller B enligt de mottagna utlåtandena

	Hurudant?	Varför och bra sidor
Ett annat	• Modulstruktur • högre YH-examen för de högre uppgifterna • Inga ändringar i manskapsexamen • Manskapsutbildningen till nivå 5 • Underbefälsexamen till YH • Ett finjusterat alternativ A är bättre än B	• Studietiden blir för lång i bägge alternativ • Inte nödvändigt att förena social- och hälsovårdsexamen med räddningsmannaexamen • Strävan efter att utnyttja redan existerande utbildningssystem

Arbetsgruppen presenterade alternativ 1 och 2, med vilka en närvårdarexamen med inriktning på prehospitalet akutsjukvård kan läggas till i räddningsmannaexamen. Remissinstanserna ser såväl bra sidor som sidor att utveckla i bägge två, men därtill också ett alternativ av annan form. Tabell 3 innehåller en beskrivning av bra sidor och sidor att utveckla i alternativ 1 och 2 och ett annat alternativ än 1 och 2.

Alternativ 1. Räddningsinstitutet genomför grundexamen inom social- och hälsovårdsbranschen i samarbete med läroanstalterna inom hälsobranschen införlivad i räddningsexamen (som en del av examen).

Alternativ 2. Räddningsverken genomför grundexamen inom social- och hälsovårdsbranschen i samarbete med läroanstalterna inom hälsobranschen (dubbelexamen).

Tabell 3. Tillägg av hälso- och sjukvårdsexamen i räddningsmannaexamen utifrån de mottagna utlåtandena.

	Varför och bra sidor	Saker att utveckla
Alternativ 1	• Tillräckligt kunnande av jämn kvalitet inom prehospitalet akutsjukvård • Kunnande inom prehospitalet akutsjukvård behövs • Tydlig och hanterbar helhet • Utbildningen hanteras av en övervakare och producent	• Praxis för erkännande av kunnande för olika examina • Längre studier och resursernas tillräcklighet

	Varför och bra sidor	Saker att utveckla
Alternativ 2	• En läroanstalt inom social- och hälsovården ger social- och hälsovårdsexamen • Arbetslivsorientering och möjlighet till läroavtalsutbildning	• Alla räddningsverk borde producera tjänster inom prehospital akutsjukvård • Skapar tryck för räddningsverken att genomföra läroavtalsutbildning
Ett annat än 1 eller 2	• Tydlig identifiering av studier inom prehospital akutsjukvård och räddningsväsendet • Möjlighet till studier inom prehospital akutsjukvård för avtalsbrandkårister • Fungerande utbildningssystemen finns redan	

Arbetsgruppen hade inte något förslag om anordnandet av den högsta utbildningen. Enligt utlåtandena ansågs det vara viktigt att bevara underbefälsexamen i nuvarande form. Därtill önskades en utveckling av samarbetet med högskolorna och utnyttjande av universitetens utbildningsprogram. Remissinstanserna fann att tilläggsutbildning och fortbildning är viktigt, men meningarna var delade om huruvida de ska vara av förpliktande karaktär. Enligt utlåtandena ska bland annat praktikplatserna och -förhållandena utvecklas nationellt för att utveckla tilläggsutbildningen och fortbildningen. Motiveringarna för och emot skyldigheten till tilläggsutbildning och fortbildning i räddningsbranschen har beskrivits i tabell 4.

Tabell 4. Skyldigheten till tilläggsutbildning och fortbildning enligt de mottagna utlåtandena.

	Ja	Nej
Tilläggsutbildnings- och fortbildningsskyldighet	• Ska vara en skyldighet också för arbetstagarna (jfr. hälso- och sjukvårdsbranschen) • De anställda klarar sig bättre i arbetslivet • Resurser skapas med lagstiftningen • Möjlighet att snabbt svara mot föränderliga samhälleliga utmaningar • De nuvarande utbildningssystemen möjliggör planering av fortbildningen	• Fortbildningsskyldigheten ska inte gälla enbart för arbetsgivaren • Utan skyldighet riktar sig utbildningen bättre mot regionala behov • Skyldigheter är inte modernt

BILAGA 4 Referensramar för examina

Med referensramarna för examina görs det lättare att jämföra olika länders examina och deras nivåer. Nivåerna i referensramarna för examina beskriver vad den som avlagt en viss examen, lärokurs eller kompetenshelhet kan (vet, förstår, kan göra). Referensramarna har överenskommit i ett europeiskt samarbete. (Utbildningsstyrelsen 2022.)

Den nationella referensramen för examina och andra samlade kompetenser

Nivå 4 (yrkesexamen, nuvarande räddningsmän- och nödcentraloperatörsexamina)	Nivå 5 (specialyrkesexamen, nuvarande underbefälsexamen)	Nivå 6 (lägre högskoleexamen, nuvarande befälsexamen för Räddningsbranschen)
- Behärskar kunskapsbasen i breda sammanhang inom sitt arbets- eller studieområde samt vissa kognitiva och praktiska färdigheter och har förmåga att uttrycka sig. Utnyttjar dessa kunskaper och färdigheter för att lösa specifika problem inom sitt område och för att utföra uppgifter inom området. - Arbetar självständigt i miljöer som vanligtvis är förutsägbara men kan förändras. - Tar ansvar för att egna uppgifter slutförs och agerar på ett säkert och ansvarstagande sätt i arbetsgemenskapen. - Arbetar ekonomiskt, framgångsrikt och planmässigt samt organiserar sitt arbete med hänsyn till andra aktörer. - Kan övervaka andras rutinuppgifter. - Har förmåga att agera företagsmässigt som anställd eller som egenföretagare i branschen. - Kan bedöma sin kompetens och sitt uppgiftsområde och förbättra sin arbets- eller studieverksamhet. Utvecklar sig själv och sitt arbete. - Har förmåga till livslångt lärande. - Samarbetar med olika slags människor i studie- och arbetsgemenskapen och i andra grupper och nätverk i enlighet med etiska principer. - Kommunicerar mångsidigt och interaktivt i olika situationer och framställer texter av många olika slag på sitt modersmål, också sådana som anknyter till branschen i fråga. - Kommunicerar på det andra inhemska språket och interagerar inom den egna branschen på åtminstone ett främmande språk även internationellt.	- Har en bred och/eller specialiserad kunskapsbas inom sitt område samt kognitiva och praktiska färdigheter och förmåga att uttrycka sig. Utnyttjar dessa kunskaper och färdigheter för att utarbeta kreativa lösningar på abstrakta problem och för att utföra uppgifter inom branschen. - Förstår beröringspunkterna mellan de yrkesrelaterade uppgiftsområdena, det egna området och övriga områden och hur dessa ansluter sig till större helheter. - Är specialsakkunnig inom sitt område och utvecklar verksamhet, produkter och/eller tjänster. Leder och övervakar vid behov verksamhetsmiljöer och funktioner som förändras oförutsägbart - Handleder andra och övervakar uppgifter som utförs av andra. - Har god förmåga att arbeta som egenföretagare i branschen. - Bedömer och utvecklar egna och andras prestationer och arbete. - Har förmåga till livslångt lärande. - Samarbetar med olika slags människor i studie- och arbetsgemenskapen och i andra grupper och nätverk i enlighet med etiska principer. - Kommunicerar muntligt och skriftligt på sitt modersmål med människor såväl i som utanför branschen - Kommunicerar på det andra inhemska språket och interagerar inom den egna branschen på åtminstone ett främmande språk även internationellt.	- Har inom sitt område övergripande och avancerade kunskaper som inbegriper kritisk förståelse och bedömning av teorier, centrala begrepp, metoder och principer. - Förstår omfattningen av och gränserna för olika yrkessektorer och/eller discipliner. - Har avancerade kognitiva och praktiska färdigheter som inbegriper förmåga att hantera ärenden och förmåga att tillämpa samt förmåga till kreativa lösningar och prestationer som behövs för att lösa komplicerade eller oförutsägbara problem inom ett specialiserat yrkes-, vetenskaps- eller konstområde. - Arbetar självständigt i expertuppgifter i branschen och i internationellt samarbete eller fungerar som företagare. - Leder avancerade yrkesmässiga funktioner eller projekt. Kan fatta beslut i oförutsägbara verksamhetsmiljöer. - Tar ansvar för bedömning och utveckling av sin egen kompetens och dessutom för enskilda personers och gruppers utveckling. - Har förmåga till livslångt lärande. - Samarbetar med olika slags människor i studie- och arbetsgemenskapen och i andra grupper och nätverk med beaktande av gemenskapsaspekter och etiska aspekter. - Kommunicerar flytande både muntligt och skriftligt på sitt modersmål med människor såväl i som utanför branschen. - Kommunicerar och interagerar på det andra inhemska språket samt har förmåga till internationell kommunikation och interaktion inom det egna området på åtminstone ett främmande språk.

Källa: Opetushallitus 2022c. https://www.oph.fi/sites/default/files/documents/tutkintojen_viitekehysten_osaamistasokuvaukset_fi_sv_en.pdf

BILAGA 5 Antalet brandkårer och avtalsbrandkårer år 2022

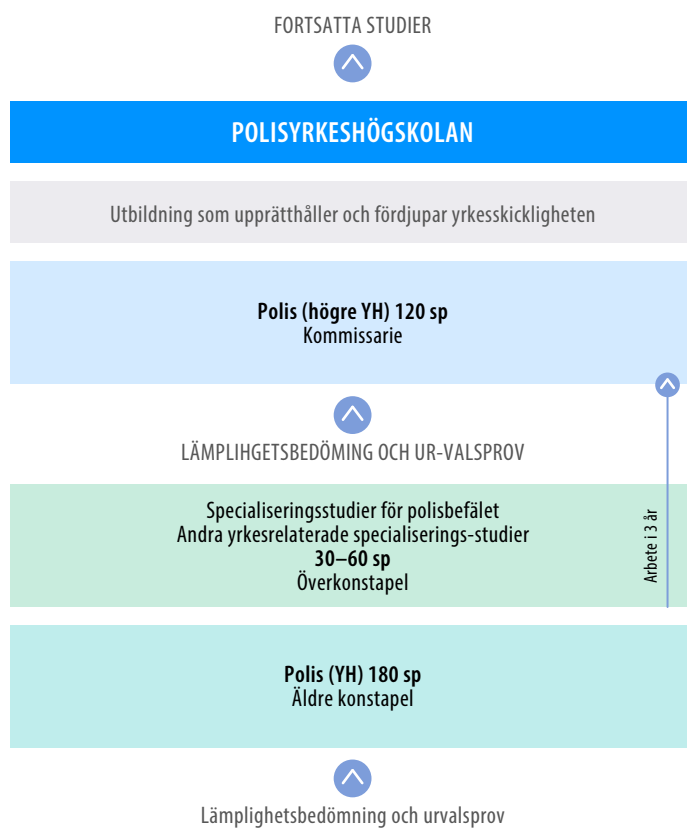
Räddningsväsen- dets område	Antalet frivil- liga och av- talsbrandkå- rer totalt	Antalet brand- kårister	Trend för an- talet brand- kårister un- der de senas- te åren: sti- gande, oför- ändrad, sjun- kande	Ungdomsavdel- ningarna vid brandkåren, antal	Unga personer vid brandkå- rerna, totalt	Trenden för ungdoms- arbetet vid brand-kårer- na under de senaste åren: stigande, oförändrad, sjunkande	Avtalsbrand- kårer, antal	Deltidsbrand- kårer, antal	Fabriksbrand- kårer, antal	Andra brand- kårer, antal	Avtalsbrand- kårister totalt	Deltidsan- ställd (halvor- dinarie) rädd- ningspersonal totalt	Fabriksbrand- kårister totalt	Annan perso- nal vid brand- kårer totalt
Kymmenedalen	35	871	sjunkande	22	496	sjunkande	27	2	3	3	732	55	55	29
Mellersta Finland	42	907	sjunkande	25	399	oförändrad	18	24	0	0	438	469	0	0
Södra Österbotten	30	925	oförändrad	21	450	oförändrad	6	24	2	1	138	787	15	10
Södra Karelen	25	933	oförändrad	20	282	oförändrad	20	3	2	0	458	80	44	0
Päijänne-Tavastland	21	1 481	sjunkande	19	497	sjunkande	20	1	0	0	1 481	22	0	0
Egentliga Finland	71	4 744	Oförändrad	56	1 274	Sjunkande	66	5	3	0	1 744	98	74	0
Mellersta Nyland	30	927	oförändrad	20	314	sjunkande	30	0	2	0	613	0	21	0
Södra Savolax	29	616	sjunkande	19	330	stigande	2	25		10	43	432		141
Helsingfors	15	960	stigande	15	257	sjunkande	15	0	0	0	294	0	0	0
Älvdalarna							12	10			346	279		
Västra Nyland							40	2	1		754	38	44	
Östra Nyland							24	5	2		512	82	65	
Egentliga Tavastland							24	3	1		342	47	13	
Birkaland							46		1		779	123	18	
Satakunta							49		8	3	898		109	
Österbotten							14	24	1		416	495	7	

Räddningsväsen- dets område	Antalet frivil- liga och av- talsbrandkå- rer totalt	Antalet brand- kårister	Trend för an- talet brand- kårister un- der de senas- te åren: sti- gande, oför- ändrad, sjun- kande	Ungdomsavdel- ningarna vid brandkåren, antal	Unga personer vid brandkå- rerna, totalt	Trenden för ungdoms- arbetet vid brand-kårer- na under de senaste åren: stigande, oförändrad, sjunkande	Avtalsbrand- kårer, antal	Deltidsbrand- kårer, antal	Fabriksbrand- kårer, antal	Andra brand- kårer, antal	Avtalsbrand- kårister totalt	Deltidsan- ställd (halvor- dinarie) rädd- ningspersonal totalt	Fabriksbrand- kårister totalt	Annan perso- nal vid brand- kårer totalt
Mellersta Österbotten							18					352		
Norra Savolax							3	25	2		65	432	38	
Norra Karelen							7	21	3		129	380	41	
Kajanaland							10			1	145		22	
Lappland							31	1			1 061	6		
Uleåborg-Nordöstra Österbotten							7	8	1		155	160	37	
Totalt											11 543	4 337	603	180
											15 880			

Källa: Inrikesministeriet 2022.

BILAGA 6 Polisens utbildningssystem

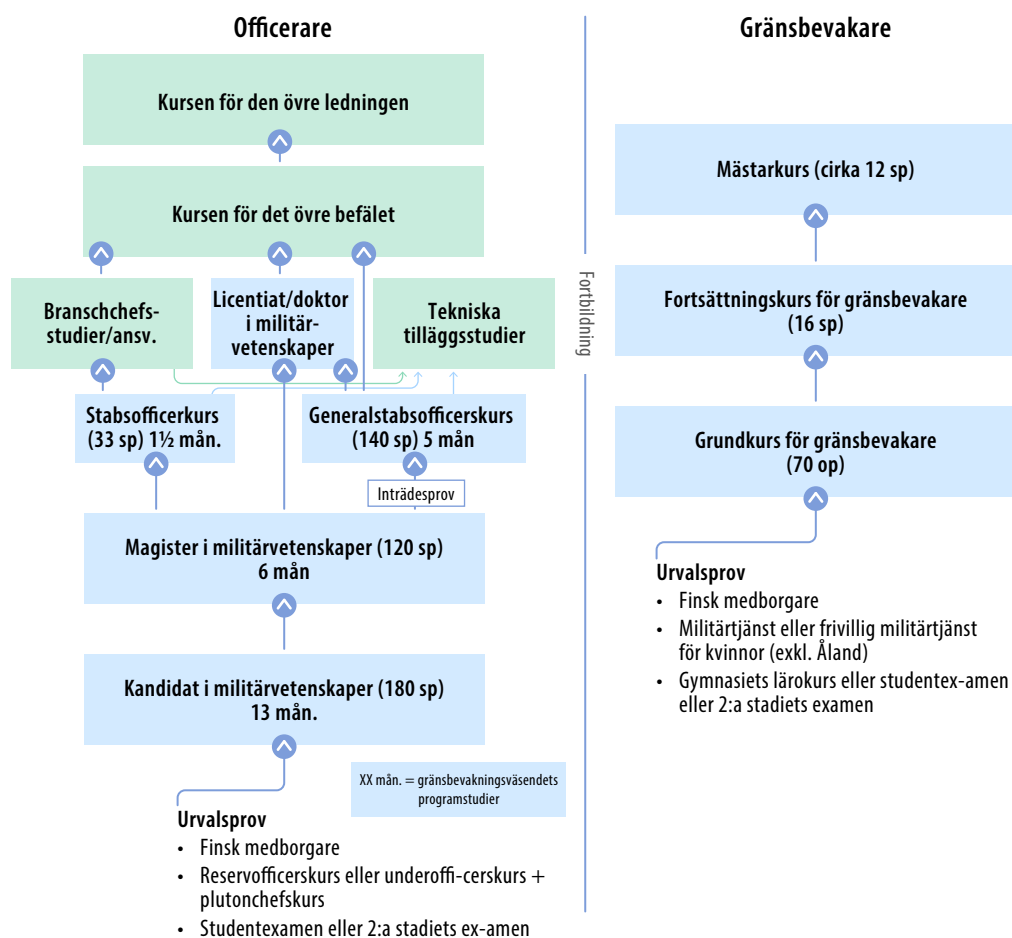
Polisens utbildningssystem beskriven via olika examina.

Källa: Polisyrkeshögskolan 2022.

BILAGA 7 Utbildningssystemet för Gränsbevakningsväsendet

Utbildningssystemet för Gränsbevakningsväsendet. Vid Gränsbevakningsväsendet studerar man antingen till gränsbevakare eller officer.

Källa: Gränsbevakningsväsendet 2022.

BILAGA 8 Åtgärdsförslag av underarbetsgruppen för jämställdhet och likabehandling för att öka mångfalden i branschen

1. Informationsutbyte och kommunikation

Arbetet och verksamheten i räddningsbranschen är illa känt och branschen syns ofta enbart via räddningsverksamheten. Det är möjligt att påverka den felaktiga och bristfälliga informationen om arbetsuppgifterna inom räddningsbranschen och dess ställning med målinriktad, mångsidig och mångformig kommunikation, med vilken räddningsbranschen lyfts fram som en intressant bransch som erbjuder arbets- och utbildningsmöjligheter.

Påverkansarbetet om räddningsbranschen som ett alternativ ska inledas redan med barn i daghemsåldern. I kommunikationen är det viktigt att beakta en mångformig kommunikation som beaktar olika befolkningsgrupper och erbjuder identifieringsobjekt. Det finns skäl att stärka räddningsväsendets arbetsgivarbild såväl inom räddningsbranschen som tillsammans med välfärdsområdena.

Kunskapen kan ökas och kommunikationen kan effektiviseras med följande åtgärder:

- Uppdaterad och korrekt information om räddningsväsendet och arbetet inom räddningsbranschen är tillgänglig på användarvänliga och kända sätt i centrala medier och evenemang. Räddningsinstitutets och Räddningsskolans webbplatser och kanaler inom sociala medier är de primära kanalerna för informationssökning för dem som är intresserade av räddningsbranschen. Information om ansökan behövs på finska, svenska och engelska.
- I all verksamhet görs ett långsiktigt jobb för att bevara en bra arbetsgivarbild för räddningsväsendet. De som söker sig till branschen letar på webben efter information i synnerhet om räddningsverket som arbetsgivare. Det är överlag viktigt att förmedla information om arbetet inom räddningsbranschen, befattningsbeskrivningarna och vardagen på arbetsplatsen via många olika kanaler. Det är viktigt att information tillhandahålls i kanaler som potentiella målgrupper besöker.
- Räddningsinstitutet producerar ett presentationsmaterial om utbildningen som stödjer verksamheten och beaktar olika befolkningsgrupper för användning av räddningsverken vid olika evenemang och ser till att materialet är uppdaterat.
- Olika webbplatser som underlättar yrkesvalet innehåller uppdaterade och korrekta uppgifter om arbetet och utbildningen inom räddningsbranschen.

2. Den inbördes samarbetet inom räddningsbranschen och samarbetet med intressentgrupper

Det inbördes samarbetet inom räddningsbranschen mellan Räddningsinstitutet, Räddningsskolan och räddningsverken är i nyckelställning för att en allt mångfaldigare räddningsbransch ska bli verklighet. Därtill är det arbete som utförs i avtalsbrandkårerna och centrala organisationer inom branschen en väsentlig del av denna helhet. För att rekryteringen ska vara mångfaldigare, är samarbetet med olika intressentgrupper viktigt, eftersom en genuin påverkan av räddningsbranschens arbetsgivarbild i olika minoritetsgruppers ögon sker via möten. Intressentgruppssamarbetet måste vara interaktivt och i planeringen och genomförandet av rekryteringskommunikationen ska man lyssna på olika minoritetsgrupper om deras syn på den mest resultatrika kommunikationen. Med systematisk kontakt till olika människor och gemenskaper uppbyggs förtroende och förbättras växelverkan. Inom räddningsbranschen finns det skäl att identifiera rekryteringen också som en väsentlig del av organisationens verksamhet.

Det inbördes samarbetet inom räddningsbranschen och intressentgruppssamarbetet kan fördjupas med följande åtgärder:

- Räddningsverken utnämner kontaktpersoner för rekryteringen, som tillsammans med Räddningsinstitutet och Räddningsskolan bildar ett rekryteringsnätverk. Kontaktpersoner för rekrytering hos branschorganisationerna kan också bjudas in till nätverket.
- Med en enkät riktad till de utnämnda kontaktpersonerna för rekrytering insamlas information om de rekryteringsåtgärder som vidtagits vid räddningsverken och de resultat som åstadkommits med dessa. I frågorna betonas i synnerhet observationerna om praxis som ökar jämställdhet och likabehandling. Därtill utreds det med en enkät hurudant intressentgruppssamarbete räddningsverken för med olika minoritetsgrupper.
- Tillsammans med räddningsbranschens organisationer utreds genomslaget av brandkårsungdomsarbetet och avtalsbrandkårsverksamheten för rekryteringen inom räddningsbranschen.
- Det interna samarbetet inom räddningsbranschen intensifieras mellan avtalsbrandkårernas brandkårsungdomsverksamhet, räddningsverken och Räddningsinstitutet med olika evenemang och kampanjer.

- Organisationer som representerar olika minoriteter kartläggs nationellt och regionalt. Ett samarbete startas med organisationer som främjar mångfald i samhället såväl på regional som på nationell nivå.
- Inom ramen för det intressentgruppssamarbete som startas utreds det vilka egna medier och plattformar inom de sociala medierna olika minoritetsgrupper använder.
- Räddningsbranschen tar fram idéer för, ordnar och deltar i olika evenemang tillsammans med intressentgrupper såväl på regional som på nationell nivå.
- Rekryteringskommunikationen är riktad på evenemang, i kommunikationen i sociala medier och i samarbetet med olika läroanstalter på så sätt att andelen personer av olika bakgrunder är större. Rekryteringskommunikationen riktas också mot unga kvinnor.
- Studiehandledare identifieras som en central intressentgrupp. Ett regionalt samarbete förs med studiehandledarna. Det säkerställs att studiehandledarna har tillgång till uppdaterad information om yrken och utbildning inom räddningsbranschen.
- Försvarsmakten identifieras som en central intressentgrupp. Samarbete förs med Försvarsmakten och information om studier inom räddningsbranschen ges i garnisonerna. Räddningsverkens regionala kontaktpersoner för rekrytering kan besöka garnisonerna regelbundet för att presentera räddningsväsendets yrkes och utbildning.
- Regionalt rekryteringssamarbete prövas tillsammans med lokala polisinsatser genom att ordna ett gemensamt rekryteringsevenemang som förs till olika minoritetsgrupper.
- Räddningsverken deltar i evenemang där ärenden som gäller unga personers yrkesval är ett centralt tema. Olika evenemang inom säkerhetskommunikation, såsom den riksomfattande En dag på brandstationen-evenemanget och NouHätä-tävlingen, identifieras som evenemang som främjar rekryteringen inom räddningsbranschen.
- Studerandena inom räddningsbranschen är en väsentlig del av framgången i rekryteringskommunikationen, eftersom sökandena söker efter information av kamrater. Informationskällor används på flerkanaligt sätt via olika plattformar inom sociala medier. Därför är det viktigt att se till att Räddningsinstitutets agenter inom sociala medier utnyttjas i den flerkanaliga kommunikationen också ur minoriteters synvinkel.

- Väsentliga nya partner för rekryteringen utreds regelbundet och idéer tas fram för nya rekryteringsmetoder i samarbete med olika aktörer.
- Den helhet som utgörs av aktörer som anordnar förberedande utbildning och organisationer som beviljar projektfinansiering kartläggs.
- Inrikesministeriet följer tillsammans med räddningsverken årligen genomförandet av åtgärderna och mångfaldsutvecklingen i personalavsnittet i välfärdsområdesförhandlingarna och vidtar vid behov nya åtgärder för att främja ärendet.
- Inrikesministeriet följer tillsammans med Räddningsinstitutet vid resultatförhandlingarna årligen utvecklingen för profilen för sökandena till institutet ur mångfaldssynvinkel och vidtar vid behov nya riktade åtgärder för att främja ärendet.
- Inrikesministeriet utnyttjar arbetsgruppen för jämställdhet och likabehandling i räddningsbranschen då ministeriet tar fram lägesbilden över mångfalden i räddningsbranschen.

3. Påverkan av attityder och upplevelser

Under de senaste åren har räddningsbranschens jämställdhets- och likabehandlingsarbete varit på tapeten i hög grad och tonen har inte alltid varit positiv. Det är viktigt att branschen internt främjar jämställdhet och likabehandling genom att ingripa i missförhållanden med en positiv approach. Därtill är det viktigt att beakta räddningsbranschens behov av att stärka medborgarnas förtroende för räddningsväsendet genom att öppet kommunicera om ärenden och utvecklingsobjekt som gäller jämställdhet och likabehandling. I jämställdhets- och likabehandlingsarbetet ska kommunikationsapproachen vara proaktiv, i stället för att enbart reagera mot problem och missförhållanden.

Eftersom räddningsbranschen är synlig, är det möjligt att branschen ser ut att utgöras av en grupp med företrädare för majoritetsbefolkningen, främst män, vilket skapar en föreställning om att minoriteter inte önskas till branschen. Branschens image ger inte identifieringsobjekt till mångfaldiga sökanden. Dessa föreställningar om arbete för enbart ett visst befolkningssegment leder till att man överger en vilja att skaffa ett yrkes som räddningsman, då ett sådant yrkesval inte stöds i närkretsen.

Såväl den externa som den interna kommunikationen är nyckeln till att påverka dessa attityder. Möten med olika befolkningsgrupper i genuina interaktionssituationer och den externa och interna kommunikationen om dessa ämnen ändrar de rådande attityderna

och bygger upp förtroendet. Inom räddningsbranschen behövs därtill utbildning om fördelarna med en ännu mångfaldigare bransch och dess nödvändighet. Det ska observeras att attitydmässiga hinder kan upplevas såväl då man försöker komma in i branschen som då man verkar i den.

Det är möjligt att påverka attityderna och erfarenheterna med följande åtgärder:

- Inom räddningsbranschen ökas förståelsen för och kunskapen om jämställdhet, likabehandling och mångfald i enlighet med åtgärderna i handlingsprogrammet för jämställdhets- och likabehandlingsfrågor inom branschen. Vid utbildningarna betonas också rekryterings- och arbetsgivarbildsynvinklarna. Kommunikationsmässigt sett utgörs den effektivaste rekryteringsmetoden av en bekant från räddningsbranschen.
- Kommunikationen är öppen och samarbetet ökas med samarbetsaktörer som undersöker, främjar och verkar inom frågor som gäller mångfald inom räddningsbranschen, inklusive verksamhet som utövas i branschorganisationerna (till exempel Palokamu-projektet).
- Det säkerställs att de kontaktpersoner för rekrytering som utnämns till räddningsverken för ett tätt samarbete.
- Växelverkan mellan olika minoritetsgrupper och människor som verkar inom räddningsbranschen främjas med olika diskussionstillfällen, workshoppar och evenemang. Räddningsbranschen lyssnar på minoritetsgruppernas synvinklar och behov och undanröjer på så sätt de rekryteringshinder som de lyfter fram.
- Aktörerna inom räddningsbranschen uppmuntras till olika experiment och projekt som ökar mångfalden.
- Vid räddningsverken främjas möjligheterna till praktisk arbetslivsorientering (PRAO), sökningen av PRAO-praktikanter riktas mot olika minoritetsgrupper.
- Inom räddningsbranschen prövas mentor-/fadderräddningsmannaverksamhet, där sökanden av minoritetsbakgrund stöds och uppmuntras redan före ansökningsprocessen och vid behov också under studierna. Räddningsverken och läroanstalterna uppmuntrar på olika sätt ansökan om att bli mentor.

- Olika möjligheter att anordna olika längre introduktionsevenemang för personer intresserade av räddningsbranschen utan avtalsbrandkårsbakgrund utreds. Evenemangen anordnas till exempel som ett samarbete mellan räddningsverken och räddningsbranschens organisationer. Målet är att svara på frågor av personer som är intresserade av branschen, ge tips för att söka sig till branschen, skapa en positiv arbetsgivarbild och sänka tröskeln för att söka sig till branschen. Lägren Camp Fury (<https://www.facebook.com/CampFury/>) och Girl in fire (<https://www.womeninfire.org/firefighters/fire-camps/>) är exempel på evenemangen.
- Mångfalden och åtgärdernas genomslag undersöks med olika studier och studerandena uppmuntras att göra lärdomsprov som behandlar ämnet.
- Rekryteringskommunikationen riktas mot olika befolkningsgrupper genom att använda flera olika kommunikationskanaler och kommunikationen inom räddningsbranschen. I rekryteringskommunikationen beaktas inkludering och en positiv approach. Rekryteringskommunikationen kan genomföras i tre steg: 1. allmän rekryteringskommunikation riktad till alla sökanden, 2. rekryteringskommunikation riktad till vissa målgrupper och skraddarsydda åtgärder som beslutats i samarbete för att undanröja hinder som minoritetsgrupperna lyft fram, 3. skraddarsydd rekrytering till enskilda personer inklusive mentor-/fadderräddningsmannaverksamhet.
- Inom räddningsbranschen främjas generellt det samarbete som ska föras med olika minoritetsgrupper, genom vilket föreställningarna kan omformas ytterligare och förtroendet ökas. I grundstudierna inom räddningsbranschen ökas också de språkliga färdigheterna vad gäller det grundläggande ordförrådet, så att personalen via utbildningen har färdigheter att möta olika befolkningsgrupper.

4. Undanröjande av strukturella hinder

Personalen inom räddningsbranschen har länge varit mansdominerad, varför det ur minoriteternas synvinkel är möjligt att strukturella hinder som inte nödvändigtvis är nödvändiga för skötseln av uppgiften, men blivit sådana med tidens gång, bildats inom branschen. En person kan uppleva strukturella hinder då hen försöker komma in i eller verkar i branschen.

Följande åtgärder river strukturella hinder såväl då en person försöker komma in i som verkar i branschen.

- Inträdeskraven till räddningsmannautbildningen upplevs av olika minoritetsgrupper vara utmanande och till exempel innehållet i gymnastiklärokursen i grundskolan ger inte jämlika färdigheter för alla sökanden att klara av de olika delområdena i de nuvarande inträdesproverna. Inträdeskraven ska vara dimensionerade enligt kraven i räddningsmännens arbete och då de ställs ska det säkerställas att de inte gynnar någon befolkningsgrupp.
- Kraven på språkkunskaper blir en utmaning för vissa främmandespråkiga sökanden. Kraven på språkkunskaper ska ställas enligt kraven i arbetet och det ska analyseras om styrkta kunskaper i främmande språk kan ge extra poäng för räddningsmannautbildningen.
- Samarbete ska föras med NTM-centralen och AN-byrån för att anordna en förberedande utbildning på samma sätt som den förberedande polisutbildningen. Innehållet i den förberedande utbildningen skapas utifrån bristerna hos en riktad sökandegrupp (till exempel språkliga färdigheter, fysiska färdigheter, andra färdigheter som ingår i inträdeskraven).
- Olika minoritetsgrupper upplever att det är en utmaning att samordna det egna livet med räddningsmannarbetet. I arrangemangen av räddningsverkens arbete, tjänstekläderna och faciliteterna ska personer av olika bakgrunder beaktas. Minoriteterna upplever att det är omöjligt att avancera i karriären, om ledningen inte uppmuntrar till detta på ett synligt sätt eller om den existerande organisationen inte erbjuder identifieringsobjekt.
- Mångsidigheten i arbetsplatserna och -uppgifterna i räddningsbranschen förs fram: uppgiften som räddningsman är inte det enda alternativet för att sysselsätta sig i branschen.
- Aktörer som företräder olika minoriteter inom branschen stöds och samarbete förs med deras organisationer. I utvecklingen utnyttjas det internationella samarbetet, forskning och bra praxis.

BILAGA 9 Exempel på en åtgärdsförteckning för att förbättra jämställdheten och likabehandlingen inom räddningsväsendet

Åtgärdsförteckningen är en lista med exempel, som kompletteras utifrån de beslutade konkreta åtgärderna. För att öka genomslaget är det viktigt att anteckna åtgärderna på detaljerat sätt, tidsplanera dessa och tilldela ansvaren för dessa. (Underarbetsgruppen för mångfald i branschen 2022.)

Uppgiftshelhet	Detaljbeskrivning	Tidtabell	Ansvariga
1. Styrning, uppföljning och planering	Veckomöten		
2. Påverkan genom information	Utnämning av kontaktpersoner för rekrytering till räddningsbranschens organisationer		
	Förfrågan till kontaktpersonerna för rekrytering		
	Produktion av nytt rekryteringsmaterial som ett samarbete mellan Räddningsinstitutet och räddningsverken		
	Kartläggning av minoritetsgruppernas egna medier och beaktande av dessa i kommunikationen		
	Beaktande av mångfald i brandkårsungdomsverksamheten och brandkårerna, skapande av material och verksamhetsmodeller i samarbete med SPEK, SPPL och SSPL		
	Upprättande av ett PRAO-koncept tillsammans med räddningsverken		
	Kartläggning av och kontakt till organisationer som företräder minoritetsgrupper		

Uppgiftshelhet	Detaljbeskrivning	Tidtabell	Ansvariga
	Besök av kontaktpersonerna för rekrytering vid räddningsverken och Räddningsinstitutet på evenemang som anordnas av organisationer som företräder minoritetsgrupper, där de ger information om möjligheterna till arbete och hobbyer inom räddningsbranschen		
	Deltagande på Studia-mässan		
3. Påverkan av attityder och erfarenheter			
4. Påverkan av strukturella frågor			

BILAGA 10 Identifierade intressentgrupper i räddningsväsendets likabehandlings- och jämställdhetsarbete

- Invalidförbundet
- Synskadades förbund
- Finlands Dövas Förbund
- Romanifoorumi
- Sametinget
- Folktinget
- Moniheli ry
- Somaliliitto
- Seta
- Trasek ry
- Mannerheims barnskyddsförbund
- Allians rf
- Centralförbundet för de gamlas väl
- Uskot foorumi ry

Det finns skäl att utnyttja samarbetet med dessa organisationer beroende på minoritetssynvinkeln.

Inom räddningsbranschen utgörs de centrala intressentgrupperna av:

- Räddningsbranschens Centralorganisation i Finland SPEK
- Finlands Brandbefälsförbund SPPL
- Finlands Avtalsbrandkårers Förbund SSPL rf
- Kvinnor inom räddningsväsendet rf
- Suomen pelastusalan ammattilaiset SPAL ry

Intressentgrupperna kan också utgöras av olika organisationer som företräder minoriteter, samfund, läroinrättningar, idrottsföreningar, företag och andra centrala aktörer för verksamheten.

KÄLLOR

- Yrkesskolereformen. <https://minedu.fi/amisreformi> [läst 1.8.2022].
- Förordningen om yrkesutbildade personer i hälso- och sjukvården 564/1994.
- Dufva, M. Vataja, K. & Wartiovaara, A. 2021. Työn tulevaisuudet megatrendien valossa. <https://www.sitra.fi/artikkelit/tyon-tulevaisuudet-megatrendien-valossa/>
- Underarbetsgruppen för prehospita akutsjukvård (2002a). Med hurdan utbildningslösning kan en räddningsman också i framtiden verka i förstavårdaruppdrag? Rapporten av underarbetsgruppen för prehospita akutsjukvård för projektet för reform av räddningsväsendet och nödcentralverksamheten. [opublicerad källa]
- Underarbetsgruppen för prehospita akutsjukvård (2002b). Med hurdan utbildningslösning kan en räddningsman också i framtiden verka i förstavårdaruppdrag? Diskussionerna under arbetsmötena för underarbetsgruppen för prehospita akutsjukvård 7.2–20.4.2022. [opublicerad källa]
- Nödcentralverket 2022. Nödcentralverkets personalberättelse 2021.
- Inrikesministeriet 2010. Olika alternativ att ordna räddningsutbildning på svenska. Slutrapport. Inrikesministeriets publikation 9:2010. <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-491-566-3> [läst 8.6.2022]
- Östra Finlands universitet (2021) Julkisoikeus, hallintotieteiden maisterin tutkinto (HTM). <https://www.uef.fi/fi/koulutus/julkisoikeus> [läst 28.6.2021]
- Kauppinen, J. 2022. Kuka auttaa harvaan asutuilla alueilla ja maaseudulla? Lisää ymmärrystä ja ratkaisuja pelastustoimelle. Inrikesministeriets publikationer 2022:9. https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/163821/SM_2022_9.pdf?sequence=1&isAllowed=y
- Lagen om Räddningsinstitutet (607/2006).
- Lagen om en referensram för examina och övriga samlade kompetenser (93/2017)
- Yrkeshögskolan Laurea 2022. Säkerhets- och riskhanteringsenheten.
- Räddningsväsendets och den civila beredskapens prestationsförmåga och grunder för planering av dessa-projektet. Sammanfattande rapport. Inrikesministeriets publikationer 2022:5. https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/163818/SM_2022_5.pdf?sequence=1&isAllowed=y [läst 30.9.2022]
- Mankinen, T. 2021. Analys av verksamhetsmiljön. Presentation för arbetsgruppen för reform av utbildningen inom räddningsväsendet och nödcentralverksamhet 22.1.2021. [opublicerad källa]
- Utbildningsstyrelsen 2022a. Erkännande av examina avlagda utomlands i Finland. <https://www.oph.fi/fi/palvelut/tutkintojen-tunnustaminen/ulkomailla-suorittettujen-tutkintojen-tunnustaminen-suomessa> [läst 30.9.2022]
- Utbildningsstyrelsen 2022b. Referensramar för examina <https://www.oph.fi/fi/koulutus-ja-tutkinnot/tutkintojen-viitekehykset> [läst 30.9.2022]

- Utbildningsstyrelsen 2022c. Beskrivningar av kompetensnivåerna i referensramarna för examina. https://www.oph.fi/sites/default/files/documents/tutkintojen_viitekehysten_osaamistasokuvaukset_fi_sv_en.pdf [läst 30.9.2022]
- Utbildningsstyrelsen 2022d. Lärande i arbetslivet. <https://www.oph.fi/sv/utbildning-och-examina/larande-i-arbetslivet> [läst 30.9.2022]
- Utbildningsstyrelsen 2022e. Studieväg – Yrkehögskolestudiernas struktur. Tillgänglig: <https://opintopolku.fi/wp/ammattikorkeakoulu/ammattikorkeakouluopintojen-rakenne/> [läst 3.10.2022]
- Utbildningsstyrelsen 2022f. Studieväg – Specialexamen för trafiklärare. Tillgänglig: <https://eperusteet.opintopolku.fi/#/fi/amatillinen/3855073/rakenne> [läst 3.10.2022]
- Utbildningsstyrelsen 2019. Kompetens 2035. De första prognosresultaten av Prognostiseringsforum för kunnande. Tillgänglig: <https://www.oph.fi/fi/tilastot-ja-julkaisut/julkaisut/osaaminen-2035> [läst 30.9.2022]
- Undervisnings- och kulturministeriet 2022. Yrkeskolereformen <https://minedu.fi/amisreformi> [läst 30.9.2022]
- Undervisnings- och kulturministeriet 2014. Kansallisen osaamisperustan vahvistaminen. Johtopäätöksiä. Undervisnings- och kulturministeriets publikationer 2014:19.
- Prognostiseringsforum för kunnande PFK 2020. Koulutus ja työvoiman kysyntä 2035. Tillgänglig: <https://www.oph.fi/fi/tilastot-ja-julkaisut/julkaisut/koulutus-ja-tyovoiman-kysynta-2035> [läst 30.9.2022]
- Rapporterna I och II av underarbetsgruppen för räddningsbranschen (2022). [opublicerad källa]
- Inrikesministeriet 2018. Arbetsgruppsrapport av projektet för utveckling av utbildningen inom räddningsbranschen 2017–2018. Inrikesministeriets publikationer 8/2018. Tillgänglig: <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-324-259-3> [läst 30.9.2022]
- SSPL Avtalsbrandkårsbarometern 2022. Sammandragande rapport över enkätmaterialiet. https://www.sspl.fi/images/OPASPANKKI/2021/SSPL_barometri_2020_small.pdf [läst 30.9.2022]
- Räddningsverkens partnerskapsnätverk 2022. <https://pelastuslaitokset.fi> [läst 30.9.2022]
- Räddningslagen (379/2011)
- Räddningsinstitutet 2022a. Beredskapsutbildning. <https://www.pelastusopisto.fi/koulutus/varautumiskoulutus/> [läst 30.9.2022]
- Räddningsinstitutet 2022b. Undervisningsinnehållet i beredskapsutbildningen. <https://www.pelastusopisto.fi/koulutus/varautumiskoulutus/643-2/> [läst 30.9.2022]
- Räddningsinstitutet 2022c. Internationell räddningsverksamhet. <https://www.pelastusopisto.fi/kansainvalinen-pelastustoiminta/> [läst 30.9.2022]
- Räddningsinstitutet 2022d. Utbildning för uppdrag inom internationell räddningsverksamhet. <https://www.pelastusopisto.fi/kansainvalinen-pelastustoiminta/koulutus-kansainvalisen-pelastustoiminnan-tehtaviin/> [läst 30.9.2022]
- Räddningsinstitutet 2022e. Fortbildning. <https://www.pelastusopisto.fi/koulutus/taydenyskoulutus/> [läst 30.9.2022]

- Räddningsinstitutet 2022f. 2023 Grunderna för antagning av studeranden till utbildning som leder till examen. Tillgänglig: https://www.pelastusopisto.fi/wp-content/uploads/Tutkintoon-johtavan-koulutuksen-opiskelijavaliinnan-perusteet-2023_HYVAKSYTTY.pdf [läst 30.9.2022]
- Räddningsinstitutet 2022g. Nödcentralsoperatörsexamen. <https://www.pelastusopisto.fi/koulutus/tutkinnot/hatakeskuspaivystajatutkinto/> [läst 30.9.2022]
- Räddningsinstitutet 2022, Utbildningsprogrammet för nödcentralsoperatörer. Läroplan 90 sp, Nödcentralsoperatörskurser 39–41. Tillgänglig: https://www.pelastusopisto.fi/wp-content/uploads/OPS_Hake39-41_hyvaksytyy.pdf [läst 30.9.2022]
- Räddningsinstitutet 2021, Utbildningsprogrammet för räddningsmän. Läroplan 90 sp, räddningsmannakursen 114–117. Tillgänglig: https://www.pelastusopisto.fi/wp-content/uploads/OPS_Pelastaja114-117_hyvaksytyy.pdf [läst 30.9.2022]
- Räddningsinstitutet 2021, Befäl i räddningsbranschen (YH), 240 sp, läroplan AMKN22. Tillgänglig: https://www.pelastusopisto.fi/wp-content/uploads/OPS_AMKN22_hyvaksytyy.pdf [läst 30.9.2022]
- Räddningsinstitutet 2021, Utbildningsprogrammet för underbefäl. Läroplan 60 sp, underbefälkurs 49. Tillgänglig: https://www.pelastusopisto.fi/wp-content/uploads/OPS_AP49_hyvaksytyy.pdf [läst 30.9.2022]
- Samarbetsgruppen för nödcentralsutbildning vid Räddningsinstitutet 2021. Rapport av samarbetsgruppen för nödcentralsutbildning vid Räddningsinstitutet. [opublicerad källa]
- Samarbetsgruppen för nödcentralsutbildning vid Räddningsinstitutet 2022. Rapport II av samarbetsgruppen för nödcentralsutbildning vid Räddningsinstitutet. [opublicerad källa]
- Underbetsgruppen för räddningsväsendet 2022. Underarbetsgruppens rapport. [opublicerad källa]
- Puustinen, A. & Kekki, T. 2020. Analys av räddningsväsendets och den civila beredskapens verksamhetsmiljö. Inrikesministeriets publikationer 2020:18. Tillgänglig: <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-324-634-8> [läst 30.9.2022]
- Rotkirch, A., 2021. Linjauksia 2020-luvun väestöpolitiikalle. Syntyvyyden toipuminen ja pitenevä elinikä -selvityksen avainkohdat. Statsrådets kanslis publikationer 2021: 2. https://vnk.fi/documents/10616/78382279/vaestoselvitys_avainkohdat_VNK_2021_2.pdf
- Sinkkonen R. 2022. Pelastusalan päällystölle maisteriväylä Itä-Suomen yliopistoon. E-post-korrespondens 28.6.2021 mellan amanuens Riitta Sinkkonen, rättsvetenskapliga institutionen, Östra Finlands universitet och Kimmo Laurila, medlem av sekretariatet. [opublicerad källa]
- Inrikesministeriet 2022a. Räddningsväsendet. <https://pelastustoimi.fi/pelastustoimi> [läst 30.9.2022]
- Inrikesministeriet 2022b. Räddningsavdelningen, enheten för juridiska frågor.

- Inrikesministeriet 2022c. De riksomfattande strategiska målen för ordnandet av räddningsväsendet 2023–2026 Promemoria 23.11.2022
- Underarbetsgruppen för avtalspersonal 2022. Rapport av underarbetsgruppen för avtalspersonal. [opublicerad källa]
- Social- och hälsovårdsministeriet. 2016. Nationell utredning om verksamheten inom den prehospitla akutsjukvården – Slutrapport. Social- och hälsovårdsministeriets rapporter och promemorior 2016:67. Tillgänglig: https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/79069/Rap_2016_67.pdf?sequence=1&isAllowed=y [läst 30.9.2022]
- Social- och hälsovårdsministeriets förordning om prehospital akutsjukvård 585/2017.
- TTL, 2020. Hyvinvointia työstä 2030-luvulla. <https://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/140712/Hyvinvointia%20työstä%202030-luvulla.pdf?sequence=1&isAllowed=y>
- Arbetskyddslagen 738/2002.
- Beredskapslagen (1552/2011)
- Statsrådets förordning om yrkeshögskolor 1129/2014.
- Statsrådets förordning om nödcentralverket 990/2000.
- Statsrådets förordning om nödcentralsverksamhet 877/2010.
- Statsrådets förordning om grunderna för brådskande vård och förutsättningarna för jour inom olika medicinska verksamhetsområden (583/2017).
- Statsrådets utbildningspolitiska redogörelse. Statsrådets kanslis publikationer 2021:24. Statsrådet Helsingfors 2021. Tillgänglig: <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-383-622-8> [läst 30.9.2022].
- Statens revisionsverk. 2019. Effektivitetsrevisionsberättelse – Styrningens inverkan på den prehospitla akutsjukvårdens funktion. Revisionsberättelser av Statens räkenskapsverk 9/2019. [VTV-Tarkastuskertomus-9-2019-Ohjauksen-vaikutus-ensihoitopalvelun-toimivuuteen1.pdf](https://www.vtv.fi/julkaisut/9-2019-Ohjauksen-vaikutus-ensihoitopalvelun-toimivuuteen1.pdf)
- Villikka-Storm, J. 2022. Referensramarna för examina. Förslag till arbetsgruppen 8.6.2022. [opublicerad källa]
- Virtanen, T., Pulkkinen, M., Tolonen, R., Jaakkola, L. & Halmela, A. 2021. Handboken Pelastustoimen palvelukokonaisuudet. Projektet Beskrivning av Räddningsväsendets servicehelheter 2021. Tillgänglig: <https://www.kuntaliitto.fi/julkaisut/2022/2140-pelastustoimen-palvelukokonaisuudet-kasikirja> [hänvisad 30.9.2022]

Sisäministeriö
Inrikesministeriet

Sisäministeriö PL 26, 00023 Valtioneuvosto
Inrikesministeriet PB 26, 00023 Statsrådet

www.intermin.fi